

MEDGYASSZAY LÁSZLÓ

*„Nem azé,
aki akarja...”*

MEDGYASSZAY LÁSZLÓ

*„Nem azé,
aki akarja...”*

ÉLETRAJZI BESZÉLGTÉS
BESZÉLGETŐTÁRS KOZMA HUBA

BESZÉDEK, CIKKEK, ÍRÁSOK

ELŐSZÓ HELYETT

*„...nem azé, aki akarja, sem nem azé,
aki fut, hanem a könyörülő Istené.”*

(Róm 9,16)

Ez a kis önéletrajzi könyv két szándék találkozásából született. Kozma Huba barátom – mint „rendszerváltó vidéki értelmiséggel” – egy úgynevezett mélyinterjút készített velem, a Kereszténydemokrata Néppárt pedig sorra jelenteti meg parlamenti frakciója tagjainak politikai tevékenységéről szóló sorozatát. Az interjúnak köszönhetően kissé rendhagyó ez a kiadvány az eddig megjelent kötetekhez képest – köszönöm, hogy a szerkesztő és a kiadó ezt lehetővé tette.

Hálával tartozom Kozma Hubának a velem való türelmes és értő beszélgetésekért, köszönöm Zsumbera Árpád fiatal tehetséges munkatársam odaadó segítségét a szöveg szerkesztésében, formálásában és Nyiri Jánosnak hozzáértő lektori munkáját. Nélkülük ez a könyv nem jöhetett volna létre.

Mottómat, amelyből a könyv címe is vététt, gyermekkoromból hoztam. A pápai református templomban a szószék felett olvasható nagy betűkkel a falon ez az ige, amelyet gyerekefjével jól megtanultam és idősödve tudatosan próbálok alkalmazni a hétköznapi történések elfogadásához. Gyarló emberi létünkben ezt bizony sokszor nem könnyű megvalósítani, mint ahogy nehéz kimondani őszinte szívvel kudarcaink, bánataink, különösen tragédiáink idején azt, hogy „Legyen meg a Te akaratod!” Nem könnyű, de törekedni kell rá, mert lelki békénk megteremtésének és fenntartásának, élettapasztalatom szerint, ez az egyetlen módja. Lelki béke nélkül pedig nem lehet élni.

Életrajzi beszélgetés

BESZÉLGETŐTÁRS KOZMA HUBA

1956

„Két karéj kenyérrel és egy nagy kapukulccsal”

Disszidálás

– *Fél évszázaddal ezelőtt nekiindultál a világnak, világgá mentél. Disszidáltál – ahogyan abban az időben mondták.*

– November 13-án volt ez, 1956-ban. Fél évszázad távlatából is ugyanúgy látom lelki szemeimmel ezt a nekibuzdulást, mint mindig. Nem azért vágtam neki a világnak, mert elkese-
rített az oroszok bevonulása – pedig az ugyancsak szíven ütött –, hanem kalandvágyból. Két barátommal, Papp Sanyi-
val és Bumbival határoztuk el a disszidálást. Hallgattuk a Sza-
bad Európát, hallottuk, hogy sokan nekiindultak a nagyvilág-
nak, és eldöntöttük, hogy mi is szerencsét próbálunk. Na-
gyon izgága gyerek voltam én akkor, ez is része volt dönté-
semnek. Tizenkettedikén délután megbeszéltem a barátaim-
mal, hogy reggel találkozunk az állomáson, és vonattal indu-
lunk neki a nyugati határnak. Este hallgattuk otthon a Szabad
Európát, és bemondták már azt is, hogy lőnek a határon.
Édesanyám, aki valószínűleg észrevehetett rajtam valami szo-
katlant, hozzám fordult: – Kisfiam, nehogy elinduljál! Látod,
hogy mi van a határon. És énvelem is mi lenne, ha te itt hag-
ynál bennünket! Ennek az anyai szónak köszönhetően nem
mentem el a reggeli találkozóra. Érdekelt ugyanakkor, hogy
mi történt a barátaimmal, ezért elmentem Papp Sanyi édes-
anyjához, aki zokogva nekem esett, hogy tegnap biztosan ar-
ról beszéltek, hogy elmentek nyugatra! Hebegtem-habog-
tam, szinte meglepett, hogy ők nélkülem mégis elmentek.
Akkor hazamentem, zsebre vágtam a nagy kapukulcsot, és
elbúcsúztam a kishúgomtól. Ez megint feltűnt édesanyám-
nak: – Miért búcsúzkodsz te Julikától? Sohasem tettél még
ilyesmit! Mire készülsz már megint? Nem szóltam semmit, el-
mentem a menzára ebédelni, zsebre vágtam két karéj kenye-
ret, hogy legyen mit ennem az úton, s elindultam az állomás-

ra. Két karéj kenyérrel és egy nagy kapukulccsal a nagykabátom zsebében nekivágtam a „bujdosásnak”. Az állomáson egy ismerős, fiatal vasutasnak mondtam, hogy, ha keresnek, mondja meg, hogy Bécsbe mentem. Ahogy később megtudtam, az üzenetet a keresésemre indult bátyámnak át is adta.

Három óra körül indult is a vonat Csorna felé. Teli volt a szerelvény, mindenki a nyugati határ felé igyekezett. Amikor leszálltunk a vonatról, azt néztem, merre megy a tömeg. Ez volt az iránytűm. Évtizedekkel később rekonstruáltam, hogy Bősárkány felé ment a sokadalom, és igyekeztem a sor elejére jutni, hogy ne maradjak le a többiektől. Szerencsém is volt hogy így gondolkodtam, mert egy teherautót az élen járók leállítottak, s így arra én is felfértem. Ez a tejeskannákkal, s velünk zsúfolásig telt teherautó elvitt bennünket egy Acsalag nevű községig. Jött egy parasztszekér, amit a felnőtt férfiak megfogadtak, hogy vezessenek bennünket a határig. A gyerekek és az asszonyok felültek a kocsi, én pedig a saroglyába kapaszkodva mentem a sártól cuppogós úton a határ felé. Egy idő után – már közel a határhoz –, a kocsi nem jött tovább. Mi gyalog mentünk a holdvilágos tiszta éjszakában nyugat felé. Egy üres őrtorony alatt mentünk el, de távolról már lövések is hallatszottak. Egyszer csak erős reflektorfény és idegen szó hallatszott. Akkor hirtelen azt gondoltam, hogy az oroszok fogságába kerültünk. De ezek már osztrák határőrök voltak, és kivezettek bennünket az útra. Ahogy kiértünk, valaki elkezdte énekelni a Himnuszt. Mindenki énekelt, de én arra gondoltam közben, hogy milyen jupon énekeljük mi nemzeti imánkat, hiszen éppen most hagytuk el a hazánkat.

„Leestem álmomban a csomagtartóról”

Külföldön

Az osztrák határőrök bevittek bennünket egy Boldogasszonyfalva nevű településre, az iskolában volt a szállá-

sunk, ott teát adtak, az osztrákok végig nagyon segítőkészek, mondhatni kedvesek voltak. Másnap Kismartonba utaztunk autóbusszal. Akkor már összeismerkedtem a Széles családdal, amely az anyából, egy nagy fiúból, egy nagyobb és egy kisebb lányból állt. A nagyobbik lányt, Editet ismertem Pápáról, egy tánciskolába jártunk. Még két – hozzám hasonló korú kósza fiú – csatlakozott hozzánk, így összesen egy hétfős családot alkottunk. Együtt maradtunk, mindenhová együtt mentünk. Kismartonban már regisztráltak bennünket, menekültigazolványt kaptunk, aztán okmányokkal felszerelve Bécs mellé, Traiskirchenbe vittek bennünket vonattal. Sokszor megállt a szerelvény, s annyi narancsot, csokoládét kaptam-kaptunk a megállások során, hogy bőségesen maradt tartalékunk is. Éjjel felmásztam a csomagtartóra, ott tértem nyugovóra. Arra ébredtem fel, hogy állok a két ülés között, körbeállnak az emberek, és kérdezik, hogy történt-e valami bajom? Mert hogy az történt, hogy leestem álmomban a csomagtartóról, de olyan szerencsésen, hogy talpon maradtam. Így lettem „talpraesett” gyerek.

Traiskirchenben egy katonai kaszárnyában – melyet legutóbb az oroszok laktak – helyeztek el bennünket, itt rendezték be az osztrákok az egyik legnagyobb határhoz közeli menekülttáborukat. Az állomásról busszal vittek be bennünket a táborba, ahonnan egy másik busz fordult ki, s látom ám, hogy ott ülnek éppen a másik járműben Papp Sanyi és Bumbi. Mikor aztán a táborban elhelyeztek bennünket, elmentem a táborparancsnokságra, és érdeklődésemre azt válaszolták, hogy ezt a két fiút kikérte a hannoveri herceg, a Bodeni-tó partján van egy iskola, ahol ők majd iskolába járnak. Gyorsan bejelentkeztem én is ebbe az iskolába, mert volt még ott szabad hely. Ekkor már tizenhatodika volt, de már ekkor elkezdtem búslakodni, hogy hazamegyek-e én még valaha? A lágereállítás-

ra pedig nem lehetett kifogást találni, tiszta volt a szállás, elviselhető a koszt. Mindenki kapott tisztálkodási csomagot, s az odahordott használt ruhákból megfelelően fel is ruházkodhattunk. Széles néniéknek Amerikában voltak rokonaik, és ő rábeszélte arra, hogy én is menjek velük. Föl is iratkoztam, mégpedig harmadiknak, így nagy igyekezetemben még Széleséket is megelőztem az amerikai kivándorlási listán.

– *És ráadásul ez már a második bejelentkezésed-kijelentkezésed volt.*

– Igen, mert nem jött értesítés a Bodeni tó partjáról, és Széles néni védőszárnyait biztonságosabbnak találhattam, mint azt, hogy Bumbiékat megtalálom vagy nem. A lágerben barangolva az egyik szobába benyitva rátaláltam Jókai Ihász Miklósné Erzsike néniére, akinél hetedik koromban Pápán laktam. Ő nagyon józan gondolkodású asszony volt. Pedig alaposan megpróbálta az élet, férje megőrült, amikor az oroszok bejöttek és éhen halt, legidősebb fia a hírhedten embertelen francia hadifogságban szintén éhen halt. Két kisebbik fiát a lovászukkal kiküldte Amerikába, emiatt ő megkapta a kivándorlási engedélyt még a forradalom előtt, és most, kihasználva az alkalmat, s félve attól, hogy azt az engedélyt esetleg visszavonják, ő is megindult az áradattal. Ő lebeszélte engem Amerikáról. – Nem tudják otthon hogy hol vagy! – mondta. – Nehezen tudsz életjelt adni magadról! Alaposan kikérdezett, s mikor megtudta, hogy Bécsben rokonaim vannak, akkor azt a tanácsot adta, hogy keressem meg inkább a bécsi rokonaimat, mert ők bizonyára az otthoniakat is értesíteni tudják majd. Bécsben édesanyám elsőfokú unokatestvérei laktak, egyikük férje Bécs legjelesebb építésze volt, ő restaurálta például a Bécsi Operát a háború után. Lemondtam az amerikai utat, s amikor mondtam a magyarul is tudó egyik osztrák irodistának építész rokonom nevét, fölkapta a fe-

jét: – Boltenstern Erich¹? Ismerte a nevét, s mindjárt telefonáltak, s másnap ez az úr, aki telefonált ott tett le rokonomékháza előtt, Schlissmannngasse 13. szám előtt. Nagyon kedvesen fogadtak, Bazsó Péter unokabátyám, aki Győrből disszidált, már ott volt. Én is náluk kaptam eleinte szállást.

A bécsi családi tanács úgy döntött, hogy az Innsbruckban működő magyar gimnáziumba küldenek, hogy ott folytassam a gimnáziumi második osztályt. Először tömegszálláson laktunk de aztán – valószínűleg a rokonok intézték el –, felköltöztettek a hegyoldalban lévő kollégiumba, melyet egy magyar házaspár irányított, ott tizenhatan voltunk. Ebből ketten voltunk disszidensek, a többiek Európában élő magyar családok gyermekei voltak. Ez nagyon jó hely volt, de ekkor már – december közepén tartunk – erős honvágyam volt. Ott arra neveltek bennünket, hogy mi egyszer majd vissza fogunk menni Magyarországra, és ennek megfelelően kitűnően kell tanulnunk, mert mi vagyunk az ország reménysége. Emlékszem, én közben már arra gondoltam, hogy én előbb teljesítem ezt a reményt, mert minden bizonnyal előbb hazajövök. Egyre inkább elhatalmasodott rajtam a honvágy. A család, anyám, a testvérek, apám egyre inkább hiányoztak. A végső lökést a hazainduláshoz Tompa Mihály egy verssora adta meg, egy ott kezembe került versgyűjteményből: „Szívet cseréljen az, aki hazát cserél”. Tizenöt éves kamaszgyerek voltam akkor, rendkívül fogékony a költészetre.

1 Erich Boltenstern (1896–1991) építész, felesége Elli Supper. Bécsben szerezte építészeti diplomáját, majd tanult és dolgozott Berlinben és Barcelonában is. 1928-ban visszatért Bécsbe. Itt tanított és dolgozott. Legismertebb munkái közé tartozik a bécsi Ringturm irodaház tervezése valamint a bécsi állami operaház felújítása 1947 és 1955 között. Munkásságát a legmagasabb osztrák állami kitüntetésekkel ismerték el Bécs Város Díja (1952); Osztrák Becsületkereszt (1957); Osztrák Állami Díj (1959).

Karácsonyra visszahívtak rokonaim Bécsbe, s akkor már minden holmimat összecsomagoltam, készültem a hazautazásra. Csomagolás közben vettem észre, hogy észrevétlenül meggazdagodtam. Innsbruckban például kaptunk egy-egy ezer shillinget, azt elvásárolhattuk, s a táborban, a vonat- és buszablakon keresztül lépten-nyomon ajándékokkal halmoztak el bennünket, főleg minket, apátlan-anyátlan-hazátlan gyerekeket. Visszajöttem Bécsbe. Nagyon szomorú voltam az Ünnepe alatt annak ellenére, hogy nagy-nagy szeretettel vettek körül. Nagynéném, Elli néni tudott magyarul, így aztán nyelvi nehézségeim sem voltak. Karácsony estéjén mégis eldöntöttem, hogy nem maradok tovább, hazajövök. S mégpedig ugyanúgy, mint ahogyan elmentem, elindulok hazafelé toronyiránt.

Karácsony első napján elmentem a református templomba, ahol magyar nyelvű istentiszteletet tartottak, és ott találkoztam Piroska nénival, aki az én pápai gimnáziumomban gondnok volt. Egymás nyakába borultunk sírva. Az ő családjuk két részletben tudott kiszökni, ő a gyerekekkel jött, férje lemaradt, és amikor végre Bécsben megint együtt lehetek, ő vakbélgyulladást kapott, és ott kellett maradnia, mert megműtötték. Elmeséltem neki az én történetemet – ott kint mindenkinek volt ilyen, s az első találkozáskor már mondtuk is egymásnak –, és azt is, hogy most a fordított disszidálásra készülök. – Ne csinálj őrültséget! – mondta. – Most hazamész, és elmondod nagynénédnek, hogy te haza akarsz menni, és ő majd segít neked abban, hogy ez kockázat nélkül sikerüljön. Az aszsonyi gondoskodás megint segítségemre volt, megakadályozott abban, hogy nagyobb marhaságot csináljak. – Nagyon helyes, hogy így döntöttél – mondta Elli néni –, mert a te szomorú képedet nézni már nekünk is rettenetes volt. Ők aztán beszéltek a nagykövetséggel, és december 28-án már egy rozoga Ikarusz buszban ültem, amely elvitt egészen a határig. Az összes ruhát, amit kint szereztem, ma-

gamra vettem, mert attól tartottam, hogy elveszik tőlem, így aztán még a mozgás is nehezemre esett. Szerencsére semmi sem történt, és nem történt a továbbiakban sem. Amiatt hogy disszidáltam, nem kerültem sohasem hátrányos helyzetbe. Azt azért nagyon sajnáltam, hogy nem volt bennem kalmárszellem, mert ott Bécsben öt schillingért lehetett száz forintot venni. Ha a zsebpénzemet, meg a segélyként kapott osztrák valutámat forintra váltottam volna, az ilyen módon húsz-harminc ezer forintot is kitett volna. Ez apám több havi fizetését jelentette akkor. Sohasem voltam jó üzletember, miért lettem volna az éppen ilyen szorult helyzetben?

„Elfelejtettem a cirill betűket”

Újra itthon

Vonattal Győrbe utaztam, és egy teljes napot ott marasztalt a népes rokonság. Másnap, 29-én mentem a délutáni vonattal Pápára. Egy nagy bőrönddel és egy kis táskával érkeztem meg az otthoni állomásra, és egy, az állomáshoz közeli ismerősömtől kértem kölcsön egy kis kocsit, és azal húztam haza a „zsákmányt”. A kapukulcs még mindig nálam volt, így nem kellett zörögnöm. Bementem, lerazkodtam az előszobában. Bent csönd volt. Bekopogtam. Mikor meghallottam a szót: szabad, beléptem S akkor röpiült felém anyám! Nagy volt a boldogság. Édesapám könnyesen tudott mosolyogni, megveregette a vállamat, bátyám nem volt otthon, de lánytestvéreim öröme is azt igazolta, hogy érdemes volt hazajönnöm.

Pápán – kisváros lévén –, elterjedt a hír, hogy hazajöttem, sokan megállítottak az utcán, s hozzánk is eljöttek, érdeklődtek nyugatra vándorolt hozzátartozóik után. Csak általánosságokat tudtam mondani, hogy jók a kinti körülmények, szívesen fogadtak bennünket, s ehhez hasonlókat.

Januárban folytattam a tanulmányaimat a gimnáziumban, nem mulasztottam semmit. Már a győri nagybátyám is

„megtisztelt” azzal a mondattal hazatérésem napján, hogy elárultad az ügyünket! S ezt a vádat felsőbb évfolyamra járó iskolatársaimtól is megkaptam. Gyanakodva néztek rám, arra gondoltak talán, hogy „küldetéssel” érkeztem haza? Ennek is tulajdoníthatóan majdnem a kicsapatás határára jutottam, mert ezeket a vádakot ellensúlyozni akarván, túlteszteltem a hazafias, az ellenzéki leckét. Március tizenötödikén nyilvánosan javasoltam, hogy vonuljunk utcára, oroszórán, nyilván magamnak is bizonygatván, hogy én magyar forradalmár vagyok, azt állítottam, hogy elfelejtettem a cirill betűket. Februárban azt a hamis hírt közölték a Szabad Európa Rádióban, hogy Maléter Pált halálra ítélték. Másnap bementem az osztályba, és osztálytársaimnak azt javasoltam, hogy azt jelentsük a tanároknak, hogy nem tudunk készülni, mert annyira megviselt bennünket ez a hír. Biológiatanárunknak én jelentettem az ellenállók verdiktjét: – Tanár úr, Maléter tábornokot tegnap halálra ítélték, ezért az osztály olyan lelki állapotba került, hogy nem tudott készülni. Ez már februárban volt, amikor dühöngött a terror. Szegény tanár úr csak nézett rám. – Hát akkor ki nem tudott készülni!? – ellenőrizte állításomat Babos tanár úr. Hál’ Istennek rajtam kívül csak egy osztálytársam állt föl, Gazi Jóska. Hál’ Istennek, mert nem lett belőle ügy. De ugyanakkor leckét kaptam szolidaritásból is. Nem állt föl egy emberként az osztály. A tanár úr kihívott kettőnket felelni, az új anyagból meg sem mukkantunk, de ismétlőkérdéseket is föltett nekünk. Azt tudtuk, s így hármast kaptunk.

A cirill betűket érintő feledékenységek már teljesebb körű volt, két hétig az egész osztály amnéziában szenvedett. Két hét után azt mondta a tanárunk. – Idefigyeljetek! Elég volt. Aki ezután nem tud olvasni, egyest kap! Az egyik jó tanulót szólította fel először, s ő hirtelenjében megtanult oroszul. S követte példáját mindenki, csak Gazi Jóska meg én nem. Május elején behívták édesanyámat az iskolába. – Asszonyom, vegyék ki ezt a gyereket az

iskolából, mert előbb-utóbb ki kell csapnunk. Édesanyánk hazajött, s elővett: – Mit akarsz? Hogy édesapádat megint elvigyék? S nekem akkor ért véget a forradalom. Megrop-

Boka szerepében az iskolai színjátszó előadáson, 1955

pant bennem valami, attól kezdve alkalmazkodó lettem. Oroszból ugyan négyest kaptam év végén, de a többiből jeles voltam. Ez persze a gimnázium vezetőinek, tanárainak volt az érdeme elsősorban, ők nagyon tapintatosan és jó pedagógiai érzéssel kezelték ezeket az ügyeket abban a nem könnyű időszakban. Kothaj tanár úrtól tudom, hogy egyik kollégista szekrényében egy pisztolyt találtak. Tanár úr magához hívta az egyik fiút és lelkére kötötte, hogy ne szóljon senkinek, vigye és dobja be a Bakony-érbe. Hihetetlen, de igaz történet. Merték ezek a tanárok vállalni, hogy nem jelentenek, nem rohannak felsőbb hatóságaikhoz, hallgattak.

IRTÁSPUSZTÁN

*„Édesapám egy kis paradicsomot
épített fel ott, Irtáspusztán”*

Szülők, nagyszülők

– *Kezdjük elején a történetet: Irtáspusztán.*

– Születésem idején mi Irtáspusztán (akkor Veszprém vármegye, ma Fejér megye) laktunk, de én a Mór melletti Árkipusztán születtem, mert anyai nagyapám akkor ott volt intéző és ott jó bábaasszony volt. Amint aztán szállítható állapotban voltam, hazavittek a mi pusztánkra, ami Mezőszilas, Ozora, Lajoskomárom háromszögének közepén volt, amíg volt.

– *Irodalmi környék, Németh László és Illyés Gyula szülőföldje, kedves vidéke ez a tájék.*

– Igen, itt élt a „Puszták népe”. Édesapám a gazdasági válság idejében végezte a Keszthelyi Gazdasági Akadémiát, apai nagyapám Lepsényben volt református lelkész. Apám egy ideig a falusi papi birtokot gondozta otthon, de már akkor is gazdatiszteket képeztek az akadémián, nem

parasztgazdákat, így aztán ő inkább a nagybirtokon való gazdálkodáshoz értett igazán. Mikor aztán a református egyház kapott a kincstártól ötszáz kataszteri hold földet, ennek megmunkáltatása, az uradalom berendezése már inkább megfelelt az ő elképzeléseinek. Mikor ő odaérkezett, egyetlen csikós tartózkodott csupán a birtokon, és innen, mondhatni a puszta létből kellett megteremteni az uradalmat. Édesapám rendkívül magas erkölcsiségű családban nőtt föl. Nagypám puritán ember volt, apám nővérei idősebbek voltak tizenvalahány évvel nála, s volt még egy vele egyívású öccse is. Két lány és két fiú született tehát nagyszüleim házasságából. A két fiú magázta a nővéreit, ők pedig tegezték öccseiket. Nagyszüleim is magázódtak a kor szokásai szerint. Ezt a családi indíttatást, a szigorú erkölcsiséget apám megtartotta mindvégig. Az egyházi birtokot be kellett rendezni, de apámék családja nem rendelkezett annyi pénzzel, hogy ezt a beruházást megtegyék. Kerestek egy pénzügyi befektetőt, aki csendestársként beszállt az üzletbe azzal, hogy meghatározott időn belül visszakapja a pénzét – természetesen az előre kialakított kamatokkal együtt. Apám egyik nagynénje vállalt kezességet, így indulhatott meg a birtoképítés. Édesapám egy kis paradiesomot épített fel ott Irtáspusztán. Voltak cselédházak, amelyek szobából, kamarából és konyhából álltak, a kor színvonalánál magasabb komfortfokozatú lakások voltak ezek. A cselédek és közöttünk igen szívélyes, együttműködő volt a kapcsolat. A mi lakásunkon kívül – melyet apám a csikóslakást kibővítve ötszobás igen kényelmes épületté alakíttatott át – istállók és egyéb gazdasági épületek voltak még Irtáspusztán. A harmincas évek második felében már megindult a gazdasági konjunktúra, nem okozott gondot tehát a fölvelt kölcsön törlesztése. Lent a völgyben volt a kút, amelyből egy járgány segítségével a számár húzta föl a vizet, azt fölnyomatták az istálló padlására, s onnan minden épületbe jutott ivóvíz. Nagyon korszerű gazdaságot

épített ki apám az akkori viszonyok között, de egyedül élt, egyedül volt. Nagypám verselő ember volt, erről is írt egy költeményt, mely így szól: „Az irtási majorba’ / Vadrózsa nőtt bokorba. / Rakott annak sok ága, / Csak egynek nin-csen virága. // Szállj el dalos madárka / Az irtási határba / Mondd meg annak az ágnak, / elmennék rá virágnak.”

No, ez a virág lett az én édesanyám. Nagynéném, Ilonka néni kommandálta anyámat a családba. Édesanyám a pápai református nőnevelőbe járt, s Ilonka néném ott tanított. S megtetszett neki ez a pusztai kislány – anyám is pusztán nevelkedett, Annyit kell elmondanom édesanyám családjáról, hogy nagyanyám, édesanyám édesanyja belefulladt egy tóba, mikor édesanyám nyolcéves volt. Nagypám első felesége tüdőbajban halt meg, s aztán vette el feleségül Boór Piroskát, az én édes nagyanyámat, kitől négy lánya született. Nagypám unokahúga lent nyaralt náluk Pestről. Egy halastóban fürödtek, s a pesti lány elkezdett fuldokolni. Nagyanyám, aki pedig jó úszó volt, utánament, de valami oknál fogva mindketten belefulladtak a vízbe. Édesanyám örökös szeretetétésége innen származhatott, különösen idősebb korában emlegette sokat korán elment édesanyját. Nagypám harmadszor is megnősült, tőle még egy lánya született, s a harmadik feleség, Lola nagymama olyan volt, mintha vérszerinti nagyanyánk lett volna. Rendkívül aranyos, jószívű teremtés volt. Anyai nagypám szintén agrármérnök volt, mint a családban többen is. Ő Óváron végzett, intéző volt az Eszterházy-birtokon, először Veszprémvarsány mellett, Vecsenypusztán. Nagypám, Szupper Ernő nagy társasági életet élt, rá is kényyszerült, ha a hat lányát férjhez akarta adni. Ilonka néném ismertette össze szüleinket valamilyen iskolai ünnepségen. De lehet hogy a győri megyebálon, ahol főleg a gazdatisztek vitték a prímet. Édesanyám mesélte később, hogy nagyon tetszett neki a Medgyasszay Lajcsi, de még nem volt bizonyosság kettőjük között, így hát elment Pécsre nagypám testvéréhez, Szupper Dezső bácsiékhöz, aki elvitte a Szupper lányo-

kat, hogy ott a báli szezonban ismerkedjenek a korukbeli-körükbeli fiatal fiúkkal. Volt olyan is köztük, aki meg is akarta kérni a kezét, de neki csak mindig apám járt az eszében. Ez volt számára – mint utólag mondta – a próbatétel. Úgy gondolta, hogy ha visszamenve apám megkéri a kezét, akkor igent mond neki. Volt is hamarosan egy újabb bál Győrben, ahol valóban megtörtént a leánykérés. Ezen a bálon félrevoltak – mesélte nem egyszer édesanyánk –, és akkor megkérte édesapánk a kezét. – Majd mindjárt megadom a választ! – közölte a kérővel anyám. S fölvezette a szobájába. Ott megfordult, megcsókolta s annyit mondott: ez a válasz!

Ő ketten együtt rendkívül különleges emberpár voltak. Eljött a második világháború, és édesapámat – ahogyan ő ezt elnevezte – a libacompos háborútól kezdve mindig behívták.

Irtáspuszta

„Édesapám egy kis pisztolyt adott édesanyánknak”

Háború

– *Mire utal ez az elnevezés?*

– Apám azért nevezte így a felvidéki bevonulást, mert mindenütt libapecsényével várták őket. Nem csak virággal, libával is. Délvidéket megszta, ott nem volt, az erdélyi be-

vonulást végigcsinálta, és 1941-től kikerült az orosz front-ra. Közben haza-hazajött, így aztán háború ide-oda, mi születünk sorjában, én például 1941-ben. Anyám gyerekvállalási bátorsága mindkét húgom esetében megmutatkozott. Nagyobbik húgom, Piroska 1944-ben született, amikor a front már nagyon közel volt. Egyre fenyegetőbb hírek érkeztek az oroszok vandalizmusáról, erőszakoskodásától. Édesapám egy kis pisztolyt adott édesanyánknak, hogy ha az oroszok meg akarják gyalázni, inkább lölje főbe magát. Erről sohasem beszéltünk, de a családi legendárium megőrizte ezt a kemény, szinte kegyetlen parancsot.

Amint közelebb jött a front, a pusztáról elköltöztünk Pápara nyugalmazott püspök nagyapánkhoz.² Róla annyit azért még el kell mondanom, hogy elég későn lett püspök, és kinevezése után jöttek vizitálni kollégái, köztük a zsidó rabbi is. És ő ez ünnepélyes alkalommal „leméltóságosuramozta” nagyapámat. – Te bolond vagy, Náci?! Hát elfelejted, hogy egy iskolába jártunk?! És megfogta rabbi karját, majd az esetleges sértő szavakért engesztelést kérve megölelte. A Pápai Izraelita Kereskedelmi Egyletnek a

2 Medgyasszay Vince (Csajág, 1868. jan. 13. – Pápa, 1952. márc. 2.) A Veszprém megyei Csajágon, földműves szülőktől született 1868. január 13-án. Pápan érettségizett, itt végezte a teológiai akadémiát, itt szerzett népiskolai tanítói oklevelet és itt tette le lelkészképesítő vizsgáit is. Segédlelkészként szolgált Enyingen, Balatonfőkajáron, Polgárdin, Berhidán és Balatonkenesén. 1895-ben lett rendes lelkész. 1901 és 1935 között Lepsényben szolgált. 1920–1935 között a mezőföldi egyházmegye esperese, 1935-től 1943-ig a dunántúli református egyházkerület püspöki tisztét töltötte be Pápan. 1931-ben a kormányzó kormányfőtanácsosi címmel tüntette ki. 1935-től volt a pápai Jókai Kör elnöke. Verseket, egyházi beszédeket írt. Számos cikke jelent meg egyházi folyóiratokban. Önálló verseskötetei: Vihar után - alkonyat felé (1926); Falusi melódiák (1937). Pápan hunyt el 1952. március 2-án, Balatonkenesén a családi sírboltban nyugszik.

3 Az Ignác becézett alakja

dísztagságát is elvállalta olyan időkben, amikor ez nem számított szalonképes cselekedetnek. Ő nagyon közvetlen volt az emberekhez, sohasem felejtette el, hogy paraszti sorból származik. Már tizenkét-tizenhárom éves korában írt verseket, és ezt ugyancsak a családi elbeszélésekből tudom, az iskolai szünet beköszöntét követően Pápáról gyalog mentek haza az egyik barátjával Csajágra. A két fiatal kölyök télvíz idején, Karácsonyt megelőzően elindul haza száznegyven kilométerre lévő falujába. És mindezt megverselte. Mikor segédlelkész volt Balatonfőkajáron, beült a mérnökök közé ferblizni⁴, és rendszerint elnyerte azok pénzét. Ezzel egészítette ki segédlelkészi fizetését. Nagypám püspökként felsőházi tag volt, és a családban gyakran emlegetett mondata – hogy miért vonult nyugdíjba és mondta föl minden tisztségét – így szól: – Ha nem tudtam megvédeni a Kőröst, akkor nem vagyok méltó tisztségeimre. Kőrös Endre⁵ a református Internátus igazgatója volt, s neki jó barátja, aki feleségével együtt kikeresztelkedett, mégis a zsidótörvények hatálya alá estek. Nagynéném, Ilonka néni szintén tanárnő volt a „Nátusban” és amikor gettóba csukták Pápán egyik kedves tanítványát, az egyik zsidó ügyvéd lányát, mindig odament délután a gettó ajtajához, és a kislánnyal – szinte tüntetően – karonfogva sétált a Kossuth Lajos utcában.

4 Kártyajáték

5 Kőrös Endre (1872–1944) bölcsészdoktor, tanár, író, műfordító. 1896-tól a pápai református gimnáziumban tanított, 1901-től a Református Tanítóképző Intézet tanára, 1909–34-ig igazgatója. Szerkesztette a Pápai Hírlapot, 1897-től a Jókai Kör főtíkára. Verseskötetei, műfordításai, irodalomtörténeti írásai jelentek meg. Református vallású volt, de zsidó származása miatt gettóba kellett volna vonulnia. Egyházi eljárók közbenjártak az érdekében, de elkeseredésében feleségével 1944-ben öngyilkos lett. A felmentés temetésük után érkezett meg. Forrás: Pápai Pedagógus Lexikon – Pápai Művelődési Társaság, 1997. – www.mek.oszk.hu

Visszatérve a szorosan vett családtörténethez, mikor az oroszok elől menekülve Pápára költöztünk nagyapámhoz, ott született meg a kishúgom, Piroska. Édesapámék a visszavonulás során Győrön mentek keresztül. Győri rokonaimtól megtudta, hogy megszületett a lánya. Akkor ő ütegparrancsnok volt a tüzéreknel, és felettesétől kapott egy nap eltávozást, és Győrből hazalovagolt Pápára. Nagyapámék háza magas építésű volt, és az ablakon keresztül, amely alatt ő feküdt a kishúgommal – mesélte gyakran édesanyám a történetet – egyszer csak lát két lófület, majd pedig a lónak a fejét is. – Lajcsi! – kiáltott fel. Apám bejött a házba, kopogott az ajtón. S édesanyám tovább folytatta a játékot: – Ki az? – kérdezte. – Csak én vagyok, csak én – énekelt édesapám – elhagyatott szegény. Sokszor elgondolkodtam ezen a történeten. Dúlt a háború, rádióon bizonyára édesanyámék is hallgatták az összeomlásról szóló híreket, életük csupa aggodalom volt. És volt bennük annyi játékoság, szeretetteljes humor, hogy egymással összhangban részt vegyenek egy közösen komponált keserédes jelenetben.

Apámék Ausztriában estek – s mindössze húsz kilométeren múlt, hogy nem amerikai, hanem – orosz fogságba. Csapatát a „bumácska” ígéretével békésen hazakísérte néhány orosz katona. De aztán Jánosházán beterték őket a szögesdrótok közé, utána elvitték őket a Szovjetunióba, s onnan csak 1947 augusztusában szabadult.

Az egész háborút, a Don-kanyart megúsza, mert ukránkát (vérhasszerű betegséget) kapott és azon a télen otthon volt. Az egész háborút sérülés nélkül átvészelte és a sors iróniája, hogy a hadifogságban sebesült meg. Ugyanis útépitésen dolgoztatták, amikor egy részeg tiszt a foglyokra kezdett lövöldözni s eltalálta édesapámat. Egyik lábán átment a golyó, a másikban állt meg, de csontot nem tört. Minden kárban van haszon: a gyógyulás után könnyű munkára, kosárfonásra tették és az első tiszt transzporttal jöhetett haza.

*„Én meggyőződéses kommenista vagyok,
annak ártok, akinek akarok!”*

Utolsó idők Irtáspusztán

Arra már emlékszem, mert akkor már hatéves voltam, hogy jött a távirat, s benne az értesítés: édesapám a délutáni vonattal érkezik. Közbevetőleg jegyzem meg, hogy amikor a háború után visszamentünk Irtáspusztára, megtapasztaltuk, hogy a cselédek mindent széthordtak. De mikor látták, hogy visszajöttünk, mindent visszahoztak. És odaálltak anyám mellé. Szalai Imre bácsi, Mekota Jóska bácsi, még Szipli is, aki pedig kommunista volt. Mindenki. Édesanyánk pedig elkezdett gazdálkodni. Az egyház elhelyezte volna, hiszen tanítónő volt, de ő azt mondta, hogy ha hazajön az ura, és nem lesz gazdaság, akkor mit fog csinálni?! Véde, óvta apám munkahelyét. Meghagytak a földosztás során az egyháznak kétszáz hold földet, s azon lehetett a bérletet tovább folytatni. Ravasz László püspök úr vele kötötte meg a bérleti szerződést.

Édesanyánk akkor harmincéves volt, három gyerekkel és Irma nénival, nagyapánk testvérével együtt vágott neki a férfias feladatnak, a gazdálkodásnak. Mikor édesapánk negyvenhétben hazajött, volt négy pár lovunk, tíz fejőstenünk, ment a traktor, az elevátor, a cséplőgép. Az egykori cselédek immáron saját juttatott földjükhöz megkaptak minden szolgáltatást. Aratás után az aratómunkások feljöttek a házunkhoz a verandára, és Mekota bácsi, a bandagazda szavára most is emlékszem: – Reméljük, jövőre már a gazda is itt lesz velünk! Azon a bizonyos napon, amikor a távirat érkezett, lementünk édesanyámmal az istállóba, és a magtár sarkánál valaki megállt és ránk köszönt: – Adjon Isten jó napot! S azt látom, hogy anyánk rohan a számomra idegen ember felé. Édesapám volt az. Mint később kiderült, Székesfehérváron leszállt a vonatról, s jött gyalog, nem akarta, hogy eléje menjenek, először

édesanyánkkal akart találkozni. Ez a romantikába hajló gondolkodás, a lovagias gesztusok nagyon jellemzőek voltak rá, és arra a korra, melyben ők felnevelődtek.

Hat éves voltam ekkor, ettől kezdve számítom én a gyermekkoromat, amely nagyon szép volt. Nagy szabadságban éltünk, ráadásul mivel anyánk tanítónő volt, első osztályba nem kellett iskolába sem járnunk, két korombéli kislánnyal együtt ő tanított meg bennünket az írásra-olvasásra. Volt egy olvasókönyvünk, s kint a konyhában ülve tanultunk. Év végén néhány hetet bent kellett tölteni egy iskolában, s ott levizsgáztunk hivatalosan is. Én Ácson – ahol édesapám testvére, Bellus néni református papné volt – kaptam így bizonyítványt. Másodikban fél évet az Irtáspusztától három kilométerre lévő osztatlan nyolcosztályos tanyai iskolába jártam, de már félévtől kiadtak Ácsra, ahol harmadikban már az egész évet töltöttem.

Akkor kezdődtek a kulákperek⁶, és az unokabátyám, a ház asszonyának fia, ifjú Kelemen Béla járásbíró volt abban az időben. És ő, mert ellenkezett lelkiismeretével az, hogy ezekben a kirakatperekben igazságtalan döntéseket hozzon, kilépett a járásbíróaságtól. Hegesztő lett a cukorgyárban. Mert nem volt kötelező kulákokat koncepciós perben súlyosan elítélni! Csak civil kurázi kellett ahhoz, hogy valaki otthagyja tanult szakmáját, és válasszon egy másikat –, akár kisebb társadalmi tekintélyűt helyette. Ha nem vállalja az igazságtalan ítélezést, őt is elvitték volna

⁶ Kuláknak minősült az, aki legalább 25 kat. holdat birtokolt, illetve a 350 aranykoronát meghaladta a terület értéke és az is, akinek cséplőgépe, kocsmája volt. Az 1945-ös földosztás után a szovjet típusú termelőszövetkezet létrehozása érdekében az önálló gazdaréteget igyekeztek felszámolni a kommunisták, ezért kampányba kezdtek ellenük, ennek során terrorizálták, megfélemlítették, koholt vádak alapján elítélték őket. (Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Osiris, Budapest 2001, 192. oldal)

börtönbe, így azonban meg tudta őrizni személyes szabadságát. Előtte viszont mindig úgy beszéltek, hogy abból egy abszurd történet kerekedett. Azt játszottam emlékszem rendszerint náluk, hogy papírból hajókat hajtogattam, melyeknek kapitányai Sztalin bácsi meg Rákosi bácsi voltak, és nagy csatákban legyőzték a ronda kapitalistákat, imperialistákat. Nyolcéves voltam, s ez lett a kedvenc játékom. Minden vágyam az volt, hogy legyőzzem Trumanékat ebben a képzelt ádáz tengeri ütközetben. Hogy kellett otthonukba fogadó rokonaimnak alakoskodniuk előtte, hogy egy ilyen játékot találjak ki! Mert bizonyára eljárt volna a szám. És mit kértem karácsonyra a Jézuskától? Úttörőnyakendőt, szíjat meg sapkát. Mikor ezt apám megtudta, kétségbeesett, hogy kommunistát nevelnek a fiából. Úgy kellett nagybátyáméknak viselkedniük előtte, hogy én ezt kérjem a Jézuskától. Az ötvenes éveket pellengérré állító filmekbe illő jelenet volt: fölöltöztem úttörő egyenruhába, sétáltam föl-alá a karácsonyfa mellett, és énekeltem harsányan az úttörődalokat.

Számomra nagyon szép vidék volt Irtáspuszta és környéke, gyerekkorom világa. Nem voltak nagy dombok, csak hosszan elnyúló völgyek. Ligetes, fás táj volt ez, több pusztá volt arrafelé a völgyekben. Tüskés, Hangász, Dád, Zöldmajor, Újmajor, Sáripuszta stb. Ezek 1945 előtt vagy intézőségek vagy kisebb birtokok voltak. Száz holdtól az ötszáz katasztrális holdig. Nem voltunk gazdagok, de az élelmünk mindig megvolt. Szüleim varázslata folytán sohasem éreztem, hogy mi üldözöttek vagyunk. Pedig azok voltunk. Mint később kiderült számomra, osztályidegenek. Nyolcéves koromtól csak a szünidő alatt voltam Irtáspusztán, ezért számomra az otthon a szabadságot is jelentette. Ugyanúgy éltünk, mint a pusztai gyerekek. Nyáron klottnadrágban jártam, kopaszra nyírtak bennünket, tartósan jó időben ez volt a pusztai gyerekek – köztük az enyém is – egyenöltözete. Természetesen mezítláb töltöttük a napot,

este ennek következtében nagy-nagy sikálások történtek. A ház végében lavórba állítottak bennünket, és ott történt a napi tisztálkodási művelet. Az esti programhoz hozzátartozott még a talpvizit, ami napi rendszerességgel „szálkátlanítást” jelentett.

– *Valódi pusztai gyerekként éltél? Illyés-verseket olvastál akkoriban?*

– Sokat olvastam, s ezek az olvasmányok is hozzájárultak ahhoz, hogy világlátásom kialakuljon. Pedig sokat kellett gyalognom, hogy koromnak megfelelő olvasmányhoz juthassak. Lajoskomárom hat kilométerrel esett tőlünk, ahol egyik rokonunknál bekötve megvolt az Én Újságom című ifjúsági lap. Nyaranta gyakran elmentem hozzá, kifektüdtem a kertbe, és faltam a betűket.

A versolvasás számomra tizenkét-tizenhárom éves koromban kezdődött. Illyés verseire csak később találtam rá, előbb olvastam a Puszták népét, mint a verseit. Illyés Gyula nagyobb pusztán nevelkedett, nálunk csak tíz cseléd volt. A pusztaiak szórakozását, a cuhárét is megtapasztalhattam vasárnaponként. A cselédházak előtti lesöpört döngölt földön gyülekeztek a pusztaiak, szólt a citeraszó, néha még tangóharmonika is. A szomszéd pusztákról is átjöttek hozzánk a lányok és legények. A néptánc és a modern tánc keveréke volt az, amit ők jártak, rendkívül sikkesen táncoltak. Akkor olyan nyolc-kilenc éves gyerek lehettem, mikortól erre emlékszem. Látom magamat, amint ülök a földön, és szájátva nézem a táncot. Mi akkor mindenkinek egyöntetűen kezicsókolommal köszöntünk. Úrnak-parasztnak egyaránt. A legközelebbi templom Lajoskomáromban volt, ezért oda csak ritkán jártunk. Mégis emlékszem egy karácsonyi ilyen alkalomra. Nagy hó volt, apám ment elöl csizmában, mi pedig a nyomában. Két telepes rádió volt a pusztán, az egyik a miénk, a másik Farkas néniéké. Ő híres-nevezetes asszony volt, és nem csak a rádiója miatt, hanem ezért is, mert ő sütötte a kenyeret. Éde-

sanyánk bedagasztott, és Farkas néni sütötte meg. Nagyon szerettünk elmenni a kenyérért, mert mindig volt langalló, a kenyér maradéka. Azt libazsírral megkenték nekünk, s álltunk sorba, vártunk a finomságra. Rádión hallgattuk az ötvennégyes világbajnoki döntőt is. Az egész pusztá izgult az aranylábúak sikeréért, egyedül Farkas néni mondta: – Nem tudom, minek izgulnak. Nincs ebből nekünk se hasznunk, se kárunk. Ez aztán szállóigévé vált a családban. A vers, és általában az irodalom iránti szeretet ötödikes koromban kezdődött, első versemet is ekkor követtem el. Jupiterről, a tűzokádó Jupiterről szövezt ez a verszet emlékezetem szerint.

Igencsak lusta gyerek voltam, nagyon nehéz volt engem munkára fogni. Mindenkinek volt pedig feladata, még a kertben is, Nekem a dinnyeföld jutott. Az én munkaterületemtől nem messze volt a méhes, és a méhek természetesen mindig a dinnyeföld felé repültek. Így aztán kézenfekvő volt a kifogás is: félek a méhcsípéstől. Az esti konyhakerti öntözést viszont már nem úszhattam meg, a méhek addigra már elültek. Volt egy tehenünk is, Ilka, azt viszont én legeltettem.

Akkoriban már csak tizenkét hold juttatott földünk volt, ez negyvennyolc körül lehetett, és a tehén körüli teendők egy része is rám háramlott. Apámat közben elvitték a rendőrök fegyverrejtegetés címén, éppen ebben az időben. Éppen a traktoron ült, mikor jöttek érte a rendőrök. Letartóztatták, és a családi emlékezet szerint – én nem emlékezem erre –, nagyon sírtam. – Ne vigyék el édesapámat, édesapám nem lopó! – kiáltoztam. Akkor úgy hihettem, hogy csak a lopókat viszik el. A vád fegyverrejtegetés volt, pedig még nem történt meg a kommunista hatalomátvétel, de már Rajk László volt a belügyminiszter. Apámat elvitték Enyingre, azonban – a részleteket nem kötötték az orromra – valószínűleg nagyapám közbenjárására két nap után hazaengedték. Hamis volt természetesen a vád, de hamis

vád alapján akkor már akasztottak is embereket. Dörögdi bácsi – aki aratógazda volt – mondását is feljegyezte a családi emlékezet: – Én meggyőződéses kommenista vagyok, annak ártok, akinek akarok! Mikor ez a Dörögdi bácsi meghallotta, hogy elvitték apámat, azt mondta: – Na, fölöltözök, és kihozom a Medgyasszayt! Föl is öltözött, el is ment Enyingre, de addigra már elengedték apámat.

Már beszolgáltatásos időszak⁷ volt, Mezőszilason kellett leadni a disznóvágás után a zsírt a hentesnél, aki szintén meggyőződéses kommenista volt. Szigorúak voltak a hártáridők, és amikor anyám vitte – késve – a zsírt, ez a hentes azt mondta, hogy Medgyasszayné, leadtam maga helyett a zsírt, mert baj lett volna, ha nem adom le. Anyám megköszönte a szívjóságát. – Tudja, hogy miért csináltam ezt? – kérdezte a hentes. – Mert amikor annak idején a Medgyasszay bejött ide húsért, megkérdeztem tőle, hogy kinek viszi. Az aratóinak, vagy saját magának? És akkor azt a választ kaptam, hogy mit képzelek én!? Egy koszon vanak ők mindannyian. Talán szüleim ilyen gesztusainak köszönhetjük, hogy nem üldöztek minket túlságosan.

Közben megtörtént az államosítás. Az állami gazdaságban lopott mindenki. Mi – apám szigorú parancsát követve – egy cső kukoricát sem vihettünk el a másébol, még ha az az államé volt, akkor sem. Egyszer azonban házunk mögött táblán lekaszált lucernának nem tudtunk ellenállni a bátyámmal és egy jó csomót bepakoltunk abba az istállóba, amelyben a tehenet tartottuk. Mit tesz Isten, éppen aznap édesapám szokásától eltérően elhatározta, hogy megnézi a saját kisgazda-

⁷ Elrendelték 1945 után a mezőgazdasági termékek, termények begyűjtését. A kezdetben közellátási gondok megoldására meghozott ideiglenes intézkedést később többször megújították, és csak '56 után törölték el. A beszolgáltatás nem teljesítése ürügyén sok ezer törpebirtokost, szegényparasztot és középbirtokost, „kulákokat” is meghurcoltak, bebörtönöztek. (Erdmann Gyula: Begyűjtés, beszolgáltatás Magyarországon 1945–1956. Tevan Kiadó, 1992)

ságot. – Lajcsikám, fáradt vagy, ne nézd meg! – kérte édesanyám, de apám tartotta magát eredeti szándékához. Ha valami nem tetszett apámnak, nem kiabált, hanem némaságba burkolódzott. Ennek tulajdoníthatóan nem emlékszem arra, hogy édesanyámhoz egy hangos szót is szólott volna. Ha megneheztelt, nem szólt. Még bocsánatot sem lehetett ilyenkor kérni tőle. – A legegyszerűbb bocsánatot kérni! – mondta ilyenkor. – Úgy kell viselkedni, hogy ne kerülhessen sor a bocsánatkérésre! A lucernás eset után napokig csend volt a családban. Néma csöndben ebédeltünk, vacsoráztunk. Sokat gondolkodtam már azon, hogy tulajdonságaim honnan és hogyan rögzültek belém. A szabadságszeretetem minden bizonnyal a pusztán alakult ki, a tulajdon iránti tiszteletem pedig valószínűleg apám példája nyomán.

Apámat már kora gyermekkorában lóra ültették, nyolc-éves volt, mikor huszár ezredes nagybátyja egy hucul lóval ajándékozta meg, az volt a Pindur. Nagyon értett is a lovakhoz, így aztán számára nem okozott traumát, amikor az államosítás után a csikótelep vezetőjévé tették. Az állami gazdaságnak több mint ezer csikója volt, s ennek gondját-baját őrá bízták. Egészen addig jól és harmonikusan is működött ez a munka, míg oda nem helyeztek egy fiatal agrármérnököt. Ő az elsők között volt, akit már az új rendszerben képeztek ki. A lakásunkból leválasztottak két szobát, s ő oda költözött. Szüleim nagyon szívélyesen fogadták, ott lett fiatal házas. Állítólag ő kérdezte feletteseitől, hogy aki itt bérlő volt, az hogy maradhat a gazdaságban?! Isten nyugosztalja, már nem tudom megkérdezni tőle, hogy tényleg így volt-e.

„A püspök úr fia fönn ül a bakon”

Pápán

A támadások elől kitérve apám elment dolgozni 1953-ban a bakonypölöskei állami gazdaságba, és ott beosztott lett. Édesanyám akkor várta második hűgomat. Ahányan, annyian

felé voltunk. Édesanyám Irma nénivel, s a pocakjában Julikával Irtáspusztán maradtak, apám Bakonypölöskén, mi a bátyámmal Pápán, Piroska húgom Enyingen az egyik rokonnál járt iskolába. 1954 szeptemberében tudtunk beköltözni Pápára, s akkor már mindannyian együtt voltunk.

Azt a helyet, ami számunkra szabadságot, a biztonságot, a bölcsőt jelentette, Irtáspusztát édesanyám kétszer is eladta. Az állami gazdaság ugyanis nem kobozta el vagyონunkat, a házat, az ingóságot, a jószágot, hanem megvették. Igen ám, de nem vették leltárba. Kifizették, ám elmaradt ennek írásos rögzítése, s minden maradt a nevünkön. S jött a következő év, s jött a gazdaság, hogy megvénnek a cséplőgépet, a házat, a jószágot. – Jó, vegyék meg – egyezett bele édesanyám. Így aztán még egyszer megvették az édesanyám nevén lévő értékeket. Attól kezdődően magunk között, csak belső használatra azt szoktuk mondani, hogy édesanyánk a legkiválóbb kereskedő a családban, mert kétszer tudja eladni az „árut”. Egyedül édesapám volt engesztelhetetlen, az ő erkölcsi érzéke háborgott hajlíthatatlanul természetesen.

Pápán vettek szüleim egy házat. Az adásvételi szerződésben az állt, hogy amikor szükségünk lesz a lakásra, akkor egy szobát huszonnégy órán belül, a többi ingatlant pedig fél éven belül adják át a benne lakó eladók. Igen ám, de a bent lakó volt tulajdonos pártember lett közben, és amikor mi Pápára mentünk, szóba sem jöhetett, hogy nekünk átadjanak egy szobát. Ötvennégyben költöztünk be a városba egykor nagyapánk által bérelt házrészbe. Albérlésbe költöztünk tehát. Abban a lakásban Ilonka nénem, egy katonatiszt-család és egy egyedülálló tiszt volt bérlő. Nem tudom pontosan, hogy hogyan intéződött, de a katonatiszték elköltöztek, sikerült lefizetnünk a tanácsi illetékeseket, s így nekünk utalták ki az ő két szobájukat. Először egy szobába költöztünk be. A konyha egy udvaron keresztül megközelíthető melléképületben volt. Ebbe

az egy szobába született meg legkisebb testvérünk, Julika. Vele együtt – amikor hét végén apánk is otthon volt –, heten laktunk egy szobában. A másik szobát, mintegy karácsonyi ajándékként megkaptuk. Velünk szemben volt ugyanakkor az a ház, amely a miénk volt. Nap, mint nap méregethettük saját házunkat, miközben albérletben laktunk. Ez az állapot 1954-től hatvanig tartott, csak akkor vehettük birtokba jogos tulajdonunkat.

A Zimmermann utcai általános iskolába jártam, amit a városban Rózsakertnek hívtak. Ezt a nevet azért kapta az iskola, mert Rózsa János⁸, aki egyébként kántortanító volt, és negyvenöt után belépett a pártba, lett az iskola igazgatója. Nagyon jó volt a tantestület, mert az igazgató, védelemmel élve, az egyházi iskolákból kiebrudalt tanerőket iskolájába fogadta, és ők szinte kivétel nélkül rendkívül felkészült tanárok voltak. Elitiskolának ugyan a Püspökinék nevezett iskola számított, mert a központban, az egykori püspöki palotában helyezték el, de a mi alsóvárosi iskolánk sem maradt el színvonalban ettől a tanintézménytől. Rendszeres volt egy-egy pofon, vagy a

8 Rózsa János (Uraiújfalu, 1896 – Pápa, 1957): tanító. Tanulmányait a felsőlövői ev. gimn.-ban 1907–11-ig, valamint a soproni Ev. Tanítóképzőben 1911–15-ig végezte. 1915–20-ig katonai szolgálatot teljesített az orosz fronton, hadifogoly volt Szibériában. Hazatérésekor, 1920 augusztusában meghívták Ostffyaszszonyfára az isk. kántortanítójának, s az ő jóvoltából került az épület homlokzatára Petőfi Sándor emléktáblája ottani tartózkodásának emlékére. Az „Evangélikus Népiskola” című folyóiratban rendszeresen publikált beszéd- és értelemgyakorlat témákban. 13 év elteltével hívták meg Páparra, és 1934. január 10-től a pápai ev. népisk. igazgató-kántortanítója. 1938–50-ig körzeti iskolai szakfelügyelő. 1948–55-ig a II. sz. fiúiskola igazgatója. Oroszul és németül beszélt. Zenei képzettsége magas szinten elismert volt, kitűnően orgonált, hegedült, és énekhangja is képzett volt. Városi dalkörével önálló hangversenyeket adott (Kárpát Dalkör, Perutz Énekkar stb.) Éveken át a Pedagógus Szakszervezet elnöke és elnökhelyettese volt. Forrás: Pápai Pedagógus Lexikon)

Csapatnácseelnök a Rózsakertben

fenékre pálca, de sohasem igazságtalanul, mindig volt „makarenkói” oka, és soha senki nem reklamált. A szülők sem. Reggelenként zászlófelvonáskor a Himnuszt énekel-
tük, s ebből soha nem volt semmi probléma. Színdarabokat játszottunk, volt énekkarunk. Voltam én Petőfi Sándor, Bornemissza Gergely és Boka János. Egész évben tanultuk a szerepeket, élénk sportélet is folyt az intézményben, tornászcsapatunk rendszerint minden évben eljutott az országos bajnokságra. Nem csak tanítottak, neveltek is abban az iskolában. Jó tanuló voltam. Ötvenöt tavaszán voltam nyolcadikos és annak ellenére, hogy értelmiségi kategóriába soroltak, engem választottak meg – zászlótartóból – az úttörőtanács elnökének. A püspökunoka úttörőfőnök lett a Rózsakertben. Az akkor, 1955-ben megszervezett országos úttörő-találkozón én is integettem Rákosi pájtásnak Budapesten, fel az emelvényre. Apámat

üldözték mint osztályidegent⁹, én pedig csapattanácselnök voltam. Volt néhány ilyen abszurd helyzet a rendszerben.

Édesanyánk fáradhatatlan szervezőkészségének köszönhetően Pápán is mintaszerűen berendezkedtünk. Baromfiólat, sertésólat építettünk az udvarba a többi lakó engedélyével. Miden évben hizlaltunk disznót, édesapám kapott az állami gazdaságból takarmányt, ebből neveltünk fel évente két disznót. Fejadagot (lisztet) is adtak az állami gazdaságban, ennek következtében mi nem voltunk annyira kiszolgáltatva a kenyérhiány okozta gyakori sorban állásoknak, mint az emberek általában Magyarországon, hiszen minden héten sütöttünk kenyeret. Anyám bedagasztotta a tésztát, és elvittük a pékhez, majd tőle hoztuk haza a friss meleg kenyeret. Kertünk kétezer négyszögöles volt, kertészkedni akkor, miután bátyám elment az egyetemre, tanultam meg igazán. Bátyám matematikából nagy tehetségnek bizonyult, a gimnáziumi matematika-tanárnője tanársegédjének nevezte, mégis csak a középiskola jóindulatának köszönhetően vették föl őt a Keszthelyi Egyetemre, mert osztályidegen helyett értelmiségi származásba sorolták.

Apám Bakonypölkésen dolgozott az állami gazdaságban. 1955 őszén édesapám november 7-e alkalmából Kiváló Munkáért kitüntetést és pénzjutalmat kapott. Rá há-

9 „Osztályidegennek” számított általában az, aki 1945 előtt földbirtokos, arisztokrata, üzem, műhely, üzlet tulajdonnal rendelkezett, csendőr, rendőr, katonatiszt, egyházi személy vagy éppen hivatalnok volt. A fogalmat elég „rugalmasan” használták, így gyakran osztályidegennek minősült, aki jobboldali párt tagja, vagy éppen egyházi szervezet tagja, vezetője volt, de egyébként nem volt vagyona. A megbélyegzés miatt az „osztályidegen” és családja ki lett zárva a felsőoktatásból és számos állásból. Az '56-os forradalom utáni megtorlások során súlyosbító körülmény volt az osztályidegen származás. Hivatalosan 1962-ben törölték el a megkülönböztetést. (Forrás: www.rev.hu, Az 1956-os intézet honlapja)

rom hétre pedig ott volt az asztalán a levél: „munkaviszonyát azonnali hatállyal megszüntetem osztályidegen származása miatt”.

Bátyám negyedikes, én első gimnazista voltam, s volt még két húgom. És a családnk felhalmozott vagyon, minden tartalék nélkül. Nehéz idők voltak. Úgy lettem gimnazista, hogy a Petőfiről elnevezett gimnáziumba jelentkeztem, de a Türr István Gimnáziumba vettek fel. Itt kell megemlékeznem valakiről. A Petőfi Gimnázium egykor a református kollégium volt. A legenda szerint az államosításkor Olé Sándor¹⁰ nagytiszteletű úr a következő szavakkal adta át ezt az iskolát az államnak: „Úgy adlak át, mint a halottakat a temetőben: találkozunk a feltámadáskor!” Őt egyébiránt, mert nagyon kemény pap volt, el is helyezték hamarosan egy kis faluba Pápáról. Én még őnála konfirmálkodtam.

Édesapámat még kanásznak sem vették fel a környező gazdaságokba. Neki 1956. március közepéig nem volt állása, akkor egyik volt gimnáziumi osztálytársa, Steinhoff József segített neki, hogy felvegyék a söripari vállalathoz segédmunkásnak. Ebben az állástalan időszakban nagyon sok főzeléket ettünk. A kert meg a hízó mentett meg minket az éhezéstől. Anyánk egykori

10 Olé Sándor (1884–1976) református lelkész, hitoktató. A pápai Református Kollégiumban végezte középiskolai és teológiai tanulmányait. 1912-től 1929-ig Mórton, 1929-től Pápán lelkész. 1929-től tanított a pápai Állami Tanítóképző Intézetben. Több templom építésében vállalt meghatározó szerepet. Szegényeket segítő nőegyletet szervezett. A II. világháború alatt védte a nácik által üldözötteket, 1944-ben Kőrös Endre érdekében még Baky László belügyminiszternél is járt Győry Elemér. 1954-ben a kommunisták elüldözték, kitelepítették Babarc-Bolyra helyettes lelkészként. (Forrás: Kövy Zsolt: A református egyház szerepe Pápa város életében In.: Tanulmányok Pápa város történetéből A kezdetektől 1970-ig Pápa, 1994. Főszerkesztő: Dr. Kubinyi András. Pápa Város Önkormányzata)

tanítónői, akik pedig maguk is szegények voltak, segítsésképpen megfogadták takarítónőnek édesanyánkat, így lett egy kis költőpénzünk. Akkor még stráfkocsival vitték ki a söröshordókat a kocsmákba, és sok embernek feltűnt, hogy a püspök úr fia fönn ül a bakon. A pártbizottságon ez több embernek is a fülébe jutott, s megállapították az elvtársak, hogy ez nem szül jó vért. Így aztán levették a kocsiról és egy töltőgéphez helyezték át. Szegény apámnak, aki magas ember volt, sokat kellett hajolgatnia, de cserébe kapott napi egy liter sört. Mi gyerekek persze visszasírtuk az állami gazdaságot, mert ott tejszint kapott juttatásként. Minden valószínűség szerint nem ennek, inkább a SZKP XX. kongresszusának¹¹ köszönhetően júliusban visszavették apánkat az állami gazdaságba 1956-ban. Ráadásul novemberben rehabilitálták is, és ennek köszönhetően visszamenőleg állástalansága idejére megkapta a bakonypölsökei fizetését.

Ötvenhatban édesapám otthon volt éppen, így nem választották be semmiféle bizottságba az állami gazdaságban, így a számonkérés során megúszta újabb állásvesztés nélkül a forradalmat követő megtorlást. Bátyámék évfolyama Keszthelyről Mosonmagyaróvárra ment az ottani sortűz áldozatai iránti szolidaritásból, de ebből sem lett baj. 1956-ban én Pápán a Türr István Gimnázium orosz tagozatára jártam, ahol

11 A Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. kongresszusán (1956. február 14–25.) Hruscov, a párt főtitkára részben elítélte a sztálini idők terrorját. Ennek következtében Magyarországon is enyhült a diktatúra elnyomása, Rákosi Mátyás is „önkritikát gyakorolt”, részben elismerte felelősségét a jogtalanságokban, júliusban pedig leváltották és Gerő Ernő lett az utódja. A Petőfi Kör vitái, az Írószövetség kongresszusa, a júniusi lengyelországi munkásfelkelés és az október 6-i Rajk-újrátétel az 56-os forradalmat jelezte előre. (Magyarország a XX. században. Babits Kiadó, Szekszárd, 1996-2000. www.mek.oszk.hu)

Hencze Béla¹² bácsi volt a magyartanárom. Ő korábban a pápai református kollégium igazgatója volt, onnan tették át több tanártársával együtt ebbe a gimnáziumba. Engem nagyon szeretett, az irodalmat szerető tanulóként én akkor már sokat olvastam, mondhatni olvasottnak számítottam. 1956 tavaszán Arany János Buda halála című eposza szerepelt a tantervben. – Na, mi a tanulsága ennek az eposznak? – kérdezte tőlünk az órán. – Az – válaszolta meg saját kérdését –, hogy jegenyefák nem nőnek az égig. Érted, Laci fiam? Jegenyefák nem nőnek az égig! Ötvenhat márciusa volt ekkor, s mi értettük tanárunk szavát. Sok meghatározó élményem származik ebből a gimnáziumból. S máig becsülöm emberségüket, irántam megnyilvánuló türelmüket, hogy kivárták a disszidálásom utáni dackorszakom elmúlását. Azt mi, gyerekek a családban mindig tudtuk, hogy nekünk – osztályidegenek lévén – nagyon jól kell tanulnunk, hogy felsőbb iskolába juthassunk. Sok dac, lázadás volt pedig bennem azokban az időkben. Önképzőkört szerveztem, szorgalmaztam – mindjárt ötvenhét márciusában – Petőfiék megünneplését. – Vonuljunk ki – mondtam Dudás István¹³ osztályfőnökömnek, aki kommunista volt pedig – Ha fél az igazgató úr, majd mi megvédjük! És

12 Hencze Béla (Lécfalva, 1900 – Pápa, 1972): magyar-francia szakos középisk. tanár. Iskoláit Sepsiszentgyörgyön végezte, Bp.-en tanári oklevelet szerzett, később Genfben francia irodalmat tanult. Szekszárdon, Budapest-Mátyásföldön, majd Désen tanított. 1945-72-ig Pápán élt. 1947-52-ig a ref. gimn. ig.-ja. 1952-től nyugdíjba vonulásáig a Türr István Gimn. tanára. Néhány évig megyei magyar szakos szakfelügyelő is volt. Szerkesztette a Pápai Kollégiumi Lapokat. Fő művei: Kazinczy és a francia felvilágosodás (doktori ért. Bp., 1928); Az ifjúsághoz = Pápai Kollégiumi Lapok, 1948. március 15. 1. (Forrás: Pápai Pedagógus Lexikon)

13 Dudás István (Pápa, 1924 – Pápa, 1992): tanító, matematika-fizika sz. ált. isk. tanár, szakmunkásképző intézeti ig. Tanítói oklevelét a pápai Áll. Tanítóképzőben (1949), ált. iskolai tanári diplomáját a bp.-i Pedagógiai Főiskolán 1952-ben szerezte. 1944-46-ig a nemesszalóki, 1946-48-ig a pápai róm. kat., 1948-52-ig az

ez a kommunista tanár nem szaladt a munkásörséghez, nem jelentett fel semmiféle fórumon, hanem csak rám mordult: – Hülye vagy te?!

Pedig volt olyan eset, hogy bejöttek a gimnáziumba a munkásörök, s főnről rájuk kiabáltak a diákok, hogy Kádár-huszárok! Két gyereket két napra elvittek a gyanúsítottak közül. Összeverve engedték vissza őket. Két-három gyerek ment el ötvenhatban nyugatra a gimnáziumból, velük kint a lágerben találkoztam. Harmadikban megszerveztük az önképzőkört. A pápai református kollégium hagyományait átvéve ez a városban nem számított idegen gondolatnak. Az önképzőkör elnöke Vathy Zsuzsi, később neves író és a nem kevésbé ismert Lázár Ervin felesége, én pedig titkára lettünk. Csapó Gyula bácsi¹⁴ lett a kör tanár-elnöke. Hagyományőrző vállalkozás volt ez, egymás

I. sz. ált. isk. tanítója. 1952–64-ig a Bocsor István Középiskolai Koll. vezetője, 1964-88-ig a 304. sz. Szakmunkásképző Intézet ig.-ja. Több mint négy évtizedig dolgozott a Pedagógusok Szakszervezetében. Kitüntetései: Kiváló Tanár (1972), Apáczai-díj (1982), Munka Érdemrend Arany Fokozata (1984). 1988–92-ig nyugállományban Pápán élt. Fő művei: Szemléletformálásra van szükség (hozzászólás a Szakmunkásképző Intézetek Országos Tanácskozásán, 1972. okt. 10.) = Szakmunkásnevelés 1972/9. sz. 18. (Forrás: Pápai Pedagógus Lexikon)

14 Csapó Gyula (Felsőörs, 1916 – Pápa, 1991): magyar–latin sz. középisk. tanár. Elemi isk. tanulmányait a felsőörsi iskolában végezte. Tízéves korától a Pápai Ref. Koll. diákja volt. Itt érettségizett, majd lelkészi képesítést szerzett. Ezután a debreceni tudományegyetem bölcsészkarán tanult, s magyar–latin szakos középisk. tanári diplomát kapott. 1943-52-ig a pápai Koll., majd 1952-76-ig a Türr Gimn. tanára volt. Óraadóként ugyanitt még közel egy évtizeden át dolgozott. A Türr István Gimn.-ban általa vezetett önképzőkör számos kiváló irodalmárt és íróat adott az országnak (pl. Vathy Zsuzsa, Kristóf Attila). Fő művei: Pápa az irodalomban = Pápa (útikalauz (Bp., 1967. 31-41.); A kísérletezéstől a költészet megújításáig = Napló, 1971. november 13. Forrás: Pápai Pedagógus Lexikon

verseit, prózai írásait bíráltuk el, havonként egyszer, vasárnaponként találkoztunk. Az önképzőköri foglalkozások után beültünk a Fő utcai cukrászdában hátra a folyosóra egy szimpla mellé, s meghánytuk-vetettük a világ dolgát. Egyszer bejött Csapó Gyula bácsi is utánunk. Csak maradjatok nyugodtan! – intett felénk. Úgy éreztük magunkat, mintha felnőttek lennénk. Vasárnaponként itt Pápán már eljártunk a templomba is, de apám nem vett sohasem úrvacsorát. Mert úrvacsora-vételnél teljes bűnbánatot kell fogadni, és ő azt mondta, hogy ő ezeknek nem bocsát meg sohasem. Közben megalakult a Kommunista Ifjúsági Szövetség, s kapacitáltak engem is, hogy lépjek be a szervezetbe. – Belépek én – mondtam –, de én nem vagyok ateista. Meghívtak azért a gyűlésre, hogy vitatkozzunk. Elmondtam aztán nekik, hogy tudjátok, az atommagnál is vannak még kisebb részecskék és az atom micsoda óriási energiát képvisel. Akkor elképzeltetek – érveltem –, hogy a már nem is anyag szellemi lényben, az Istenben, milyen hatalom, erő lakik. Ebben az érvelésben voltak azért jelentős bakugrások, de nagy megdöbbenést okoztam okfejtésemmel. Meghívtak egy újabb KISZ-gyűlésre, akkor már felkészültebb vitapartnerekről gondoskodtak, de igazán ők sem tudták meggyőzni a hallgatóságot arról, hogy számárságot beszélek. Negyedik év végén aztán mégis beléptem.

Eljött az érettségi, majd pedig a felvételi időszaka. Akkor az volt a gyakorlat, hogy a felvételire egy vizsgáztató bizottság adta ki a papírt, a felvételi javaslatot. Az osztályfőnök, az igazgató, a szakszervezeti titkár, a párttitkár és a pártbizottság egyik munkatársa alkotta ezt a bizottságot. A pápai pártot egy tizenkilences kommunista, Sebestyén bácsi képviselte. Egy, a családot tisztelő kommunista tanító, Bertha tanár úr segített és megmagyarázta Sebestyén bácsinak, hogy engem miért kell támogatni. Igen ám, de oda-
jött a bizottságba a kórház gondnoka, Szili elvtárs, aki vad

kommunista volt. Mikor odaértek a nevemhez, elmondtak rólam minden jót. Igen ám, de megkérdezte ez az elvtárs, hogy mi is volt ennek a gyereknek az apja felszabadulás előtt? Mondják neki, hogy bérlő. – Na, az én apám egy bérlőnél volt béres. Ha valaki, én tudom, hogy milyenek voltak a bérlők. Ez maguknak értelmiségi?! Akinek bérlő volt az apja, az osztályidegen! Mit gondolnak maguk?! Így aztán egy olyan levelet kaptam a gimnázium igazgatójától, hogy „értesítem, hogy felvételi kérelmét osztályidegen származása miatt a bizottság nem támogatja”. Hiába voltam kiváló sportoló, lelkes közösségi ember, kitűnő tanuló, még a felvételire sem mehettem el. De még a húgomat, Piroskát – aki akkor fejezte be az általános iskolát – csak egy pártbizottsági ismerősünk segítségével vették fel a Petőfi Gimnáziumba. Bátyám egyetemi helyét is veszély fenyegethette volna, ha fellebbezést nyújtok be felvételi kérelmem elutasítása miatt.

Sajnos van még negatív élményem ebből az időszakból. Érettségi előtt egy évvel harmadikosként én búcsúztattam a diáktársak nevében a negyedikeseket. Természetes volt, hogy a három végzős évfolyam nevében én fogok búcsúzni is a diáktársak képviseletében a ballagáson. Az ünnepség előtt négy nappal odajött hozzám Varga Sanyi a IV. B-ből: – Az igazgató úr azt üzeni, add ide a beszédedet, mert én fogok búcsúzni a többiektől. Szegény igazgató nem merte megtenni azt, hogy behívat és négyszemközt elmondja, hogy nem vállalhatják, hogy egy osztályidegen búcsúzzon a ballagók nevében. Az, hogy nem javasolhattak az egyetemre, azt megértettem: ilyen hülye rendszer van, ami még ezt a méltánytalanságot is megteheti. Azon jobban túltettem magam, mint az üzengetésen. Ez annyira fájt, hogy nem adtam oda a már megírt beszédemet. Az is nagyon fájt, hogy az évfázárón egyedül én nem kaptam meg a kitűnő tanulóknak járó emlékérmét sem.

– *Nem attól féltek, hogy beszédedbe beleszövöd a téged ért méltánytalanságot is?*

– Nem, nem. Akkorra már kialakult bennem az az önkontroll, amely meggátolta volna ezt a rebelliséget. Mert nekem – mint édesanyám ezt lázadó korszakomban elmondta – édesapám és testvéreim állására, egyetemi, középiskolai helyétre is gondolnom kellett. És ezt jól tudták rólam tanáraink is. Ez a megalázó méltánytalanság ugyanakkor rosszabbul esett, mint hogy nem javasoltak az egyetemre. Azt elfogadtam, mert nem a tantestületen múlt. 1959-ben a félelem még mindig olyan nagy volt, hogy az igazgató nem merte vállalni, hogy én búcsúzzam el az iskolától a többiek nevében. Mert osztályidegen származású vagyok. Mindezt tudtam, tudom, megbocsátottam, de nem tudtam elfelejteni. A mai napig sem.

Karpaszományos lakatosból osztályellenség egyetemista

Ebben az időben még nagyon szigorúan vették a származást a felvételi vizsgákon, ekkor még Kádár nem mondta ki azt a mondatot, hogy aki nincs ellenünk, az velünk van. Önképzőkori társamat, a későbbi írónőt, Vathy Zsuzsit sem vették fel egyetemre, egy évig ő is bélmosóként dolgozott a húsgyárban. Őt szintén Szili elvtárs vágta el, amiről később egy novellájában ír is. 1957 tavaszától édesapám többször volt betegszabadságon, ezért a család megint megélhetési gondokkal küzdött, nagyon szegények voltunk ekkor. Már másodiktól magántanítványokat vállaltam, fizikát és matematikát oktattam az alsóbb évfolyamosoknak, minden héten több órát adtam, s ennek köszönhetően önellátó lettem. Bátyám egyetemre járt, s így gimnazista koromtól én lettem egyik támasza anyámnak. Ettől kezdődően kerültünk lelkiileg is igen közel egymáshoz. Velem osztotta meg aggodalmait, gondolatait, hiszen bátyám is a maga életét élte, átment Keszthelyről Gödöllőre, ott harmadéves korában el-

vette feleségül gimnazista kortól első szerelmét, Piri Idát. Ettől kezdve ők már külön családnak számítottak.

Beletörődve helyzetembe irodalom iránt rajongó fiatalember létemre – hogy kitűnő érettségi bizonyítványomat mégis kamatoztatni tudjam –, jelentkeztem lakatosnak a győri szakmunkásképző iskolába.

A 401-es Ipari tanuló Iskolában mi voltunk az első érettségizett osztály, úgy is hívtak bennünket, hogy karpaszományos lakatosok. Itt is jó tanáraink voltak. Kucs Már József igazgató és az osztályfőnököm, Strommer Béla nevét kell elsősorban megjegyezmem. Csak szaktárgyakat tanultunk, ezért csak másfél éves volt a képzés. Szakoktatónk Horváth Józsi bácsi volt, aki nagy türelemmel viselte a mi apró kis gonoszkodásainkat. Az egyik osztálytársunk a munkanaplóba például azt írta, hogy „kis mozdonyvezető reszelése méretre”. Hogy Józsi bácsi ezt nem tette szóvá, abból tudtuk meg, hogy esze ágában sem volt elolvasni a mi munkanaplóinkat. Itt, ebben az iskolában megint megbecsültek, és nem nézték azt, hogy milyen származású vagyok. Még szakszervezeti bizalmivá is megválasztottak az osztályban!

– *Mikor este lefeküdtél, miről ábrándoztál elsőéves ipari tanulóként?*

– Olvastam, tanultam Hamlet monológját, keseregtem sorsom felett, írtam a rosszabbnál rosszabb, életfájdalomban bővelkedő verseimet. Nagyon nem szerettem a műszaki pályát, a reggeli koránkelést, a „munkáséletem”. Olyannyira, hogy az egyik szombat, karácsony előtt, úgy utaztam haza a délutáni műszakból az éjjeli vonattal, hogy befejeztem. Vasárnap délelőtt pedig szüleimnek is elmondtam, hogy nem akarok visszamenni az inasiskolába. – Jól van, kisfiam, ahogyan gondolod – sajnált meg édesanyám. Aznap meglátogattam Bujáki Miklóst, a volt osztályfőnökömet. Elmondtam neki is, hogy tanár úr, úgy döntöttem, hogy nem megyek vissza az ipari iskolába. Egykori osz-

tályfőnököm erre mindössze annyit mondott, hogy végül is azt csinálsz, Laci amit akarsz, hiszen lassan felnőtt ember vagy. De azért annyit hadd mondjak, hogy nem férfias dolog megfutamodni. Ennyit mondott csupán. Másnap reggel felültem a vonatra, és visszamentem Győrbe. Ekkor határoztam el, hogy, ha már elkezdtem, be is fejezem a szakma tanulását, ezért nem is jelentkeztem 1960-ban egyetemre. Szakmunkás lettem kitűnő eredménnyel, ma is őrzöm a piros oklevelet.

Bent dolgoztam a vagongyárban, Hermann Miklós művezető és Varga Gyula csoportvezető keze alatt a sebességváltó-szerelő csoportnál. Kiváló és jó emberek voltak.

Negyedév körül, amikor a tervteljesítés napirenden volt, akkor éjjel-nappal bent voltunk a gyárban, de volt olyan alkalom is, amikor reggel odahozott nekem egy fogaskereket a csoportvezető: – Idefigyelj! – mondta. – Ezt kell sorjázni. Ez azt jelentette, hogy a fogaskerekék élet le kellett reszelnem, tartott legfeljebb fél óráig. – De úgy csináld, hogy egész nap legyen munkád! Ilyen volt a munkaszervezés. De több volt a fizetésem akkor, mint később, az állatorvos-gyakornoki fizetés. A munkásosztályt meg kell becsülni. Havonta általában kétezer forintot kaptam kézhez. Ha kiküldetésben voltam, akkor még ennél is lényegesen több volt a borítékban.

– *Hogyan jelentkezted mégis az állatorvosi egyetemre?*

– Az, hogy nem lehetek irodalomtörténész, tudomásul kellett vennem. Édesapám javasolta, hogy legyek állatorvos: – Kisfiam, te szereted a kötetlenséget – mondta –, és az állatorvost egyébként is, egyik rendszer sem bántja. Így aztán az Állatorvosi Főiskolára jelentkeztem. A felvételiéről csak annyit, hogy a szóbelin egy KISZ-vezértől kaptam az első kérdést: „Mi volt az édesapja '45 előtt, hány alkalmazottjuk volt?” A felvételi bizottság szimpátiáját mutatja, hogy ezek után maximális pontszámot kaptam, pedig a biológiai kérdéseknél voltak problémáim.

Ennek ellenére első körben nem vettek fel, a miniszterig kellett fellebbeznem.

Szeptemberben az egyik hétvégén nem mentem haza Pápára. Egyszer csak jön nagynéném, Pipi néni sírva: - Fölvettek az egyetemre! Örömeben sírt. A postások akkor még vasárnap is kivitték az ajánlott levelet, s a mi postásunk, Patyi bácsi Pápán egy házban lakott velünk. Tudta, hogy várjuk a felvételi eredményről tájékoztató egyetemi levelet. Láta bent, hogy jött egy ajánlott levél, amiben csak az értesítés lehet, s kivitte szüleimnek. Óriási nagy boldogságot is okozott postásunk ezzel a levéllel otthon. Az értesítés a felvételemről szólt. Telefonáltak természetesen nagynénémnek is, így aztán én is megtudtam soron kívül a jó hírt. Ez volt az igazi virágvasárnap 1961-ben. Másnap leszereltem, végigmentem a gyárban, elbúcsúztam, így aztán kiiratkoztam a munkásosztályból. A következő nyáron visszamentem még két hónapra dolgozni, de az már csak egy kis pénzkereset, egy kis kirándulás volt.

A szokásos egyetemi életet éltem, megrakodva búval és örömmel. Eredményes volt az öt év, mert nem csak diplomát, de feleséget is kaptam. Julika évfolyamtársam volt, sőt csoporttársam is már a második évtől kezdődően. Másodévben már udvarolgattam neki, és még az egyetemi évek alatt eljegyeztem Török Júliát, akivel tavaly ünnepeltük a negyvenedik házassági évfordulónkat. Meg kell vallanom, hogy annak ellenére hogy felvettek, nem voltam boldog. Továbbra is írtam a verseket, s ezekben rögzítettem lelki állapotomat, szenvedtem. Jártam kiállításokra, irodalmi összejövetelekre. Csak a második évtől kezdve tanultam igazán, akkor vettem fel a ritmust. Eleinte albérletben laktam, ott tanultam meg sütni-főzni. Mert próbáltam én önköltséges áron ebédjegyet szerezni, föl is mentem a tanulmányi osztályra, de az évfolyam-felelős hölgy, nevezetes Móroczné fölsattant: – Mit képzelsz maga, Medgyasszay! Örüljön, hogy itt van! Nem volt osztályidegen az egyete-

men tíz éve, hogy is képzelhet ilyesmit! Nagy szégyen volt ez, főleg a hangerő miatt, mert mindenki hallotta még a folyosón is. Úgy éreztem magam, mint akit leforráztak. Szégyelltem magam, valóban. Pedig nem nekem kellett volna szégyenkezni. Ezt a hangütést már nem a rendszer követelte meg, ez már az egyes emberek „tervtúteljesítése” volt.

– *Nagybíró földid, Illyés Gyula „magánszorgalmú kutyáknak” nevezte az ilyen „tervtúteljesítőket”.*

– Ez volt az utolsó alkalom, amikor származásomat a fémhez vágták. Körülményeim egyébként is javultak, mert sokan kibuktak az egyetemről, így hát a kollégiumban is ürültek helyek. Ott aztán már kaphattam menzajegyvet is, nem kellett külön kérelmezni. Persze azért ez sem volt ilyen egyszerű. Megürült egy hely a Mária utcai kollégiumban. A diákbizottság összeült, és a KISZ-titkár, Kelemen József évfolyamtársam, nem javasolt a származásom miatt. Mégis fölvettek. A bizottság egyik tagja volt egy ötödéves fiú, Sitku Laci, aki édesapámnak volt beosztottja még az egyetem előtt. – Mi az, hogy Medgyasszay Lajos fiát nem veszik föl?! – fakadt ki ez a fiú, és elmondta, hogy milyen nagyszerű, nagy tudású, humanista ember az én apám. Elgondolkodtam már többször az élet gondviselészerű fordulatain. Ha engem annak idején még a gimnázium elvégzése után Szili elvtárs nem vág el, ha nem teszi lehetetlenné, hogy egyetemre menjek, magyar-történelem szakos tanár lettem volna minden valószínűség szerint. És mivel a pedagógusok voltak a legkiszolgáltatottabbak a Kádár-rendszerben, nem biztos, hogy olyan szabad ember lehettem volna, mint állatorvosként. Az 1963-as Kádár-mondat után megszűnt az osztályidegen kategória, és harmadéves koromtól kezdve már normalizálódott körülöttem a helyzet. Nyáron dolgoztam, a nyári disznóoltásokból még félretett pénzem is maradt. Igazán második évtől kezdve szerettem meg ezt a pályát, attól kezdve megembereltem ma-

gam, s elkezdtem igazán tanulni. 1966-ban volt az államvizsga, nem dicsekvés, de kicsit büszke vagyok rá, hogy mind a négy államvizsgatárgyból jelest kaptam.

„Doktorrá fogadom...”, 1966

Állatorvosként Pápakovácsitól Ménfőcsanakig

Feleségem édesapja, Török János¹⁵ Mosonmagyaróváron ismert és elismert anatómiaprofesszor volt. Ezért nem mentem – hogy szó ne érje a ház elejét – az ismeretsége révén a Győr-Sopron megyében felajánlott állásba. Sikerült

15 Dr. Török János (Kisbér, 1907. máj. 17. – Mosonmagyaróvár, 1969. jún. 17.) állatorvos, higiénikus, egy. tanár. A bp.-i Állatorv. Főisk.-án szerezte meg állatorvosi oklevelét. Zimmermann Ágoston tanársegédje volt, majd 1934-ben a Marek József vezette belgyógyászati klinikán dolgozott. 1937-től Sárváron, Ráckevén, Magyaróvárott járási állatorvos, majd 1943-tól Győrött vezető főállatorvos. 1954-től az Agrártud. Egy. állatbonctani és élettani tanszékének tszv. egy. docense, 1959-től haláláig a mosonmagyaróvári Mezőgazd. Akad. állatélettani és állattenyésztési tanszékének a professzora. Jelentős érdemeket szerzett az 1952–1953-as száj- és körömfájásjárvány leküzdésében. (Forrás: Kapronczay Károly: Magyar Orvoséletrajzi Lexikon Mundus Magyar Egyetemi Kiadó 2004. www.tankonyvtar.hu)

bátyám segítségével Pápakovácsiban körzeti állatorvosi állást kapni a kötelező gyakornoki év után. Akkor voltam huszonhat éves, akkor, 1967-ben házasodtunk össze, és a következő évben született meg az első fiam. Mikor hazajöttünk a nászútról, feleségemet megkérdezte egy hentes a húsgyárban, ahol dolgozott, hogy na, doktornő, hányan jöttek haza? – Ketten – válaszolta a naivan Juli. – Nana! Mikor feleségem megértette, hogy ez mire vonatkozik, elpirult. Mikor aztán az előírásoknak megfelelő időpontban megszületett Csaba, a húsgyárban nagy volt az öröm: – Na, ugye megmondtuk, hogy hárman jöttek haza a nászútról!

Csaba fiam rendes fiú volt, kilenc hónapra született, így nem érhetette szó a ház elejét. Akkor még más erkölcsök uralkodtak. Nagyon szép volt az a falusi élet. Az emberekkel elfogadtattam magam, önállóak voltunk, szolgálati lakásban, de önálló házban élünk. Kölcsönből ugyan, de vettünk egy motorkerékpárt, ami nagyban megkönnyítette a munkámat. A hosszú-hosszú szegénység után – aminek súlyát azért sohasem éreztünk igazán – végre konszolidált viszonyok vettek körül bennünket. Pápakovácsin ránk köszöntött az aranykor. A fizetés mellé a háztáji gazdaságoknál végzett munkákért kapott pénzből konyhabútort, miegyebet vettünk. Végül pedig Trabantot. Összesen tizenöt Trabantot nyűttem el állatorvos koromban. Nagyon jó praxiskocsinak bizonyult. Nem sokkal később, 1969-ben apósom váratlanul meghalt, Jancsi fiunk születése előtt három héttel. Julika megtette azt, hogy eljött velem Pápa környékére, így én is megtettem mintegy viszonzásul, hogy elköltöztünk Mosonmagyaróvárra 1970-ben. Levél, Hegyeshalom, Bezenye lett a körzetem, de öt hónap után behívtak katonának. Két hónap alapkiképzés után előjött nálam egy állatorvosoknál gyakori betegség, a brucellózis, amit ha időben nem vesznek észre, akár végzetes is lehet. Nekem szerencsém volt, mert amikor bementem a Honvéd Kórházba kivizsgálásra, a fertőző osztály főorvosa fölismerte a

betegséget, így aztán negyvennapos intenzív kezelés után teljesen kigyógyultam, de a katonaságtól végleg megszabadultam, leszereltek.

Megyei szakállatorvos lettem, mert időközben „szétment” a körzetem. Kaptunk egy kétszobás lakást is Győrben, a feleségem pedig megyei élelmiszer-higiénikus lett. Annak, hogy egy helyen dolgoztunk, volt előnye is, hátránya is. Fizetésemeléskor például „családi átalányt” kaptunk, egy háztartásként kezelték minket. 1974-ben megszületett a harmadik kisfiunk, Lacika. Nálam boldogabb embert nem lehetett találni három vármegyében. S ekkor, novemberben meghalt a második kisfiunk, Jancsika agyhártyagyulladásban. Nehéz volt az ezt követő kétségbeesésből talpra állni. Dolgoztunk tovább, s 1977-ben megszületett negyedik kisfiunk, Gábor.

Körülbelül akkor döntöttem el, hogy elmegyek vidékre dolgozni. A pártbizottságon változás történt, s akik az egykori titkár emberei voltak, kegyvesztettek lettek. Az én főnökömet és barátomat is lecserélték, pedig velem nagyszerűen tudtam együtt dolgozni, hagyta ugyanis azt, hogy a magam feje után menve megvalósítsam a magam elképzeléseit. A megyei szakállatorvosi állást otthagya, kihasználva egy váratlanul adódó kedvező lehetőséget, Ménfőcsanakra kerültem. 1978 tavaszán jöttem üzemi állatorvosnak ebbe a Győr közvetlen közelében fekvő településre. A második igazi otthonom Ménfőcsanakon lett. Az idők során a település is hozzám nőtt. Öt-hatezer lélekszámú volt a község, amikor odaköltöztünk, most valamivel több, mert Győr alvófaluja lett, és sokan kiköltöztek a győriek közül is. Egy jó évbe telt, míg a téveszvetőktől – akikkel később szívélyes, szinte baráti kapcsolatba kerültem – kivívtam azt a szabadságot, amely nélkül nehezen tudok létezni.

Jövedelmem egy része a háztájiból származott. Ha egy állatorvos tud az emberekkel beszélni, akkor biztosított a megélhetése. Azt is szoktuk mondani tréfásan magunk kö-

zött, hogy először a gazdát kell megnyugtatni, meggyógyítani, s csak utána a hivatkozott állatot. Ménfőcsanak a tenyerén hordott. Annyi kóstolót, pucolt baromfit, tojást kaptam, hogy hűtőládát kellett vennünk. És ezt mind a munkadíjon felül. Nem voltam „vágós”, közép kategóriás inkább. Mint a vidéki értelmiségiek általában, a családomnak és a munkámnak éltem. Utazgattunk, neveltük a gyerekeket, és az 1981-ben vett telken elkezdtünk építkezni. Ez azt is jelentette, hogy végleges lakhelyemnek tekintem Ménfőcsanakot. A feleségem újra dolgozni kezdett, az élet szépen alakult.

Megnyílt a demokratikus politikai pálya. Csurka Istvánnal Ménfőcsanakon, 1989. augusztus 20.

A KÖZÉLET

„Ismerem a Csirkát, majd beajánlom magát”

Az MDF-ben

A faluban 1985-ben az emberek tanácstagnak akartak jelölni, de nem vállaltam. – Ne hozzanak már szégyenbe! – mondtam Hajdúfi Laci bácsinak. Ahogy már említettem, édesapám annak idején azzal javasolta az állatorvosi pályát, hogy „az állatorvosok minden rendszerben jól élnek, egyik rendszerben sem bántják őket. Egy dologra ügyelj, fiam, hogy sohase politizálj!”

Nekünk a megyei lap, a Kisalföld járt, nem nagyon tudtam így tehát követni az országban kialakuló ellenzéki mozgódásokat. A Jurta Színházról Pesten sógoroméktől hallottam, mégpedig neheztelő mondatok kíséretében, mert húgom nem szerette, ha sógorom elmegy a színház ellenzéki politikai rendezvényeire. Húgomból is a félelem, a féltés beszélt. 1988-ban olvastam először a Magyar Demokrata Fórumról a Kisalföldben, Keresztes K. Sándor¹⁶, Bakó Lajos¹⁷,

16 Keresztes K. Sándor (1944) építész, 1986–1990 Észak-dunántúli Tervező Vállalat városrendezési szakosztályát vezette, 1990–1993 környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter, 1994-ig országgyűlési képviselő, 1995-től nyugat-dunántúli területi főépítész. A Magyar Demokrata Fórum győri szervezetének alapítója, 1989–1990 az MDF alelnöke, 1995–1998 a Magyar Pax Romana elnöke.

17 Bakó Lajos (1958) vállalkozó, politikus, közgazdász szakértő. 1985-től a Bartók Béla Megyei Művelődési Központ főlőadója. 1990-től az MDF országgyűlési képviselője. 1994-től a Konzumbank fiókvezetője. 1996-tól vállalkozó, befektetési tanácsadó. A győri MDF alapító tagja, az MDF országos és Győr-Moson-Sopron megyei választmányának is tagja volt. 1999–2003 a Magyar Televízió Közalapítvány Kuratóriumának elnöke, 2003–2007 között az Magyar Televízió Közalapítvány Kuratóriumának elnökségi tagja.

Király Géza¹⁸, Bajtay doktor¹⁹, jó nevek voltak ezek. Galgóczi Erzsébet író nő ménfői származású volt, és azon az őszön ott-hon járt. Korábban is beszélgettem már vele, ismerte a szocializmusról vallott felfogásomat, és akkor azon az őszön a bátyja disznóólja mellett annyit mondott, hogy Medgyasszay, eljött a maga ideje! – Miért? – kérdeztem meglepődve. – Hát megalakult az MDF. Nem tudja? Ismerem Csurkát, majd beajánlom magát. Csurka Istvánnal együtt jártam dramaturgia szakra a Színművészeti Főiskolán. – Elbújatsz majd, Karcsi bátyám? – kérdeztem a házigazdától. – El, persze hogy el – nevetett válaszként Galgóczi Erzsébet bátyja. De aztán kissé komolyabban azt is mondtam, az író nő felé fordulva: – Erzsébet, nekem a sejtjeimben van a félelem, én nem akarok politizálni. Azután mégis másként történt.

18 Dr. Király Géza (1944) sebész, kézsebész, traumatológus szakorvos, osztályvezető főorvos. 1969-ben végzett a SOTE-n, ezután a győri kórházban dolgozik. 1996 óta a Kézsebészeti Osztály vezetője, ugyanitt 1991–1995 között az orvosigazgató helyettese, 1996–2005-ig a főigazgató orvos helyettese, 2005-től a főigazgató főorvos helyettese. A győri MDF alapító tagja.

19 dr. Bajtay András Nyugalmozott megyei tisztii főorvos, intézetvezető Született: Újpest, 1939.02.06. Tanulmányai: 1953-57 József Attila Gimn. Budapest, 1957-63 Budapesti Orvostudományi Egyetem általános orvos, 1967 Ortopédiai szakvizsga, 1973 Traumatológiai szakvizsga, 1992 Tisztiorvosi tanfolyam, 2000 Közigazgatási szakvizsga Munkahelyei: 1962–68 Greifswaldi Egy. Ortopédiai Klinika, tanársegéd, 1968-69 Tatabányai Szénbányák Fizioerápiás Int., munkatárs, 1969–73 Tatabányai Megyei Kórház Baleseti Sebészeti Osztálya, traumatológus, 1973–90 Petz Aladár Megyei Kórház, Győr, ortopéd főorvos, 1990–91 Népjóléti Minisztérium, egészségügyért felelős helyettes államtitkár, Antall-kormány egészségügyi programjának egyik kidolgozója, 1991-ben lett Áll. Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat Győr-Moson-Sopron Megyei Intézetét vezető megyei tisztii főorvos Számos elismerést kapott: Kiváló Orvos (1985), Petz Aladár Díj, Petz Aladár Megyei Oktatókórház Millenniumi Díszoklevele, Népegészségügyi Tud. Társ. Kitüntető Emlékérme (1999), Batthyány-Strattmann László Díj, Miniszteri kitüntetés (2000) (forrás: Who is Who Magyarországon www.whoiswho-verlag.ch/ungarn)

December elején Keresztes K. Sándor felesége, Marika hozta a kutyájukat oltani. Sándor akkor már az MDF elnökségének volt tagja. Fölírtam az adatokat, és közben megkérdeztem tőle, hogy a maga férje az a Keresztes, aki emdéevezik? – Igen. – Nem félnek?! Három gyerekük van! – Nem olyan időket élünk már! – mondta nyugtatólag Sándor felesége. És elkezdte politikai kiképzésemet. – Ha a diktatúra ajtaját egy kicsit kinyitják, oda kell tennünk a lábunkat, tért kell nyerni, és a végén már be is jutunk a közélet termébe. A harmadik oltásnál már el is hívott az egyik győri MDF-gyűlésre. Január hatodika vagy hetedike volt 1989-ben, elmentem a Petőfi Művelődési Házba, ahol egy jólfésült úr tartott előadást. Király Géza, a kiváló kézsebész volt a fölvezetője. Hatvanan-hetvenen lehetünk, nem volt teltház. Az előadó gaz bolsevikokról, szent forradalmunkról beszélt, és én a meglepettségtől megdermedtem. Akkor és ott vettem észre, hogy „Hunniában valami készül”. Mint ott megtudtam, ez a bátor ember Für Lajos volt. Nagyon jó beszédet mondott, és ennek hatására otthon elkezdtem gondolkodni. Beszéltem Keresztes K. Sándorral is, és az ő kapacitálására léptem be a Magyar Demokrata Fórumba. Tagkönyvem dátuma 1989. február 28. Ez azért érdekes, mert elsőszülött fiam születésnapja. Eljártam a gyűlésekre, és fölébredt bennem az egykori diák, aki önképzőkört szervezett, beszédeket mondott, verset szavalt – a közéleti ember.

– Nevedhez fűződik az MDF falutagozatának a megalakítása...

– Győrben akkor már megalakult az MDF. A párt, illetve akkor még mozgalom erősen vidéki kötődésű volt, de nekem ez nem volt elég, megalakítottam az MDF Falutagozatát, és ezzel a névvel, az MDF Ménfőcsanakai Falutagozata névvel jegyeztettük be magunkat az országos központnál. Keresztes Sanyi segített a programunk összeállításában. Az első falusi fórum nálunk volt a megyében. Bíró Zolán volt

a vendég előadó. Teli volt a terem, jól sikerült a gyűlés annak ellenére, hogy magam is meglepődtem, mennyire lámpalázias vagyok, hiszen nekem kellett bemutatnom az előadót, s illett is néhány szót ezen kívül szólnom. Naponta beszéltem azokkal az emberekkel, akik ott voltak a teremben, mégis, alig tudtam megszólalni, mert nem szoktam a nyilvános szerepléshez. Kiálltam hát a népem elé, kezemben a papiros, s elkezdett remegni a kezem, a lábam. A harmadik mondat után megálltam. – Hát tudják – néztem föl a papírosból –, egy nehéz ellést könnyebb levezetni, mint most ezt a találkozózt! Nevetés, taps volt a válasz. Ezzel aztán feloldódott a hangulat, az enyém is. Ráadásul kijött a győri rádió is interjút készíteni, s alig tudtam valamit mondani a mikrofonba. Azóta megértéssel figyelem a kezdő politikusokat, képviselőjelölteket, új polgármestereket. Nagy fejlődés ment végbe egyébként e téren is. Örvendetes módon szabatosan, felszabadultan beszél a mai fiatal politikusok javarésze. Idézeteket szőnek mondanivalójukba, utána néznek annak a témának, amiről beszélnek. Csurka Istvánt is sikerült ezekben a kezdeti időkben „megszereznem”. Galgóczi Erzsébet tartotta a szavát, mert még halála után is segített abban, hogy egykori évfolyamtársa Ménfőcsanakra jöjjön. Nem sokkal az író halála után egy író-olvasó találkozón ismerkedtem meg Csurka Istvánnal a megyei könyvtárban. Bemutakoztam, és elkezdtünk Galgócziról beszélgetni. Így adódott, hogy meghívtam augusztus 20-ára Ménfőcsanakra, s minden valószínűség miatt az író szülőfalujára való tekintettel el is fogadta a meghívást. Még időben lestopoltam tehát az akkor a sztároknál is elfoglaltabb író, az MDF alapítójának egyikét. A győriek mérgesek voltak, hogy Ménfőcsanak megelőzte őket, de a mi településünkön délelőtt elmondott beszéde után este Győrben is az érdeklődők színe elé lépett, ott is tartott fórumot. Nagyon szép nap volt nap volt 1989. augusztus 20-a, és izgalmas is. Reggeltől esett az eső, pedig mi a Beze-

rédj-kastély előtt szabadtéri misét és megemlékezést tervezünk. Csurka fellépése előtt még részt vettünk a Hazafias Népfront új kenyeret áldó ünnepségén, s mire annak vége lett, 10 órakor kisütött a nap. Murvával volt felszórva a kastély előtti tér, és azóta bennem van a lépések csikorgó hangja, amely mennyei muzsika volt a fülemnek. Elállt az addig zuhogó eső, és jöttek, jöttek az emberek. Tömege-sen. Szinte zenélt talpuk alatt a murva. „Legkülömb ember, aki bátor / S csak egy külömb van, aki: bátrabb.”²⁰ – ezzel az Ady-idézettel mutattam be Csurrkát, s adtam át neki a szót. Néma csönd volt a beszéd elején. Amikor a szónok odáig ért a beszédében, hogy engedték, hogy keveset lopjunk, hogy ők többet lohassanak, akkor fölcsettant a taps. Nagy visszhangja volt az erdélyi gyűjtésnek is, amit szintén mi szerveztünk. Nagyon szép idők voltak azok. Megcsináltuk az első részönkormányzatot, elsőnek az országban. Az akkori tanácselnök, későbbi polgármester Balogh József nagyon együttműködő volt. Ennek a részönkormányzati elképzelésnek az elemei bekerültek később az önkormányzati törvénybe. Újságot, népfőiskolát szerveztünk.

„Kóstolót hoztak, imádkoztak, hogy ne legyek képviselő”

Az 1990-es választás

Így jött el a választás ideje. A győri MDF-szervezet jelölte ki a körzetek képviselő-jelöltjeit. Bár az egyes körzet negyven falujába nem tartozott bele Ménfőcsanak, ennek ellenére engem kértek fel képviselő-jelöltnek, mondván, – Te állatorvos vagy, jól ismernek a falvakban és a kollegáid is biztos segítenek. A kampány során az utolsó két gyűlésre már nem mentem el, mert mindenütt azzal szembesültem, hogy az előttem tartott kiscgazda összejöveteleken kétszer annyian voltak, mint az én gyűléseimen. A kiscgazdák je-

20 Ady Endre: A Tűz csiholója

löltje Szabó János²¹ ügyvéd volt, igen jó kiállású, gazdag szókincsű, a falvak lakóinak nyelvén jól beszélő ember. Az SZDSZ részéről Büky Dorottya²² volt a jelölt, aki néhány éve volt tanítónő Tényőn és a választások után rövidesen Pestre költöztek. Azzal a tudattal fejeztem be idő előtt a kampányt, hogy minden bizonnyal a kisgazdák nyernek, mégpedig fölényesen. Szinte megkönnyebbültem. Jött az első forduló, és meglepetésre második lettem az SZDSZ jelöltje után. A megyei MDF-esek valami háttéralkura hivatkozva arra kértek, hogy lépjek vissza a KDNP és a Független Kisgazdapárt javára, tehát a harmadik helyen végzett Szabó Jánost juttassuk be a parlamentbe, mert akkor ők máshol meg a mi javunkra lépnek vissza. Úgy döntöttem,

21 Dr. Szabó János ügyvéd, politikus (1938-) Az Antall-kormány kisgazdapárti földművelésügyi minisztere 1993-1994 között) 2006-tól az MDF önkormányzati képviselője a győri közgyűlésben

22 Büky Dorottya Sára (1961) Az általános és a középiskolát Budapesten végezte. 1984-ben az ELTE Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Karán szerzett tanári oklevelet. 1986-ig az Egészségügyi Továbbképző Intézetben könyvtáros, közben 1984-ben a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szaktanfolyamán könyvtárosi képesítést szerzett. 1986-ban férjével a Győr-Sopron megyei Tényőre költöztek, az Ady Endre Általános Iskolában kapott tanári állást. Gyermekszínházat vezetett, 1989-ben C kategóriás rendezői diplomát szerzett. 1990-ben Budapestre költöztek. 1993 óta főállású képviselő. Férjével 1989-ben létrehozta Magyarország első falusi újságát, a Kisbíró, amelyben több cikke is megjelent. 1989-ben belépett az SZDSZ-be, a győri szervezet tanácstagja lett. 1990. áprilistól folyamatosan az SZDSZ Országos Tanácsának a tagja. Az 1990. évi országgyűlési választásokon – bár egyéni jelöltként is indult –, pártja országos listáján szerzett mandátumot. Az 1990. évi önkormányzati választásokon pártja országos kampányfőnöke volt. Az 1994. évi országgyűlési választásokon – ezúttal Budapesten indult egyéni jelöltként, de – mandátumát az SZDSZ országos listáján szerezte. Volt az ÁPV Rt. kommunikációs igazgatója is, 2007. október 1-től a MÁV kommunikációs igazgatóságának vezetője.

hogy ezt nem teszem meg, ennek a felkérésnek nem teszek eleget. Miért? Kollégáimnak és másoknak is az volt a véleménye, hogy Büky Dorottyát Szabó János nem, csak én győzhetem le. Akkor már jöttek a hírek az SZDSZ álságos politizálásáról – ez megerősítette, hogy Dórát le kell győzni. Nagy volt a felzúdulás, még éjjel is kaptam telefonokat, miszerint én leszek a felelős, ha nem a jobboldal jelöltje győz. A megyei MDF-irodában néztük televízión az Antall József–Kis János vitaműsort, és akkor már ott nyilvánvalóvá vált számomra, hogy az MDF minden valószínűség szerint győzni fog.

– *A győri körzetben nem volt Fidesz-jelölt?*

– Volt, de sehogy sem hívták őket. Sopronban Szájer, Mosonmagyaróváron pedig Papp indult, ők eredményesen szerepeltek. A győzelem ellenére szilárd volt az elhatározásom, hogy állatorvos maradok. A két forduló között Borsné Irén néni, mikor találkoztunk azt mondta: – Jaj, doktor úr, annyit imádkozom magáért! – Köszönöm Irén néni, remélem, hogy nyerni fogok – mondtam. – Én azért imádkozom, hogy ne nyerjen, mert mi is lenne velünk – folytatta –, ha elmenne a faluból! Ki elleti meg akkor az én anyadisznómat? Aranyos volt, ennél nagyobb dicséretet, mint állatorvos, nem kaphattam volna.

Végül is a választást megnyertem, pedig sokat vívódtam még a jelöltség elfogadásának idején is.

Az irodalom ekkor is kísértett, igen sokszor járt a fejemben az a Petőfi-mondat, hogy „Sors, nyiss nekem tért, hadd tehessek / Az emberiségért valamit!” A költészet és a Biblia mindig, egész eddigi életemben iránymutató volt számomra. Bizonyára romantikus alkat vagyok ugyanúgy mint a szüleim, de ez az idézet megint sokat segített abban, hogy nekifeszüljek.

Az is a politizálás vállalása mellett döntött, hogy arra gondoltam, a baloldalon vannak elegenden. Sokan vannak, hiszen az elmúlt évtizedek alatt sok káder képződött. De a

mi oldalunkon, a jobb oldalon kevesen vagyunk, és mint vidéki értelmiségi, aki a jólétét a falunak köszönheti, úgy éreztem, kötelességem részt venni a politikában, mert így valamit visszaadhatok abból, amit kaptam. Bennem volt a népi írók szellemisége, elszántsága, a belém ivódott olvasmányélmények. Ki tehet többet a vidékért, ha nem egy vidéki állatorvos? Nagyon sok minden motiválja az embert, amikor elindul egy pályán. Elindultam, pedig szerettek Ménfőcsanakon. Kóstolót hoztak, imádkoztak, hogy ne legyek képviselő, szerettek. És akkor most nekivágok egy ismeretlen világnak, amiről eddig csak rosszat hallottam. Ifjúkorom elfojtott közéletisége is előjött, és régi késztetések éledtek fel, amikor rájöttem, hogy nem kell félni.

„Iréni néni malaca már nem fér bele az életembe”

Az MDF elnökségében

Hittem abban, hogy értelmes emberekkel karöltve, a „dolgozó nép okos gyülekezetében” van értelme a cselekvésnek. Volt sok naivitás is ebben a lelkesedésben természetesen, de olyan dolgok kápráztattak el ebben a fénycsóvás időkben, mint az, hogy bekerültem az MDF országos elnökségébe! Én, egy vidéki állatorvos. Sok olyan kiváló emberrel ismerkedhettem meg, kerültem személyes viszonyba, akikről korábban sokat hallottam. Csoóri Sándor, Csurka István, Csengey Dénes, Szabad György, Kulin Ferenc, Für Lajos, sorolhatnám... Jöttek a pénteki elnökségi ülések, ezek zárták az igencsak tevékeny hetet. Mert nekem a plenáris üléseken túl járnom kellett a falvakat, hiszen negyven község tartozott a körzetembe. A pénteki elnökségi ülések is a hajnali órákig tartottak, és így csak szombat-vasárnap lehettem otthon. Eleinte még fizetésem féltésem átengedésével megváltottam a termelőszövetkezetben kollégáimmal a munkát. A nagyobb munkákkal megvártak, de lassan-lassan rá kellett jönnöm, hogy nem tu-

dom folytatni a praxist. Hogy Borsné Irén néni malaca már nem fér bele az életembe. 1991. január elsejével abbahagytam az állatorvosi munkát. Pedig új csanaki házamat úgy építettem meg, hogy az alagsorban kisebb műtétek elvégzésére alkalmas helyiségeket is kialakítottam, és egészen jól kialakult, mert beindult az „üzlet”. Teljesen átalakult az életem. Alig voltam otthon, parlamenti és elnökségi ülések, választóköri gyűlések követték egymást. Fiaim kamaszkorban voltak, s minden igyekezetem ellenére apa nélkül, illetve távneveléssel küzdöttek meg az életkoruk okozta problémákkal. Persze, ehhez kellett egy hűséges Pénelopé²³, akit kissé morbid humorral „politikai özvegynek” neveztem.

– *Az országos sajtóban a Nemzeti Alapítvány szervezősekor jelentél meg először...*

– Létrejött a Nemzeti Alapítvány, kezdeményezésemet Csengey Dénes vitte győzelemre. Azt javasoltam, hogy a képviselők – látva az országban egyre látványosabban eluralkodó szegénységet –, ajánlják fel egyhavi fizetésüket a szegények megsegítésére. Tavasszal tettem meg indítványomat egy frakcióülésen, de javaslatom visszhangtalan maradt. Nem egy alapítvány dolga a szegénységgel szembeni küzdelem, ez kormányfeladat, mondták többen. Őszszel megszólított Csengey Dénes, hogy folytassuk együtt ezt a munkát. Karácsony előtt, az utolsó parlamenti napon felállt és az én eredeti javaslatomra hivatkozva már többpárti aláírási ívet mutatott fel, és eszmét adott az alapítványnak, az elnevezés is tőle származik. Dénes a sajtó világában nálam nagyobb jártassággal rendelkezett, és ez nagyon fontos tényező volt a Nemzeti Alapítvány népszerűsítésében. Gyönyörű történetek születtek a szervezés alatt. Például egy nyolc év körüli kisfiú is felhívott telefonon, hogy ő olvasta, a negyvennyolcas szabadságharc idején a magyar

23 Odüsszeusz felesége, aki férjét hosszú bolyongása alatt is hűségesen hazavárta

hölgyek följánlották ékszereiket is, hogy az ellennel szembeni harcot ilyen módon is segíthessék. Elmondta, hogy a nagymamájának van egy szép arany jegygyűrűje, és ezt a nagymama följánlja a Nemzeti Alapítványnak. Ezt a jegygyűrűt még ma is őrizzük. Sokat szerepeltem az alapítványi ügyek kapcsán a nyilvánosság előtt, így Dénes segítségével lassan belejöttem a közszereplésbe. Sok értékes tapasztalattal és kapcsolatot szereztem ebben az időszakban, olyanokat, amelyek később hasznomra váltak.

*Csurka Pista is megállított: – Laci, vállald el,
majd én is besegítek...*

Az MDF szóvivője

Ekkor történt, hogy hirtelen s váratlanul meghalt Csengey Dénes. Ő volt az MDF sajtóért felelős elnökségi tagja, és talán az alapítványi közös munkánknak köszönhetően az elnökség ezzel a feladattal engem bízott meg. A körülményekre is határozottan emlékszem. Nahimi Péter vitt haza, pesti szállásomra rossz Skoda gépkocsiján, amelynek az első ülése hol kiesett, hol nem. A Krisztina körúton laktam akkor, elnökségi ülésről visz tehát haza Péter, aki szintén Budán lakik, és váratlanul hozzám fordul: – Te Laci, úgy döntöttünk, hogy te leszel a sajtófőnök! Őszintén és spontán elnevettem magam. – Ne hülyéskedj, Péter! Én állatorvos vagyok, hogy jövök én ehhez?! A mai napig nem tudom, hogy ő kivel beszélte meg ezt a dolgot, valószínűleg Lezsák Sanyival és Antallal, nem tudom. Aztán egy ideig húzódtott a dolog. A parlamenti folyosón Csurka Pista is megállított: – Laci, vállald el, majd én is besegítek. Te csinálod hivatalosan, én pedig majd hátulról besegítek. Akkor már megbarátkoztam a gondolattal, olyannyira, hogy azt válaszoltam erre, hogy ha elvállalom, akkor egyedül akarom csinálni. Gondolkoztam, vívódtam, és azon az elnökségi ülésen, amelyen a döntés megszületett, Szabó Iván Debreczeni Jós-

kát javasolta erre a posztra. Bethlen István viszont megszavaztatta, hogy a sajtófőnök csak elnökségi tag lehet, így Debreczeni Jóska kiesett a javasolt jelöltek sorából. Csurka, Nahimi Péter²⁴ és én maradtunk, de e három közül fiatalságára hivatkozva Nahimi Péter nem vállalta el a poszt betöltését. Lezsák Sanyi szólalt fel akkor, és arról beszélt, hogy Csurkát így is nagyon lövik a sajtóban, nem tehetünk hát rá még újabb terhet, nem nehezíthetjük tovább a helyzetét azal, hogy sajtófőnökséggel bízunk meg őt. Ki fogják készíteni! Ezért azt javaslom – folytatta Lezsák –, hogy legyen Medgyasszay Laci a sajtófőnök. Szabó Tamás is támogatólag szólalt fel, emlékeim szerint te is, én pedig kinyilvánítottam, hogy elvállalom ezt a nagyon nehéz, de megtisztelő feladatot, így aztán megszavazott az elnökség. Egyedül Kulin Feri nem szavazott rám, és négy szemközt el is mondta miért: – Megmondom neked őszintén, hogy nem tartalak erre alkalmasnak. (Egy év múlva megint csak őszintén és megint csak négy szemközt azt mondta: – Belátom, tévedtem, mégiscsak jól csinálod.) Ettől kezdődően csak szombaton és vasárnap tudtam hazamenni, és ezt a feladatot egy legalább ennyi elfoglaltsággal járó megbízatás váltotta fel 1993-ban, amikor kinevezetek államtitkárnak. A sajtófőnökségi megbízatás 1991 augusztusával kezdődött.

24 Nahimi Péter 1966-ban született. 1992-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar történelem szakán szerzett oklevelet. Alapító tagja a Magyar Demokrata Fórumnak. 1989-től az országos választmány, 1990-től az országos elnökség tagja. 1993-ban az MDF alelnökévé választották. 1993 nyarán a rotációs megállapodás keretében a párt ügyvezető alelnöke. 1994. június elején lemondott elnökségi tagságáról és alelnöki tisztéről. Az 1994. évi országgyűlési választásokon egyéni jelöltként nem indult, mandátumát az MDF országos listájának tizenharmadik helyéről szerezte. 1999 és 2002 között az ORTT Műsorszolgáltatási Alapjának igazgatója. 2002-től az ORTT Stratégiai Kutatások Programjának vezetője, 2005-től az ORTT alapította Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet igazgatója.

– *Milyen volt az első sajtótájékoztató?*

– Az első sajtótájékoztatón tömve volt a terem. Valószínűleg kíváncsiak voltak, hogy ki ez a vidéki állatorvos, mit keres a sajtóügyeknél. Azzal kezdtem, hogy – Bizonyára tudják, az én tanult foglalkozásom állatorvos, nem is akarom megjártszani a sajtószakembert. Hanem szeretném, mint elnökségi tag, önöket kiszolgálni az MDF híreivel, információival. S éppen ezért arra kérem önöket, hogy ha valamit rosszul csinálok, mondják meg nekem nyugodtan, s én ígérem, mert mindig nagy tisztelője voltam az írástudóknak, igyekszem megfogadni a tanácsaikat. És ezt komolyan is gondoltam. Nagyon sok naivitás, ártatlanság volt bennem azokban az időkben. De ennek a bemutatkozásnak köszönhetően az újságírók nem látták bennem a potenciális nagy embert, és ezért nem is akartak kikészíteni. A sajtóirodán jó munkatársaim voltak, s ennek tulajdoníthatóan lehettem az MDF „muszáj Herkulese”. Rendkívül izgalmas időszak volt ez. Ekkor éltük át a Csurka-ügyet, Antall József betegségét. Akkor nyilatkoztam azt, aminek igazságát mindkét fél tagadta, hogy az MDF-nek szüksége van Debreczenire is meg Csurkára is. Pedig ezt is komolyan gondoltam. Nem arra a Csurkára van szükség persze, aki azt írta amit írt abban az augusztusi cikkben Antall József betegsége ürügyén, és nem arra a Debreczeni Jóskára, aki azt írta erről a cikkről, amit írt. Nagyon szerettem Csurka Istvánt. Meglátásainak nagy részével korábban egyet is tudtam érteni, de a zömmel helytálló diagnózisokon túl ő sem tudott igazi gyógyjavallatokat ajánlani. Antall Józsefet pedig akkor tanultam meg tisztelni és szeretni, amikor bekerültem az elnökségbe, és közelebről megismerhettem őt. Láthattam így azt is, hogy a közügyeket mindig saját személyes ügyei elé helyezi még akkor is, ha az életéről, az egészségéről van szó. Ebben az időszakban sikerült sajtófőnökként elintézni azt, hogy az angol tulajdonossal a háttérben szövetkezve, sikerült a Mai Napot az akkori, velünk szemben meglehetősen ellenséges

szerkesztők kezéből kivenni, és a korrekt Gázsó L. Ferencet kinevezni főszerkesztőnek. Vidéki állatorvosként – hályogkovácsként? – olyan ügyeket sikerült megoldanom, amelyet szakmabélieknek, valószínűleg korábbi beidegződéseik miatt, nem sikerült. Nem voltam, sohasem voltam öntelt, de nem is béklyóztak előítéletek, mint sok okos literátort. Nagyon rosszkor jött a „Csurka-dolgozat”, mert úgy tűnt akkor, hogy felszálló ágba jutnak dolgaink, kezdték elfogadni döntéseinket, kezdtünk kilábalni a népszerűtlenségből. Csurka írása egyértelmű állásfoglalásra készítetett mindenkit. Én Antall mellé álltam.

Agrárfórum Mosonmagyaróváron, 1993

FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÁLLAMTITKÁRSÁG

„Járatlan úton haladva”
Sajtóból államtitkár

– *Hogyan lett belőled államtitkár?*

– Jött az ősz, 1992 ősze, és akkor a miniszterelnök úr még utoljára – részben az ügynöktörvény következményeként – elhatározta a kormány átalakítását, s engem a Földművelésügyi Minisztérium politikai államtitkárának kért fel. Egyheti gondolkodás után elválltam, és 1993 februárjában megkaptam a kinevezést.

De egy kicsit menjünk vissza az időben. 1991-ben már volt egy minisztercsere a minisztériumban. Antall József nekem is elmondta, hogy Nagy Ferenc helyett új embert akar kinevezni, akinek mindenképpen kiszegződnie kell lennie a koalíciós megegyezés következtében. – Legyen értelmes ember, s nem árt, ha tud nyelveket is – adta meg a legfontosabb mutatókat. Mit tesz Isten, megyek haza a vonattal, és ott találkozom Gergácz Elemérrrel²⁵, akivel év-

25 Dr. Gergácz Elemér (1942) A Győri Bencés Gimnáziumban érettségizett 1960-ban. 1961-ben fellebbezéssel vették fel az Állatorvos-tudományi Egyetemre. 1966-ban végzett, állatorvos, majd termelésvezető lett a Győr-Sopron Megyei Mesterséges Termékenyítő Főállomáson, majd a Szombathelyi Mesterséges Termékenyítő Főállomásra került. 1979-től a Mosonmagyaróvári Agráregyetemen egyetemi adjunktus. Szaporodásbiológus szakállatorvos. 1983-ban Biotechnikai Állomás néven az Egyetem keretein belül beindította az új intézet munkáját, és az Állomás vezető állatorvosa lett 1984 októberétől. 1991-től 1993-ig földművelésügyi miniszter. 1993-tól tudományos főmunkatárs a Biotechnikai Állomáson. 1996-ban kapta meg az „állatorvos-tudomány kandidátusa” (CSc) tudományos fokozatot. 1995 nyarán pályázta meg az Állatéleti Állategészség-tani és Biotechnológiai Tanszék vezetését, 1995. július elseje óta tanszékvezető docens.

folyam társak voltunk az egyetemen. Évfolyamelső volt, s ekkor már, mikor találkoztunk, egyetemi tanár Mosonmagyaróváron. Tudományos munkái voltak, kitűnően beszélt angolul, joviális parasztyerek volt, közvetlen mindenkivel, egyetemi tanár lévén jól beszélt nyilvánosság előtt. Minden együtt volt a kívánalmak közül, még a kisgazdapártnak is tagja volt már nyolcvankilenc óta. Mikor ránéztem ott a vonaton, első mondatom a köszönés után ez volt: – Elemér, te leszel a miniszter! (Ez olyasmi volt, mint amikor Nahimi Péter azt mondta nekem, hogy én leszek a sajtófőnök az MDF-ben.) – Hogy képzeled te ezt? – kérdezte meglepetten. Meg hogy ő nem való erre a posztra. – Nem hülyéskedek – mondtam meglepett évfolyamtársamnak –, ez komoly dolog. Fél óra múltán hajlott a szóra. Elmondta, hogy ha ezt Antall úr tényleg így gondolja, akit nagyon tisztel, akkor meggondolja a dolgot. Elmondtam ezt a beszélgetést miniszterelnök úrnak, aki – mint később kiderült – mi beszélgetésünket követően utánanézett az én évfolyamtársamnak több, állatorvosi körökben mértékadó kollegánál. Mindenki jót mondott Gergátz Elemérről, egyedül Szentiványi Tamás professzor véleménye volt óvatos – ezt később Antalltól tudtam meg –, Nagyon rendes ember, de nem való miniszternek – mondta a miniszterelnök úrnak. És neki lett igaza. Őrzöm Elemér levelét, amelyben arra kér, hogy keressünk mást helyette, mert nem érzi alkalmasnak magát erre a feladatra. Ez a levél is jelzi magas erkölcsiségét, becsületes gondolkodását. Akkorra már miniszterelnök úr elfogadtatta őt a kisgazdákkal, így ő lett mégis az első ember a mezőgazdaság frontján.

– *Emlékszem első parlamenti szereplésére. A szembejövő harsány kritikáktól megriadva visszavonta a pedig elfogadásra érett, s a koalíciós megbeszélés szerint jóváhagyott törvényjavaslatát. Hogy melyiket, így kapásból már nem emlékszem.*

– Igen, váratlanul fölállt és visszavonta a törvényjavaslatot. Nem volt politikus alkat. Egy tanszéket nagyszerűen eldirigált, de egy minisztériumot már nehezebben. Egy kicsit nehezteltem rá, hogy nem vett igénybe. Pedig akkorra már volt jártasságom, gyakorlatom a politikában. Kinevezése előtt még azt mondta, hogy csak úgy vállalja el a miniszteri kinevezést, ha én bemegyek mellé államtitkárnak. Ez akkor lehetetlen volt. Később, 1991 nyarán volt az első túlsúlyos sertések miatt kialakult krízis, s ezt Sárossy Laci sem politikailag, sem szakmailag nem tudta az eset súlyának megfelelően kezelni. Ekkor megint megszólított Gergátz Elemér, hogy azt szeretné, ha én lennék a politikai államtitkár. – Ez rajtad múlik, Elemér – mondtam neki. – Menj be a miniszterelnök úrhoz, és mondd el neki a problémádat. Mondd el azt is, hogy csak akkor tudod továbbra is vállalni a miniszterséget, ha végrehajtja az államtitkár-cserét. Akkor már elvállaltam volna ezt a feladatot. Sok kemény harcot kellett megvívni akkor. A kárpótlás kérdését, a részarány-tulajdon ügyét abból a pozícióból jobban lehetett volna képviselni. Sajtófőnökként erre nekem jóval kevesebb lehetőségem adódott. Ha ekkor kerülök ebbe a pozícióba, talán minden másként alakulhatott volna. A falugazdász-hálózat kialakítása, a kedvezményes gépvásárlás lehetővé tétele ugyancsak előbb mehetett volna végbe.

– *Gazdaköri elnökként sokat kínlódtunk mi abban az időben. Meghallgatták ugyan ötleteinket, az általunk helyesnek vélt, kibontakozást célzó javaslatainkat, de az volt az érzésünk, hogy nem vesznek bennünket komolyan. A paraszti érdekképviselet jelentőségét Antall József felismerte ugyan – sokszor emlegette, hogy Keresztes-Fischer belügy-miniszterrel együtt apja hozta létre a Parasztszövetséget annak idején, és nagyon bosszantotta, hogy annak a szövetségnek az utódja csupán belterjes, szűkebb körű érdekeket szolgáló klubként működött. Rajta kívül azonban alig-*

alig tudtuk befolyásolni a mezőgazdasági főáramlat irányát, sebességét.

– De így utólag végiggondolva a velünk történeteket, Lezsák Sándor jót tett nekem, amikor Sárossy Lacit javasolta helyettem államtitkárnak 1990-ben. (Érted döntöttem – ellened – mondta akkor.) Mert nekem már könnyebb volt a helyzetem, amikor Laci után államtitkár lehettem. Persze, a mulasztások, az agrárértelmisséggel (is) elmaradt párbeszéd miatt akkorra már szinte lehetetlen volt a MOSZ képviselőivel szót érteni. Mikor kísérletet tettem erre, s Nagy Tamással, a MOSZ elnökével leültem beszélgetni, ő azt mondta közeledésemre, hogy már késő. Már nem tárgyalnak. Nyilvánvalóan már elkötelezték magukat az akkor alakuló liberális alakulat, az SZDSZ–Fidesz–Agrárszövetség választási szövetségének. Mire én államtitkár lettem, már sok kérdés eldőlt. A szövetkezeti átalakulást úgy kellett volna például megoldani, hogy az üzletrészt nem vagyonjegy formájában kapta volna meg az arra érdemesült. Mert a vagyonjegyet meg lehet venni, és ezt felismerve fölvásárolták olcsó pénzért azokat, megtévesztve – hiába szervezetetek ti, gazdaköriek ingyenes jogsegély-szolgálatot – és kisemmizve az egykori szövetkezeti tagokat. Annál, amit mi csináltunk – járatlan úton haladva –, még az is jobb lett volna talán, amit a románok csináltak, amikor teljességgel szétverték a maguk mezőgazdaságát, hogy aztán új alapokon felépíthessék azt. Államtitkárként hasznomra vált sajtós múltam, jobban szót tudtam érteni az újságírókkal, erre egyébként is nagy súlyt helyeztem. Mikor elfoglaltam irodámat a minisztériumban, a titkárságnak a következő bejutási sorrendet adtam: képviselők, újságírók, állatorvosok s csak ezt követően az egyéb földi halandók. Jó is volt a sajtóm. S ez nem azt jelenti, hogy kesztyűs kézzel bántak velem a riporterek, hanem csupán azt, hogy hagytak „kibontakozni”. Betlen János például nagyon megszorongatott egy velem készített interjúja elején. Mindig közbekérdezett,

nem hagyta végigmondani a mondataimat. Meg is álltam emiatt: – Hadd mondjam már végig, szerkesztő úr a gondolataimat! Ekkor aztán engedett a gyepőlőszáron, hagyott „kibontakozni”. Profi volt. Megszorongatott, aztán teret hagyott az érvényesülésre. Mondták is a tévészereplés után azok, akik látták a riportot: Milyen szemét volt ez a Betlen! De te azért nem hagytad magad! – hoztak ki végül hátba veregetve győztesnek. A másik végletet A Hét 1994. januári első adásában éltem meg. Egy nagyon hosszú, több mint tízperces interjút készítettek akkor velem. A géptámogatásokról beszéltem. S utána egy öreg téveszelnökkel készítették beszélgetést, aki agyba-főbe dicsért engem. – Ez nagyon jó, amit az államtitkár úr mondott! Ez igen! Na, mondom, mikor néztem: kész, vége! Sári Enikő, aki a sajtósom volt fölhívott telefonon s megismételte, amit a műsor láttán gondoltam: - Államtitkár úr, ez szörnyű! Készek vagyunk!

Ahogy múlik az idő, egyre inkább erősödik bennem a gondolat, hogy sajtó ide, sajtó oda, a történelem ítélőszéke előtt nem kell majd sokat szégyenkeznünk azokért az évekért. Nemrég találkoztam Szabó Tamással, az egykori privatizációs miniszterrel, és ő is ezt mondta. Hogy azok között a történelmi körülmények között, amit mi csináltunk négy év alatt, az példaértékű. Még ha most ez más-képp látszik is.

– *Antall József halála után Boross Péter lett a miniszterelnök. Ő hogyan „viszonyult” a mezőgazdasághoz?*

– 1993 nyarán bent voltam Antall Józsefnél, a betegségeről beszélgettünk, és azt mondta, hogy le- és elszámolt már mindennel, csak azt nem tudja, hogy ki lesz az utódja. Akkor én még nem sokat tudtam Boross Péterről, s ő róla Antall akkor, mint lehetséges miniszterelnökről beszélt. Szóba hozta, hogy már akkor vállalkozó volt a maga területén, amikor ez a fogalom még nem is volt használatban. Dicsérte Borossot, s mint a lehetséges utódjáról beszélt. Bizonyára másoknak is elmondta ezeket, mintegy beajánlva

őt a maga helyére. Akkor még bízott a gyógyulásában, de – mint a nagyformátumú emberek általában – gondolt a halála utáni időkre is.

Persze, sok mindent másként kellett volna csinálni. Nagyon sajnálom, hogy a te szervezésedben létrejött kiskunmajsai ötpárti tárgyaláson kitalált földalapú kárpótlás ötletét nem tudtuk kidolgozni, mert egyszer csak az igazságügyi miniszter Balsai István előállt – mindannyiunk számára váratlanul – a minisztériumában kidolgozott törvénnyel. Abban az időben nem értékeltem pontosan a gazdakörök szerepét. Afféle virtuális érdekképviseleti szervezetnek gondoltalak benneteket, amely nem foglalkozik beszerzéssel, értékesítéssel, azt gondoltam, hogy a feladata csupán az érdekek képviselete. Olyan, mint a szakszervezet. Régen a Hangya²⁶ foglalkozott a beszerzéssel és az eladással, s nem a gazdakör – gondoltam eleinte.

– Ez a félreértés abból származhat, hogy dunántúli vagy, és nagybirtokon nőttél fel. A gazdakörök olyan területeken működtek jól a XX. század első felében, ahol önálló parasztgazdaságok léteztek. És a nagy agrárius nemzedék – közülük is kitüntetett szerepe volt gróf Károlyi Sándornak – szervező munkájának következtében három lábon állt a paraszti érdekképviselet. A gazdakör téli tanfolyamokat szervezett, a „dolgozó nép okos gyülekezete” volt, s ők működtették a beszerzéssel és az eladással foglalkozó Hangyákat, s ők hozták létre a Hitelszövetkezetet is, a „vidék bankját”. Érdekvédő munkánk egyik kudarcaként könyvelem el, hogy mindezt nem tudtuk megértetni még a velünk rokonszenvezőkkel – lám-lám, veled sem.

– Ma már úgy látom, hogy a gazdaköröknek kellett volna megszervezniük az új szövetkezeteket. Ki kellett volna építeni egy országos hálózatot a falugazdászok hálózatára

²⁶ Fogyasztási és értékesítési szövetkezet. 1945 után boltjait, feldolgozó üzemait, vagonát államosították és ÁFÉSZ néven működtették tovább.

támaszkodva, amely irodákkal, infrastruktúrával rendelkezik, s ez a hálózat a gazdaköri bázison felépíti az új típusú szövetkezeteket.

A kulcs a falugazdászok mielőbbi kinevezése kellett volna, hogy időrendben első feladatunk legyen. Nem ezeröttszáz, háromezer falugazdász kinevezését akartam én elérni, de csak a felére futotta a pénzből, a megegyezés erejéből. Mert sokan azt hitték, hogy ezek a falugazdászok pártkomisszárrok lesznek majd. Minden faluba köztisztviselői státusban létező falugazdászt kellett volna kineveznünk. Hogy ezt nem találtuk ki időben, és hogy ezt nem sikerült elérni, ez is a súlyos mulasztásaink egyike. A földalapú kárpótlás kiharcolásának elmaradása pedig a másik. Ha mindezt időben megtesszük, sokkal zökkenőmentesebben mentek volna végbe a változások a vidékpolitikában.

– *Mikor államtitkári kinevezéséről kérdeztelek, tulajdonképpen nem választottál a kérdésre, inkább Gergátz miniszteri kinevezéséről kezdted el beszélni.*

– „Ha ló nincs, a számár is kincs” – szoktam idézni különböző kinevezéseimre utalva. Mikor aktuálissá vált a politikai államtitkár cseréje, az MDF-ben nem volt olyan képviselő, aki komolyan szóba jöhetett.

– *És Bogárdi Zoltán?*

– Akkor már nem jött szóba ő sem. Az első kormány kinevezése idején ez a tárca a kisgazdáké lett a koalíciós egyezés értelmében, és Bogárdi Zoltán agrárügyekről vallott elképzelései szöges ellentétben álltak a kisgazdákéval, így aztán ő sem vállalt volna szerepet a kisgazda vezetésű minisztériumban. Az MDF-ben 1990-ben – a frakcióban és az elnökségben – a politikai államtitkár személyére Sárossy László és Bogárdi, illetve (Keresztes K. Sándor ajánlására) én jöttünk szóba. Akkor el is vállaltam a jelölést, hogy a nevem szóba jöjjön, mert az agrárvilágot jól ismeretem, az igazgatásban is dolgoztam, elég széleskörű ismeretségem volt abban a körben, nemcsak helyi, hanem országos szín-

Államtitkárként Antall Józseffel Koppenhágában, 1993

ten is. Az államtitkári ajánlásról-kinevezésről döntő elnökségi ülés után találkoztam Lezsák Sándorral a Bem téri folyosón, és akkor mondta nekem azt a mondatot, amelyet már idéztem. – Ellened döntöttem – éretted. Magyarázatul felhozta azt hogy távol lakom a fővárostól, s hogy három gyermekem van. Ő Sárossyt támogatta, Bogárdi Zoli pedig nem vállalta az államtitkárságot „kisgazda környezetben”. Ahogy már említettem, 1992 őszén, novemberben hívott be irodájába Antall József, és akkor kérdezte meg tőlem, hogy elvállalnám-e ezt a tiszteletet. Valószínűleg a sajtófőnökként végzett munkámmal nyerhettem el a bizalmát, akkor már elnökségi tag is voltam, megismerhetett. Erről a novemberi beszélgetésről egyikünk sem beszélt nyilvánosan, de volt időm tájékozódni a minisztériumban, hiszen csak 1993. februárjában foglaltam el helyemet. Mikor az államtitkári kinevezésem megtörtént, az akkor hivatalba emeltek hozzátartozói is jelen lehettek az eskü alkalmából, akiket a miniszterelnök úr kézfogással üdvözöl. Mikor a feleségemhez ért, megkérdezte tőle, hogy – És mi újság

Ménfőcsanakon? 1991 őszén ugyanis volt nálunk a kereszténydemokrata tagozat rendezvényén és akkor találkoztak. Nem gondoltam volna, hogy két év után is felismeri a ménfőcsanaki állatorvos feleségét. Ezt az esetet azért meséltem el, mert példázza Antall József kiváló arc- és névmemóriáját.

– *Hogyan látod ma államtitkári tevékenységedet?*

– Ha erről az időszakról summázva kell beszélnem, akkor azt mondhatom, hogy politikai pályafutásom csúcsa volt az a tizennégy hónap. A legizgalmasabb, a leggazdagabb és a leghatékonyabb időszak az életemben. Olyan helyzetbe kerültem, amiben tudtam tenni is valamit mindazért, amiért képviselő lettem. Nem tudtam megváltani a világot – nem is volt erre elég idő, meg nem is hagyta nagyon magát az a fránya világ –, de igyekeztem a lehetőségeket kihasználni, hogy a mezőgazdaságot, az abból élőket jobb helyzetbe hozzam. Illetőleg hogy segítsen ennek a kiteljesedését. Állatorvos vagyok, s ez egy speciális pereme az agrárvilágnak. Mivel azonban olyan családból származom, amelynek tagjai – apám is, bátyám is – a mezőgazdaságban munkálkodtak, nem állt távol tőlem ez a terület, nem csak az állategészségügyben voltam tájékozott. Mivel nem ismertem a minisztériumban dolgozókat sem emberileg, sem szakmailag, négy szakértőt kértem fel szaktanácsadónak. Markovszky Györgyöt, aki komoly agrárszakember, a Csopaktáj Termelőszövetkezet rendkívül kreatív, a kötött kereteket mindig feszegető volt elnökhelyettese, Manninger Sándort, aki a tudományos élet ismert személyisége, Kelemen László jogászt, és kértem még egy alkalmazotti álláshelyet, hogy egy privatizációs területen jártas szakembert is alkalmazhassak. Megrökönyödött az agrárvilág a csapathirdetés után. Mikor nyilvánosságra került, hogy Markovszky ezt elvállalta, akkor megdöbbenek a termelőszövetkezeti vezetők. Manninger esetében pedig a tudományos világ tagjainak fejében fordultak meg ha-

sonló gondolatok. Mert az első kormány egyik hibája az volt, hogy az általánossá vált zöldbárózás következtében a termelősövetkezeti vezetők – akik pedig már nem pártutasításra lettek azok – a kormánnyal szembe fordultak. Ahelyett, hogy mellénk állítottuk volna őket, ellenséggé tettük őket. – Sajnos a magyar agrárértelmiség prostituálódott – mondogatták még a minisztériumban is. Erre mindig azt mondtam, hogy el kell ítélni azokat, akik kismisz-ték saját falujukat az átalakulás során. De nagyon sokan voltak, akik ezt nem tették. Az agrárértelmiségieket a mezőgazdasági akadémiákon mindig a nagybirtokon való gazdálkodásra oktatták. Az én édesapámat is. Lehet-e csodálkozni azon, hogy nehezen álltak át, és állították át gondolkodásukat is az olyasfajta szemléletre, amely a közép- és kisgazdaságok újbóli életre hívását szorgalmazta. – Most mi lesz velünk? – gondolkodtak elfogadható és érthető aggodalommal az agrárértelmiségiek. S ráadásul különféle irányokból, helyekről még különféle címkéket is rájuk ragasztottak. – Hagyjuk békén a szövetkezeteket! – hangoztattam. Megadtuk a lehetőséget az átalakulásra, aki nem élt ezzel a lehetőséggel, azt mi nem kényszeríthetjük erre. Ha nem közben támogassuk az új gazdákat, a kis- és közép-gazdaságok működtetőit, mert ők vannak igazán rászorulva a támogatásra. Ha van ezeknek az embereknek bátorságuk úgy nekikezdeni a gazdálkodásnak, hogy a földjükön kívül semmijük sincs, megérdemlik a támogatást, a kiemelt segítséget. Ezért örültem a gazdakörös Bagi Béla egyik Balaton partján rendezett választmányi ülésen a ti kezdeményezésekre előadott megvalósításra érdemes ötletének, s ezért támogattam minden erőmmel a falugazdász-hálózat kiépítését vagy később a géptámogatás megvalósítását. Támogassuk a földről most feltápászkodó új gazdákat, a termelősövetkezeteket pedig hagyjuk békén! Most már utólag azt is tudom, hogy a gazdaköröknek több támogatást kellett volna adnunk. Engem csupán az zavart,

hogy a gazdakörök már megvoltak, holott gazdák még alig-alig. Az lett volna a szerencsés, ha a már életerős gazdák hozzák létre a gazdaköröket, nem pedig felülről jönnek létre azok.

– *Igen ám, csak erre nem volt akkor idő. Egy nemzedéknyi időszakot kivárni nem lehetett. A gazdakörök szervezésében a történelmi hagyományokra tudtunk támaszkodni – kivéve az uradalmi földek népét –, mert a nagy agrárius nemzedék a XIX. század végén, a XX. elején már létrehozta ezeket a szervezeteket, és az emlékezet még mint paradicsomi állapotokat őrizte a gazdaköröket. A Hangyát, a Hittelszövetkezetet. A gróf úr, Károlyi Sándor hagyatékát.*

„Itt van előttem, Iván, papír és ceruza”

Falugazdászok, géptámogatás

– Ez igaz. Mint ahogyan az is, hogy a szövetkezeteket is állami segítséggel kell létre hozni. Megcsinálni a vázát, szervezeti felépítését, infrastruktúráját. Nem volt elég bátorságunk vagy inkább időnk hozzá. Visszatérve a falugazdász-hálózat kialakítására, a költségvetésből erre a célra egymilliárd kétszázmillió forint kellett volna, s mikor nekivágtunk a megvalósításnak, nem volt rá ennyi pénz és a döntés is egyre húzódott. Mikor ez számomra kiderült, nagyon indulatos lettem. Kormányülés volt aznap délután egy januári napon, már Antall József halála után. Tudtam, hogy az agrárminiszter nincs itthon, ezért én helyettesítem. Felhívtam telefonon a pénzügyminisztert, Szabó Ivánt. – Itt van előttem, Iván papír és ceruza – mondtam neki a telefonba. – Lesz-e pénz a falugazdász-hálózat kiépítésére vagy nem? Mert a lemondásomat most megfogalmazom, és elmondom a nyilvánosság előtt is, hogy azért teszem ezt, mert a pénzügyminiszter nem gondoskodott a hálózat kiépítésének fedezetéről. Mit tesz Isten, délutánra lett pénz. Nem a kért összeg, hanem csak kilencszázmillió körüli, de

megindulhatott a szervezés. Úgy szólt a falugazdászti státusz megfogalmazása, hogy nem csak köztisztviselők, de lehetnek vállalkozók is a falugazdászok. Mondhatni zsarolással szereztem meg erre a pénzt, de ehhez az is kellett, hogy Szabó Iván tudta, hogy amit mondtam, azt teljesítem is, ha ő, illetve a kormány nem teljesíti ígéretét. Megszavazta a kormány az előterjesztett összeget, és két hónap múlva már működött is a falugazdász-hálózat. Földi Péter volt a főosztályvezető ezen a területen, és mondhatni közmegelegedésre sikerült összeállítani a kinevezett falugazdászok listáját. Körülbelül tíz százalékuk pártok nyomására került fel, de a többi nem, és ezt jó eredménynek könyveltem el. Ennek tulajdoníthatóan zömmel jó szakemberek kerültek erre a posztra, és amikor a szocialisták kerültek kormányra, Lakos miniszter nem tudta megszüntetni a hálózatot, mert addigra az már eredményesen, közmegelegedésre működött. Amikor az Agrárkamarához vezényelték át ezt a csapatot, szinte kivétel nélkül mindenkit átvettek, ami azt jelenti, hogy nem pártpolitikai szempontok vezérelték ezeket az általunk kiválasztott szakembereket, hanem a nagyon nehéz sorsot vállalók iránti segítőkészség.

– Sok várakozás előzte meg az úgynevezett géptámogatás beindítását. Hogy sikerült ezt a pénzügyi kormányzattól kilobbizni?

– A géptámogatás megszervezése szintén kapcsolódik a gazdakörökhöz. Az induló gazdák eszközök nélkül vágtak bele a mezőgazdasági termelésbe, s így szinte biztosra vehető volt az hogy belebuknak a vállalkozásaikba. Már 1993 nyarán beszéltem én erről, de a megvalósítás sokáig váratott magára. Egészen a választásokig. Emiatt aztán sokan azt gondolták, hogy ez csupán kampányfogás, a gazdák kormánypártokhoz édesgetése. A minta ehhez a géptámogatáshoz a gazdaköri gépvásárlási kezdeményezés volt, amelyhez sikerült nektek az OTP támogatását megnyerni. De e mellett még nem volt állami támogatás! Az általam

kezdeményezett akció annyival volt kedvezőbb, hogy állami támogatást is kaptak mellé a gazdák. Valószínűleg a kedvező tapasztalatok miatt ekkor is az OTP állt mellénk. Ha valakinek volt hetvenötezer forintja, az másfél milliő forint értékű beruházást tudott végrehajtani ennek az akciónak a segítségével. Ebben a másfél milliő forintos összegben az önerőn kívül volt ötszázezer forintos vissza nem térítendő támogatás, és volt kamattámogatott és kamatmentes kölcsön is. Az utólagos ellenőrzés során néhány kivételtől eltekintve minden támogatott teljesítette vállalt kötelezettségét, mint korábban a gazdaköri kezdeményezésre indított gépvásárlási akció esetében. Ismételten bebizonyosodott, hogy ez a szegény paraszt ha a gatyáját el is kell adnia, de visszafizeti a kölcsönt. Amikor később már ellenzékben voltam országgyűlési képviselő, s jártam az országot mint korábban, mindig előfordult, hogy valaki odavitt egy-egy géphez. – Államtitkár úr, köszönjük, ezzel tudtunk megindulni. Pedig nagyon nehezen alakult ki ez a támogatási forma is. Egy közös frakcióülés volt a „Fehér Házban”, és még délelőtt föl hívtam telefonon a kisgazda Zsíros Gézát: – Az a kérésem, Géza, hogy állj föl a frakcióülésen és mondd el, hogy amennyiben ez a támogatás nem lesz meg, a kisgazda harminchatok nem fogják megszavazni a költségvetést. Így is történt. Ott volt Szabó Iván is, Becker Pali, akkor államtitkár volt, ő is. Mikor Zsíros Géza elmondta azt, amiben megegyeztünk, oda fordultam Szabó Ivánhoz: – Na, látod?! Mindig mondtam, hogy ezt kell csinálnunk! Itt van nálam, nézd meg a papír, kidolgoztattam már az egész konstrukciót. A pénzügyminiszter erre rábólintott. Erre én szót kértem, fölálltam, és én válaszoltam Zsíros Gézának: – Kedves képviselő úr nyitott kapukat dönget. Itt van előttem a kormány-előterjesztés, teljesül a kívánsága.

– *A pályázatítás sikeres volt, a pénzelőirányzat kevésnek bizonyult...*

– Ezzel az összjátékkal kellett megzsarolnom kormányunk pénzügyminiszterét, hogy megvalósuljon az, amit közösen elterveztünk. Igen ám, de ezzel még nem valósult meg a géptámogatás ügye. Az akció beindult, az igény óriási és az erre szánt költségvetési összeg vészesen fogyott. Boross Péter miniszterelnök úr jobban bízott a közigazgatási államtitkár úrban, mint bennem. Az egyik szombati napon felhívott telefonon az államtitkár úr, hogy a miniszterelnök azt üzenete, hogy azonnal le kell állítani az egész akciót, én pedig álljak ki a sajtó elé, és képviseljem (legyek szíves) ezt az ügyet. – Tudod mit, Gyuri? Menj vissza a miniszterelnök úrhoz, és mondd meg neki, hogy azt, amit üzent, nem vagyok hajlandó megcsinálni. Nem állok ki a sajtó elé, a géptámogatás visszavonásával pedig sem sajtóban, sem másutt nem értek egyet. Írtam egy levelet a miniszterelnök úrnak, melyben leírtam, hogy ez a támogatási forma mennyire fontos, és hogy én ezért nem vagyok hajlandó ennek ellenkezőjét mondani, ezzel szembemelve semmit cselekedni. Ezt az ügyet – például – Antall József másként intézte volna. Ő behívott volna hivatalába, és megbeszélte volna velem, hogy mi a megoldás. Az üzengetés távol állt tőle. Kellett aztán szigorítani valamit a pályázati formán, de végül tovább ment a pályázati kiírás, és mint korábban is mondtam, nagyon nagy segítséget jelentett ez az akkor indulni szándékozó gazdáknak. Még öt-hat milliárd forint kellett volna ahhoz, hogy minden pályázat célba jusson, de sajnos erre pénzt már a választások előtt nem sokkal nem szánt a kormány. Boross Péter azt mondta, hogy azt nem tehetjük meg, hogy a második félév terhére pénzt költsünk. Mert ha nem mi leszünk kormányon, akkor már a következők pénzét költjük. Ez korrekt, úriemberi viselkedésre vall, de nagyon hibás döntés volt véleményem szerint. Az, hogy nélkülözhetetlen mezőgazdasági eszközökhöz juttatjuk az arra rászorultakat, még nem követtünk volna el főbenjáró bűnt.

– *Jelentős hibát azzal követett el az első kormány, hogy ezt a két támogatási formát, a falugazdász-hálózat kiépítését és a géptámogatás megvalósítását túl későn kezdte.*

– És így, hogy a végére maradt e két támogatási forma megvalósítása, azzal érveltek a politikai és társadalmi ellenérdekeltek, hogy mindez csupán kampányfogás. Pedig nagyon nehéz volt még a saját kormányunkat is meggyőzni arról, hogy a támogatásra szoruló leendő gazdákat bátorítani, segíteni kell. Az Ószövetségben olvasható, hogy „Az ország haszna pedig mindenekfelett a földművelést kedvelő király.”²⁷ És a rendszerváltoztatás óta egyedül Antall Józsefről mondható el, hogy ő valóban a mezőgazdaságot kedvelő miniszterelnök volt. Emlékszem, a mezőgazdasági károk – aszály, jégverés – idején milyen veleérzéssel fordult a károsultak felé, s hogyan kereste a kárenyhítés lehetőségeit. Őrzöm azokat a leveleket, gazdák leveleit, akik arról írnak, hogy csak úgy tudták túlélni a kezdeti sanyarú időket, hogy hozzájutottak azokhoz a mezőgazdasági gépekhez, melyeket pályázaton nyertek-vásároltak. Mikor bajban volt az ágazat, s bekopogtam miniszterelnök úrhoz, s elmondtam, hogy milyen kárenyhítés ügyében jöttem – mert nem csak aszály és jégverés sújtotta a gazdákat, de sáskajárás, túlsúlyos sertések fel nem vásárlása és sok egyéb – szóval mikor bekopogtam miniszterelnök úrhoz, akkor ő minden esetben azt mondta, hogy: igen.

– *Emlékszem egy jelenetre, amely ezt igazolja, amit most mondasz. 1991 májusában Kiskunmajsára hívtuk Antall Józsefet. Teli volt a négyszáz fős kultúrterem zömmel parasztemberekkel. S egyszer odafordult hozzám a pulpitu-son: – Kevesen hinnék ezek közül az emberek közül, hogy én kamasz koromban lóval szántottam. Úgy, hogy a nyakamban volt a gyeplő! Néztem az arcát: büszkeséget, s a visszaemlékezés okozta örömet láttam rajta. Arról is több-*

27 Préd. 5,9.

szőr beszélt, hogy apja is egyik kezdeményezője volt a Parasztszövetség megalakításának.

– A lótenyésztéshez jobban értett, mint sok állatorvos vagy lótenyésztő. Ha elmentem hozzá egy problémával, szinte mindig soron kívül fogadott, és rendre elhitte, elfogadta, amit mondtam. És rendszerint rábólintott a kérésre. Mert tudta, hogy miért s kiknek az érdekében kérem, amit kérek. Nekem a minisztériumi apparátussal sem volt gondom. Mikor ez a túlsúlyosbárány- és -sertés-probléma történt, annak az volt az oka, hogy az olaszok hús-vétkor, 1993 tavaszán embargót szerveztek. Kidolgoztuk a minisztériumban ennek a problémának a kezelési módját, mégsem történt semmi, az idő haladt, a túlsúlyos sertés meg csak hízott az ólban. Akkor a miniszterem egy hétre valahová elutazott és addig én voltam a „kvázi” helyettese. Behívtam az irodámba az egyik helyettes államtitkárt pénteken, s meghagytam neki, hogy hétfőre legyen az asztalomon a rendelettervezet. – De hát a társminisztériumok... – aggodalmaskodott az egyébként jó szakember. – Hétfőre kérem a rendelettervezetet – mondtam hajthatatlanul. A hétfőre elkészült tervezet birtokában fölhívtam a gazdasági és a pénzügyminisztériumot és közöltem velük, hogy ha nem lesz meg két nap alatt az egyetértés, csütörtökön sajtótájékoztatót tartok, és el fogom mondani, hogy a társminisztériumok akadályozzák ezt a munkát, és ezzel felmérhetetlen kárt okoznak az országnak. Pénteken megjelent a rendelet. Ezt azért mondtam el, hogy bebizonyítsam, hogy nem igaz az, hogy a szakapparátussal nem lehetett együtt dolgozni, csak ők elvárják, hogy a miniszter vagy az államtitkár felvállalja azt a politikai konfliktust, amivel ez esetleg jár.

– Milyen szerepe volt minisztériumi munkádban a sajtónak, a nyilvánosságnak?

– A nyilvánosság mindig szívügyem volt. Nagyon sokat segített ebben Sári Enikő, aki kinevezésem után három

héttel már sajtóreferensem volt. Ismerte az egész szaksajtót, az ott dolgozó újságírókat és nagyon jól segített használni az én sajtófőnökségem alatt kialakult kapcsolatrendszer is. Tőle tanultam meg, hogy egy államtitkárnak a napi aprómunka mellett a fajsúlyos ügyeket kell jól a nyilvánosság előtt képviselni. Segített abban, hogy ezek a fontos ügyek a nevemhez kötődjenek.

Nem szerettem a – néha szándékosan – homályban hagyott ügyeket. Hogy még így több mint egy évtized múltán is eredményesnek tartom államtitkári működésemet, azt az előbbieken kívül kiterjedt kapcsolatrendszeremnek tulajdonítom. Jöttek hozzám is persze az én „kapcsolataim”, például képviselőtársam, a sárospataki Hörcsik Richárd, aki azzal állított be az irodámba, hogy ilyen jó aszútermés már régen volt, mint az idén. – De nincs pénz felvásárlásra, a jó termés fogadására – mondta. Kellene vagy kétszázmillió forint, hogy ezeket a gondokat megoldják. Nálunk a minisztériumban a kassza üres volt. A Kincstári Vagyonkezelő Intézetnél volt egy ismerősöm, s őt hívtam fel telefonon. Ricsiék ott ültek három gazdával az irodámban, míg a titkárságon intéztem a „pénzügyeket”. – El van intézve – mondta a telefonba az ismerősöm gondolkodás nélkül. Ennyi volt. Visszamentem az irodámba gondterhelten. – Hát nehéz dolgot kértetek tőlem. Nincs pénz sehhol. De hát – mondom nekik – voltam én a to-kaji pincékben és megkínáltak ott nektárral. Ha elintézik nekem – mondom nevetve –, hogy kapjak egy üveggel ebből a „gyógyszerből”, viszonzásul én is elintézem nektek a pénzt. Mit tesz Isten, karácsony előtt Hörcsik Richárd beállít hozzám egy pókhálós üveggel. Hozta az adósságot. – Ricsi, ne marhászkodj! – lepődtem meg. – Hát azt mondtad, hogy ez az ára a hitelnek – mosolygott. Így aztán korrumpálódtam.

– *Nem voltatok néha kicsit bátortalanok?*

– Sok mindennek gátját szabta a rosszul értelmezett óvatosság. Ezt ezért nem lehet, azt meg azért – hallottam állandóan hol a politikus társaktól, hol az apparátus dolgozóitól.

Nem voltunk magabiztosak. A kormányzó párt államtitkáraként nem egyszer pitiznem kellett evidens dolgokért egy banknál, az Állami Vagyonügynökségnél s egyéb helyeken. Nem tudtam például elintézni olyan dolgokat, amit államtitkárként magától értetődően saját hatáskörben el kellett volna tudnom intézni. Ma már nem hallgatnék annyira az „üvöltő kórusra”. Meg kellett volna tennünk mindazt, amit az Alkotmány szellemében lehetséges. Nem volt elég tapasztalatunk sem – persze. Nem voltunk elég határozottak sem. Jó lett volna folytatni államtitkárként a munkámat, mert tizenhárom hónap alatt szereztem annyi tapasztalatot, aminek birtokában sokkal határozottabban, keményebben tettem volna a dolgomat. Tudom, ez nem mentség, ha történelmi távlatban vizsgáljuk a történeteket. Tele voltunk elhivatottsággal, tisztességgel, tisztasággal, a mások véleményének figyelembevételére képes jó szándékkal. És annyira ügyetlenek sem voltunk, mint amennyire ezt állították rólunk a velünk szemben ülők, jövők. Mindezek ellenére tettünk mi csoda dolgokat is. A parlamenti demokráciát például úgy lecövekeltek, hogy mindmáig nem lehetett felrobbantani. És ez nagyobb érdem, mint amilyennek első látásra tűnik. Antall József mindig és mindenekelőtt ügyelt a demokratikus játékszabályok betartására. Voltak olyan pillanataim nekem is államtitkári korszakomban, amikor egy-egy ügyet szerettem volna rövid úton megoldani, mégsem tettem. Például, hogy választási körzetemben, Kunszigeten ipari park létesülhetett, az annak volt köszönhető, hogy kérésemre az egyik főosztályvezető megtalálta az akkor még nem rendezett földbirtokviszonyok között a falu számára a jogi kiskaput. Nem adtam ki parancsot, hogy ezt meg kell csinálni, csupán kértem, hogy ha megengedik az akkor létező jogszabályok, keressék meg a lehetőségét annak, hogy ez az ipari park a falu határában megépülhessen. Sok hasonló ügyem volt, amiért érelytelennek tűnhettem, de az is fontos, hogy emelt fejjel nézhetek ma is államtitkári múltamra.

ELLENZÉKBEN – 1994

„...döbbsent csendet éreztem...” „Bukás vagy vereség”

1994

– *Hogyan zajlottak le a te szemszögedből az 1994-es választások?*

– 1994-ben is indultam egyéni választókerületben, a megyében listavezető voltam. Éreztem, hogy sok minden nem úgy történt, ahogyan szeretnénk volna, javítási kísérletre készültem hát. Számba vettem, hogy mit kellene még végrehajtani. A szövetkezést például. Mindenképpen azt szerettem volna elősegíteni, hogy a gazdák, akik most már visszakapták a földjeiket, gépeik, ismereteik vannak, egyesítve erejüket, hozzanak létre új típusú szövetkezeteket. Emiatt az eltökéltség miatt – most utólag röstellem is – nem voltam tekintettel arra, hogy Keresztes K. Sándornak, aki bevitt engem a politikába, a magamé helyett felajánljam a befutó megyei listavezető helyet. A megyei listavezetést a megyei választmány döntötte el. Az országos elnökség nem szólt bele a döntésbe, nem tartott igényt arra, hogy változtasson rajta.

Engem tettek a listavezető helyre, pedig az Keresztes K. Sándort illette volna meg. Nem figyeltem arra sem, hogy az országos listán a tizenegyedik helyen voltam az elnökségben kialakított pontrendszer szerint. Én akkor elnökségi tag államtitkár voltam, elfogadott az agrártársadalom. S az országos listáról mindenképpen bejutottam volna. Az lett volna az igazán korrekt részemről, hogy azt mondom, hogy Keresztes K. Sándor legyen a megyei listavezető. Ráadásul akkor bizonytalan volt az ő egzisztenciája is. Mentségemre hozzáteszem, hogy törtető azért sosem voltam, mert például 1990-ben a megyei lista összeállításakor felszólaltam, hogy cseréljünk helyet Magas Lászlóval, aki a Páneurópai Pikniket szervezte Sopronban, úgy véltem, hogy ő előke-

lőbb listás helyet érdemel nálamnál. S ez a csere indítványomra akkor meg is történt. Az a különös ebben, hogy ha akkor, tehát 1994-ben magam helyett Keresztes Sándort jelölik megyei listavezetőnek, akkor Dávid Ibolya nem jut be a parlamentbe. Ha országos listáról kerülök be a parlamentbe, akkor Dávid Ibolya nem, de Keresztes Sándor országgyűlési képviselő lesz. Hozzáteszem, ő mint tehetséges építész kapott egy jó civil állást, egyenesbe jött. A közvélemény nem tudja, hogy ugyanakkor jó néhány volt képviselőnk megalázó helyzetbe került, mikor megszűnt képviselőisége, és szinte koldulnia kellett állásért.

– Itt, a mi körzetünkben is ez történt. Fekete Pál, aki ebben a Bács-Kiskun megyei ötös választókerületben volt az első szabadon választott parlament tagja, Kiskunfélegyházán csak napközi otthonban kapott állást annak ellenére, hogy megválasztása előtt tankönyveket írt, szakfelügyelő volt.

– Az én körzetemben - mint annyi helyen akkor – a szocialisták nyertek 1994-ben, Pozsgai Balázs, én csak harmadik lettem, 19%-körüli eredménnyel. Elégé szoros volt akkor a befutók eredménye, és a második fordulóban – az országban egyedül nálunk – négyen jutottunk be, mert a kiscgazda jelölt is elérte a 15 százalékot. Így azután, mivel akkor még az SZDSZ is antikommunistának számított, a jobboldali szavazatok hármunk között oszlottak meg. De az is lehet, hogy azt a két-három százalékot azzal vesztettem el, hogy rábeszéltek segítőt, hogy a választás előtt egy molinót húzattassak egy repülővel, amelyre nevemet írták. Ez ellenérzést kellett, sőt azt sugallta, hogy úgy meggazdagodtam, hogy nekem még arra is telik, hogy az égre is fölírassam a nevem. Azt a negatív propagandát, hogy mi, MDF-es politikusok alaposan meggazdagodtunk, ez az akció erősítette.

– Miben látod az 1994-es választási kudarc okait? Biztosan sokat gondolkodtál már ezen, biztosan sokan megkérdezték már ezt tőled.

– Szeretném leszögezni, hogy a kudarcot akkor sem bukásnak, hanem vereségnek éltem meg. Az okát sokan sokféleképpen magyarázták. Antalltól hallottam jóslatként, hogy az első kelet-európai kormányok törvényszerűen bukásra ítéltettek. Mert olyan nagy csődtömeget kell eltakarítani, s olyan fájdalmasak azok az intézkedések, amelyek ezzel járnak, hogy ezt nem bocsátják meg egyhamar az emberek. A szocializmus végnapjaiban elkényeztetett társadalmat sokkos állapotba hozták ezek a változások. Pedig Kánaánt várt az emberek nagy része. Azt, hogy hamarosan utolérjük Ausztriát. A nyugdíjak alacsonyok, az infláció harmincszázalékos, ennek következtében növekedett a létbizonytalanság. Még azok is ellenünk fordultak, akik pedig korábban lelkes híveink voltak és ránk szavaztak.

– *S mi lett volna akkor, ha az SZDSZ javaslatát betartva valóban sokkterápiát alkalmazva vezényelte volna le a kormány az átalakulást!*

– A létbizonytalanságot fokozta az egyre növekvő munkanélküliség, munkahelyek szűntek meg az átalakulással, a bányák, gyárak bezárásával. Tudtuk, hogy rendkívüli nehézségek lesznek, de hogy ekkorák, arra szerintem nagyon kevesen gondoltak.

Az MDF belső ellentéteit, vezetőinek marakodását sem szabad kihagynunk a vereség okainak felsorolásakor. Az első repedést Csurkáké kiválása jelentette. Az a konglomerátum, amely MDF néven összejött, heterogén volt, és nehéz, nagyon nehéz volt ebből egységes pártot létrehozni. A sok képviselőtársunkban megnyilvánuló öntörvényűséget, fékezhetetlen önazonosság-kereső indulatot is kárhoztatom a szétesésért, és nem azt, amit gyakran emlegetnek, hogy beépített egykori titkosszolgálati emberek bomlasztották a pártot. Sok jószándékú bombagyáros tevékenykedett abban a frakcióban. Mindig voltak ügyek, amelyek a közhangulatot ellenünk szították, mert természetesen a korabeli sajtó a hajszálrepedésekből is szakadékot létesített. És ezek bizony hi-

telvesztést eredményeztek. Gondolj csak vissza Maczó Ágnes, Dénes János, Palotás János, Zacsek Gyula külön útjaira, fékezhetetlen indulataira. Ezeket az ügyeket örömmel tálták – megfelelő körítéssel, kommentárral természetesen – a sajtó mindig szenzációra éhes munkásai. Aztán szinte külön-külön minden képviselő vagy elnökségi tag ellen megindultak a rágalomhadjáratok. Az a ménfőcsanaki nép, amely a tenyerén hordott, elhitte például, hogy nekem benzinkutam, szarvasmarha telepem, nagybirtokom, kamionsordám van – és persze mindezt úgy loptam.

– *Igen, ez általános volt, valóban. Minden kormánypárti képviselő korrupt, saját zsebre dolgozó gazember – igyekeztek sugallni sajtóban és közbeszédben egyaránt. Rólam azt állították az én Ménfőcsanakomon, Kiskunmajsán, hogy ezer hektár erdőm van Erdélyben meg a Dunántúlon. S ráadásul az egyik korábbi futballista cimborám, a majsai fagylaltos volt az egyik fő szócső. És amikor megkértem, hogy keresse már meg ezeket az erdőket, és akkor – szentül megígérem – felezzünk, ha rájuk talál, azt válaszolta, hogy ezt nem ő találta ki ezt a hírt, csak terjesztette. Gondolom, eredménytelenül kutakodott a földhivatalban.*

– Ezt a suttgó propagandát nagyon eredményesen alkalmazták velünk szemben.

– *S ennek a botnak a másik vége meg az, hogy keringtek, szálltak a magasba hírek a 3,60-as kenyérről, olcsó sörrel, miegyébről.*

– Nem várok én sokat embertársaimtól. Már diákkoromban is megértettem, hogy nem álltak föl mellettem diáktársaim, barátaim, de az nagyon rosszul esett, hogy a ménfőcsanakiak elhitték azt a sok rosszindulatú mendemondát, melyet rólam terjesztettek abban az időben. Ismertek, jól ismertek, mégis elhitték a benzinkutat és a többit. Nehezen tettem túl magam ezeken a rágalmon. Kevesebbet kerestem képviselőként, mint állatorvosként, ugyanakkor kínosan ügyeltem arra, hogy semmi gyanús föld- vagy

egyéb ingatlanvásárlásba ne keveredjek. A rágalomhadjáraton kívül elindult akkor egy nosztalgiapropaganda is, a régi jó kádári időket visszaíró, kedvezményekkel teli, mondhatni békebeli, biztonságos világról. Ezért hozták vissza olyan nagy arányban a választók a szocialistákat. Mert bíztak a biztonságos, feszültségektől, változásoktól mentes élet lehetőségében.

„Ott ül három mikiegér...”

Rögös rendszerváltás

– *Szintén a miniszterelnök úr, Antall József mondta, hogy ezt a helyzetet úgy élik meg az emberek, mint a rabok, akik negyven év börtön után szabadulnak. Először örülnek a szabad levegőnek, a korlátlan szabadságnak, de egy idő után hiányzik nekik a biztonságos födél, a rendszeres étkezés, előbb-utóbb még a zárkarend is. És elkezdenek dörömbölni a börtön ajtaján, hogy engedjék vissza őket. – Ezért fognak győzni – mondta –, figyeljétek meg, a szocialisták. Győztek is rendesen.*

– Az egyiptomi fogságba is visszakiváncsoltak a zsidók a húsosfazekak mellé, mint az Ószövetségben ez olvasható. A lakosság, a nép mélyrétegeiben 1990-ben sem volt forradalmi hangulat, hát még 1994-ben. Ugyanakkor a rendszerváltozás sokunknak hozott pozitív élményt. És nem anyagi természetűt, mert a Kádár-korszak utolsó évtizedében én is jól éltem, dupláját kerestem állatorvosként, mint képviselőként. A gyirmóti szarvasmarhatelep brigádvezetője nem akarta elhinni, hogy mennyit keresek képviselőként. Elvittem hát neki a fizetési jegyzékemet, és még akkor is kételkedett, mondván, hogy valami egyéb jövedelmet biztosan eltitkolok. A vereség okai közé tartozik az a kíméletlenül ellenséges sajtó is, amely csak a rosszat igyekezett észrevenni teljesítményünkből. Mondom ezt akkor is, ha hozzáteszem, hogy nekem kimondottan jó saj-

tóm volt. – Ha valamit mondunk vagy cselekszünk – mondta Antall József –, akkor este a televízióban már ott ül három mikiegér, és arról beszél, hogy miért rossz az, amit mondunk vagy cselekszünk. Ez a helyzet nem sokat változott azóta sem. Ha a bukás okait soroljuk, azzal nem értek egyet, hogy elmaradt a tavaszi nagytakarítás. Annak ellenére sem, hogy még a túloldalról is hallatszottak néha komolyan, néha tréfásan ilyen vélemények. Szabó István²⁸, aki a Kádár-korszakban a TOT vezetője és a Politikai Bizottság tagja volt, 1994-ben találkoztam. Ő mondta, hogy Antall Jóska ott rontotta el, hogy nem csukott bennünket börtönbe. Néztem rá, hogy ezt hogyan érti. – Te, hát legalább le kellett volna fogni bennünket! Mindenkit, aki a polbiz tagja volt, mindenkit. El kellett volna persze engedni bennünket egy hét múlva, de hogy lássák az emberek, hogy itt komolyan mennek a dolgok. Az új rendszernek mindig meg kell büntetnie a régi rendszer vezetőit – mondta, és nem tudtam, hogy komolyan vegyem-e azt, amit mond. – Nem kellett volna hosszabb ideig lecsukni minket – mondta változatlanul komoly arccal –, csak egy kicsit összegyűjteni bennünket! Egy kis paraszti huncutság azért volt a szemében, de azt szokták mondani, hogy minden tréfa fele igaz.

– *Sokan nebezményezik ma is, hogy elmaradt a „tavaszi nagytakarítás”.*

– Ami a nagytakarítást illeti, a mégiscsak leváltott vezető helyett sem volt egyszerű új és megfelelő utódot találni. Például a Győri Szeszgyárnál éltem meg azt, hogy az arra

28 Szabó István (1924) 1952-től 1990-ig, nyugdíjazásáig a nádudvari Vörös Csillag TSZ elnöke, 1988-tól 1990-ig a Hajdúsági Agráripari Egyesület Rt. elnöke. 1967 és 1989 között a Termelőségvetkezetek Országos Tanácsa elnöke. 1962-től 1966-ig az MSZMP KP póttagja, 1966 és 1989 között tagja, 1985-től 1989-ig a PB tagja. Forrás: Kádár János politikai életrajza Szabad Tér Kiadó - Kossuth Kiadó, 2003.

alkalmas szakember azért nem vállalta el a kinevezést, mert ő nem akar „rendet csinálni”. – Először valaki ezt végezze el, aztán majd elvállalja – mondta. Hasonlót tapasztaltam az akkor három megyére kiterjedő Ferrovill vállalatnál. Egy jó szakember, aki Ménfőn lakott, többször kérdőre vont, hogy miért nem történik náluk változás. Amikor Bod Péter Ákos javaslatomra ki akarta nevezni miniszteri biztosnak azzal, hogy szabad kezet kap a cégnél, nem vállalta. De ugyancsak nehezen találtunk igazgatót a Gabonaforgalmi Vállalat élére. Kétségkívül voltak szubjektív megítélések is egyes vezetők esetében, ahol éppen a régi ismeretség, netán diákkori kapcsolat tartotta meg az egykori pártbizottsági munkatársból vezérigazgatóvá kinevezett régi kádert a helyén. De nézzünk egy másik területet: mikor a törvény elkészülte után 1990 őszén megtörténtek az önkormányzati választások, akik korábban szidták a tanácselnököt, ősszel sok helyen megválasztották polgármesternek. Ugyanez történt a térszekben, az üzemi tanácsokban is. Hát akkor?! Mit vártak az emberek? Hogy mi váltsuk le azokat a vezetőket, akik sorsa az ő szavazatuktól függött? Mert felelősséget vállalni nem volt kedvük, erejük, bátorságuk?! A rendcsinálást már nem vállalták a választók. Mert az kellemetlen, és mert az kivételes bátorságot igényel.

– *Panaszkodnak még ma is sokan, hogy nem volt igazi a rendszerváltozás. Annyi az igazság ebben, hogy sokan elvárták azokban a rendkívüli időben, hogy helyettük mások – akik helyettük majd a veszélyt is vállalják – változtassák már meg azt a kárhozatra ítélt átkozott rendszert! Az egykori finnyás (vagy semmit nem kockáztató) félreállók most a legharsányabbak.*

– Közhelyként hangzik, ha azt mondom, hogy a rendszerváltozás véghezvitele nem volt egyszerű dolog. Nem volt elég meghozni az átalakulást lehetővé tevő törvényeket, élni is kellett volna azokkal. Ha a történelem hagyott

volna időt és lehetőséget arra, hogy ez az új rendszer kinevelje az új vezetői garnitúrát, akik majd élve a lehetőséggel vállalati igazgatók, polgármesterek lehetnek, harmonikusabban alakult volna az átalakulás. De hát ehhez egy nemzedéknyi időre lett volna szükség! Megtörténtek 1990-ben az önkormányzati választások. Minden faluban demokratikusan mentek végbe a voksolások. „A dolgozó nép okos gyülekezetében”. Túl korán hoztuk meg az önkormányzati törvényt? Hagyni kellett volna időt arra, hogy az emberek nekibátorodjanak a döntésnek? Hogy megvilágosodjanak, mint én 1989-ben? Nehéz volt akkoriban megtalálni az igazán közösségi embereket is, persze. Minden pártra érvényes ez, nem csak a miénkre. Egyébként nagyon sok tisztességes, becsületes ember dolgozott korábban is a falu, a város érdekében, akár a Hazafias Népfront, akár más, akkor civilnek nevezett szervezet keretében. Az 1990-es önkormányzati választásokat követően néhány hét múlva összehívtam körzetem megválasztott polgármestereit. Ezek között volt egykori tanácselnök, párt- és népfronttitkár, és elmondtam nekik, hogy nekem mától kezdve önök teljesen egyformák. Mert a választás hitelesített mindenkit, ez a demokrácia alapelvei közé tartozik. Nem teszek különbséget önök között, s azt kérem önöktől, hogy a párthovatartozást felejtve próbáljunk meg együtt dolgozni. Ha egy-egy megbeszélésre meghívtam a polgármestereket, kilencven százalékban eleget is tettek a meghívásnak. Még a „pirosszeműekkel” is maradéktalanul együtt tudtam dolgozni a választásokat követően. Szokták volt kérdezni annak idején, hogy az MDF tartott-e önvizsgálatot a vereség után? A hibák felsorolását én általában a naivitásunkkal szoktam kezdeni. Elkerülhető hiba volt a kárpótlás kérdésének a kezelése. Mindenképpen szerettük volna a termőföldet visszajuttatni azoknak, illetve az ő utódaiknak, akiktől azt annak idején erőszakkal elvették. Utólag erre azt szoktam mondani, hogy az adott parlamenti viszonyok között, az adott alkotmányos helyzetben

ez a kárpótlás volt elérhető. Ezt mondom öngazolásul. De azért ki kell mondanunk, hogy addig kellett volna a jogi helyzetet keresni, akár több többpárti egyeztetést csinálni, amivel ezt az iszonyú kárpótlást elkerülhettük volna. Például az Alkotmánybíróság kimondhatta volna, hogy a termőföld különleges jószág, amelyre más szabályok vonatkoznak, mint egyéb vagyontárgyakra. Akkor lehetett volna földreprivatizáció és nem kellett volna a kárpótlási törvény. Sokan azt mondják, hogy nem volt azért annyira rossz ez a törvény. Talán azok mondják ezt, akik meggazdagodtak a kárpótlási törvény adta lehetőségek révén.

– *Most éppen Kiskunmajsán beszélgetünk. 1990 őszén, az itt megszervezett ötpárti megbeszélésen – a Fidesz hiányzott – találtuk ki a földalapú kárpótlást. Az MDF-et te képviselted itt Kiskunmajsán, a kisgazdákat Zsíros Géza, a kereszténydemokratákat Szakáll Ferenc, a szabad demokratákat Juhász Pál, a szocialistákat pedig a későbbi mezőgazdasági miniszter, Lakos László.*

– Igen. És egyetértéssel kidolgoztuk, majd elfogadtuk sok-sok vita után a közös álláspontunkat. A frakciónknak tetszett az a megoldás, és megbízott engem azzal, hogy folytassam a törvény előkészítését hatpárti egyetértéssel. Mert mindenki tudta, hogy ez nagyon nagy horderejű kérdés, és akkor lesz igazán hatása, ha egyezséggel tudjuk ezt megoldani. Én el is kezdtem a hatpárti egyeztetést, és akkor az egyik frakcióülésen mindannyiunk számára váratlanul megjelent az igazságügyi miniszter, és felolvasta a minisztérium által kidolgozott kárpótlásitörvény-tervezetet. Nem tudta a jobb kéz, hogy mit csinál a bal. Az döntötte el a kérdést, hogy Antall József is a kárpótlási törvény mellett tette le a voksát, és így az ötpárti egyeztetésen elfogadott közös tervezet megbukott.

Aztán rosszul sikerült a kampányunk is, a második szabad választásokon. Érződött rajtunk az elbizonytalanodás, meg éreztük is, hogy valószínűleg már nem minket választ

tanak. Antall halálakor fölment a népszerűségünk, de az csalóka volt, az elkövetett hibák, meg a sokszor igaztalan ellenpropaganda megtették a magukét, jelentős vereséget szenvedtünk a szocialistáktól. Nagyon sajnáltam, hogy nem folytathattam az államtitkári munkát, mert azon a felelős poszton volt lehetőség lényeges dolgok megváltoztatására vagy éppen támogatására.

– *Térjünk vissza a választási vereségre!*

– Az első forduló után szokásom szerint a szolgálati kocsimmal – gépkocsivezető nélkül természetesen – jöttem korán reggel Budapestre. Szinte döbbszent csendet éreztem. Elsősorban a minisztériumban, de az utcákon is. Vagy csak bennem volt ez a csend?

Ezután fel kellett készülnöm a hivatalom átadására. Hadd említsek meg ebből a néhány keserű hétből néhány „gyógyírt”. Az egyik a „házban” történt. Legközvetlenebb munkatársaimtól búcsúztam fehér asztal mellett. Egyikőjük, Szerdahelyi Péter fantasztikusan megtisztelt: „Sok főnököm volt már, de eddig egyikőjüket sem hívtam meg az otthonomba. Te leszel az első, ha elfogadod.” – Nem tudom, hogy szó szerint idéztem-e, de a lényege ez volt. És ekkor már a rosszindulat sem tudta volna meggyanúsítani, hogy érdekből teszi. Nagyon jól esett. A látogatás később megtörtént.

A másik kellemes meglepetés vidékről jött. Még a választások előtt a hódmezővásárhelyi Juhász Napokon meghívott a geleji szövetkezet elnöke, hogy látogassam meg a gazdaságukat. Úgy emlékszem, a titkárságvezetőt, Lantos Csabát – egyébként állatorvos kollégámat – kértem meg, hogy a megváltozott helyzetre való tekintettel, mondja el az államtitkári látogatást. Néhány nap múlva megjelent nálam személyesen a szövetkezet elnöke és kedvesen, de határozottan azt mondta, hogy „Én nem az államtitkárt, hanem Medgyasszay Lászlót hívtam meg.” Gondolhatod, hogy ezek az emberi gesztusok mennyire jólestek abban a

mégis csak sérült lelkiállapotban. Nagyon szép napot töltöttem Gelejen.

Azután eljött a hivatal átadásának ideje, amit utódommal, Kiss Zoltánnal egy közös sajtótájékoztatóval összekötve bonyolítottunk le. Ilyen sem volt addig más tárcánál, Zolival azóta is szívélyes viszonyban vagyunk.

Erről a napról még van egy történetem. Az átadás után leautóztam szülőföldemre, egy kicsit nosztalgiázni akartam Irtáspusztán. Az ismert dűlőúton a vízhúzó völgyből hajtottam fel a pusztához – és helyette egy nagy napraforgótáblát találtam. Éppen virágzott, látványnak szép volt, érzésnek szomorú. Sáripusztán érdeklődtem, mi történt. Röviden: gyermekkorom szép bölcsőjét a szocializmus felszámolta és felszántotta. Helyét sóval azért talán nem hintették be.

„A kutya ugat, a karaván halad”

Építkezés ellenzékben

– *Milyen volt az ellenzéki lét?*

– Sajnos Magyarországon még ott tartunk, hogy a kormány az ellenzék véleményének figyelembe vétele nélkül vezeti az országot, ezért szoktam mondani, hogy a „a kutya ugat, a karaván halad”. Bár az ellenzéki „kutyasorsban” is lehet pozitív élményeket szerezni és eredményesen politizálni.

Először is úgy döntöttem, hogy igyekszem úgy dolgozni és viselkedni, mintha én lennék a választási körzetem egyéni képviselője. Mecséri Lajos, sokorópátkai szókimon-dó polgármester egyéni vereségem okát abban is látta, hogy sajtófőnökségem és államtitkárságom ideje alatt keveset voltam itthon, közöttük. Ez nagyon fontos észrevétel és útmutatás volt, de kaptam más jellegű kritikát is. A legnagyobb elismerésként tartom számon a tети nagyvállalkozó Majsa Sándor mondatát: „Azért szeretünk, mert nem változtál, ugyanolyan vagy, mint régen.” Ugye milyen ér-

dekes? Ezek az apró, őszinte emberi gesztusok elkísérik az embert élete végéig és eszembe juttatták nagyapámat, aki püspökként is egyszerű ember tudott maradni.

– *A „kutyasorsban” is biztos voltak maradandó élményed?*

– Sok minden történt ez alatt a négy év alatt parlamenti, országos és helyi szinten is velem. Ezekből talán hármat érdemes felidézni, amelyek hatással voltak politikusi lényem alakulására, későbbi sorsomra, sőt az egyik országos jelentőségű, nemzetsorsot befolyásoló akció volt.

1995 tavaszán „Politikusok emberközelenben” címmel pódiumbeszélgetéseket folytattam, akkor nemzeti elkötelezettségű politikusokkal. Az első vendégem Orbán Viktor volt Téten, akit a zsúfolt kultúrházban úgy mutattam be, mint Magyarország jövőendő miniszterelnökét. Derű és taps volt a reagálás. Sikerélmény volt az a délután. Számomra ott fejtette ki először Orbán Viktor a jobboldali erők összefogásának fontosságát, talán akkor már megfogalmazódott benne az „egy a tábor” kialakításának elképzelése. Nem a Fideszen múltott, hogy nem jött létre az MDF–KDNP–Fidesz polgári szövetség, hanem sajnos éppen az MDF akkori vezetőin. Utólag is természetes számomra, hogy, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy nem jön létre ez a hármas szövetség, a Fidesz elkezdte az önálló menetelést.

Visszatérve a pódiumbeszélgetésekre, azután jött Szűrös Mátyás, Maczó Ági, Szabó Iván, Kövér László, Für Lajos, Giczy György és mások.

Nagyon élveztem ezeket a beszélgetéseket, sajnos pont Orbán Viktorról még nem készült hangfelvétel, a többiek-ről igen. Érdekes lenne most meghallgatni, leírni, kiadni. Talán egyszer erre is sor kerül.

A másik – az „országos sorsdöntő” ügy – az 1997-es népszavazási kezdeményezés volt termőföldügyben. Ez olyan fajsúlyos történet, amelyről külön visszaemlékező tanulmányt kell egyszer írni. Most csak annyit, hogy ez az

akció volt a jövődi koalíció főpróbája, itt ült először egy asztalhoz egy törekvéssel a Fidesz és a Kisgazdapárt – természetesen ott volt az MDF és néhány civil szervezet is. Az aláírásgyűjtés motorja az MDF volt. A lényeg az, hogy sikerült megakadályozni a földpiac megnyitását, a gazdasági társaságok és azokon keresztül a külföldiek földtulajdon-szerzését. Mivel a népszavazás kezdeményezése – parlamenti jegyzőkönyv tanúsítja – tőlem indult ki, talán édesapám is azt mondta volna, ha él, hogy ezért mégiscsak érdemes volt politikára adni a fejemet.

A harmadik már az 1998-as választásokhoz kapcsolódik. Az MDF Lezsák Sándor vezetésével önállóan indult, én a huszonvalahányadik voltam az országos és ismét első a megyei listán. Az egyéni körzetben MDF-Fidesz közös jelölt. Kitaláltam, hogy politikai helyett kulturális kampányt csinállok. Bozzay László népművelő barátom segítségével hirdettük meg a Sokoró Folklórfesztivált. Tizenöt község nevezett a különféle művészeti kategóriák döntőin és gálaműsorokon összesen talán ötezer emberrel találkoztam. Megnyitottam, köszöntöttem, üdvözöltem –, de választásról, politikáról egy szó sem esett. A Kisalföld című megyei napilap még szponzorként is támogatta a rendezvényt, így a legnagyobb nyilvánosságot kaptam. Balogh Jóska mesélte később, hogy a szocialisták mérgelődtek is, de „miért nem találtátok ti ki?” – szerelte le elvbarátait.

A csúcs a tétéi anyák napi ünnepséggel egybekötött gála volt, ahol az ismét zsúfolt teremben ismét Orbán Viktor volt a vendég. Köszöntője után nehéz volt mit mondani, így előadtam 17 éves koromban édesanyámhoz írt versemet – nem kis sikerrel. Könnyeztek, főleg a nagymamák. Egyébként azóta kaptam rá a versmondásra. Végül is a második fordulóban nyertem, de úgy, hogy az országos „toplistán” a harmadik lettem, közel 70 százalékos eredménnyel. Bevallom, óriási elégtétel volt az 1994-es vereség után. Sajnos az MDF sem az országos, sem a megyei listá-

A pannonhalmi mentőállomás avatása, 2000

kon nem juttatott be képviselőket, de szerencsére a Fideszsel közös egyéni jelöltjeink száma elérte a tizenötöt, így önálló frakciót tudtunk alakítani.

MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT ALELNÖKE ÉS ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐ – 1998

– 1998 a politizálás új színterét is megnyitotta számodra. Hogyan lettél a megyei önkormányzat alelnöke?

– A parlamenti választásokon az MDF nagyarányú veszteséget szenvedett (2,8 százalékot ért el). Úgy éreztem, hogy az elnökség odadobta a gyeplőt a lovak közé, mert az önkormányzati választásokat teljesen rábízta a helyi és megyei szervezetekre. Akkor én már négy éve megyei MDF-elnök voltam. Erről majd később még lesz szó. Nagy áraságomban úgy éreztem, valamit tenni, kezdeni kell,

hogy felrázzuk a letargiában lévő MDF-et. '98 nyarán tudatosan önerősítés céljából meghívtam Ménfőcsanakra egy beszélgetésre minden megyei MDF-elnököt és még egy főt. A budapestiek – nem tudom, miért – kimaradtak, és itt volt Boross Péter is. A vitaindító elemzést a bölcs és higogadt Székelyhidi Ágoston tartotta. Tulajdonképpen konkrét álláspontot, nyilatkozatot, írásbeli dokumentumot nem fogadtunk el. Főként az MDF lehetséges szövetségi politikájáról és a mélypontról való kilábalásról beszélgettünk. Amit szerettem volna, az összetartozás érezhető volt és erőt, elszánást adott, legalábbis nekem. Ezután döntöttem el, hogy javaslom az MDF megyei választmányának a megyei önkormányzati választáson az önálló listaállítást, amit a választmány el is fogadott. Az MDF országos vezetésében volt, aki támogatta, például Szőke László, de legtöbbször szkepszissel fogadták. Balsai Pista egyenesen azt mondta, hogy örültség.

Az MDF megyei választmánya nagy önkorlátozással elfogadta, hogy a listán nem az MDF hűségesei szerepeltek többségében, hanem saját környezetükben népszerű és az MDF-hez közel álló polgármesterek, pedagógusok és más barátaink. Csak az úgynevezett falusi listát (10 ezer lakos alatti települések) indítottuk. Listavezető végül is úgy lettem, hogy Botos Gábor, aki az előző ciklus MDF-es megyei önkormányzati elnöke volt, a Győr-Moson-Sopron Megyéért Egyesület által állított lista vezetését választotta, azzal, hogy elnöki törekvéseit támogatni fogjuk. Bakó Lajos jegyezte meg azon az elnökségi ülésen, ahol Gábor ezt a döntést meghozta, hogy támogatjuk, ha reális lehetőség lesz rá. Ezt azért tartottam fontosnak elmondani, mert végül is az MDF sikere ellenére Botos Gábor elnöki ambícióit a kialakult erőviszonyok következtében nem tudtuk támogatni.

Amikor az MDF országosan 1-2 százalékos népszerűségi mutatóval rendelkezett, mi a listánkkal 8,5 százalékot értünk el, így hárman, Mecseri Lajos sokorópátkai és

Linter Tibor iváni polgármesterekkel kerültünk a megyei közgyűlésbe.

Nélkülünk nem volt meg a jobboldali többség a közgyűlésben, így Ivanics Ferenc elnökjelölt és a Fidesz megyei elnöke a parlamenti folyóson ajánlották fel a megyei koalíciót. Fölajánlottak egy bizottsági elnöki, két bizottsági és két-három külső bizottsági helyet. Kicsit elmosolyodva, – Nem, fiúk, egy alelnök, két bizottsági elnök, két bizottsági tagság, hét külső tagság – ez a feltétele – mondtam. Először megrökönyödtek, de végül is az egyezmény létrejött az MDF feltételei alapján. Azért részleteztem az alkufolyamatot röviden, mert a mi esetünk is mutatja, hogy a politikában nem az számít, mennyien vagyunk, hanem, hogy szükség van-e ránk a többséghez.

– *Alelnökként milyen feladatokat kaptál?*

– A kultúra és az oktatás felügyelete, irányítása, összefogása tartozott hozzám. Részletesebben az önkormányzat által fenntartott néhány iskola, a közművelődés, ennek a kapcsán a megyei művelődési központ, a megyei könyvtár és a múzeumok. Sokak szerint kézenfekvő lett volna a mezőgazdaság, de ezt a kisgazda alelnök magának kérte.

Nemsokára magam is megtapasztaltam azt a tényt, hogy a megyei önkormányzat tulajdonképpen egy intézményfenntartó szervezet. Ennek keretében végzi az ún. kötelező jellegű feladatokat szabott központi költségvetésből. Saját bevétellel minimálissal rendelkezik, amelynek a felhasználásával végezhet ún. önként vállalt feladatokat, amelyek elsősorban szervező, koordináló munkában nyilvánulhatnak meg, és lehetőséget adnak új kezdeményezéseknek.

Fel lehetne tenni a kérdést, hogy állatorvosként hogyan vállalhattam el ezeknek a területeknek az irányítását, amelyekhez nem volt szakképesítem. Azt szoktam mondani tréfásan, hogy „a politikusnak nem kell, hogy túl sok esze legyen, de annyi mindenképpen, hogy okos, hozzáértő munkatársakkal vegye magát körül, és érezzen rá a gya-

korlati problémákra.” Itt is úgy tettem. Kiváló munkatársakat sikerült találnom, az oktatási referensem Kozma László, a kulturális referensem pedig Kissné Heller Ilona lett. Önbizalmat adott az is, hogy sikerült az MDF-es munkatársammal, Granát Károlyné Borival mint titkárnővel továbbra is együtt dolgozni. Példával szeretném az együttműködésünket megvilágítani. Készítettünk egy felmérést a települési polgármesterek megkérdezésével oktatási kérdésekről. Az eredményekről tartott szimpóziumon azzal kezdtem, hogy „én leszek Kozma László magyar hangja, itt ül az első sorban, kérem, tapsolják meg.” Hasonlóképpen jártam el kulturális rendezvényen is, ahol Kissné Heller Ilona „magyar hangjaként” mutatkoztam be. Így tartottam ezeket természetesnek, akkor lettem volna nevetséges, hogyha szakemberként akartam volna magamat előadni. Ez persze nem azt jelenti, hogy nem volt véleményem és nem vállaltam volna a döntést.

Arra is törekedtem, hogy a felügyeletem alá tartozó intézmények vezetőinek munkájába a megyei hivatal csak az elkerülhetetlenül szükséges mértékben folyjék bele. Abból indultam ki, hogy magam is mindig önállóan szerettem dolgozni. Utólag is úgy érzem, hogy ez „nyerő” módszer volt.

– *Sok minden történhetett a négy év alatt, melyek azok az események, amelyekre szívesen emlékszel vissza?*

– Jelentősnek tartom az a felmérést, amelyet már említettem, mert ez erősített meg abban a meggyőződésemben, hogy a falus kisiskolák fennmaradásának a legjobb útja az, hogyha a dologi, tárgyi feltételeket a települési önkormányzat, a személyieket pedig az állam biztosítja. Ez utóbbi a pedagógusok bérét jelenti, de a kinevezési joggal együtt. A polgármesterek többségének véleménye szerint ez kedvezőbb lett volna az akkori helyzethöz, gondolom most még inkább igaz ez. Ennek a kivitelezésére nem volt idő, pedig Pokorni Zoltán hajlott a megyénk felfogására.

Olyannyira, hogy amikor – már a 2006-os országgyűlési választási kampány alatt – meghívtam, egyértelműen kijelentette nagy nyilvánosság előtt, hogy, ha a Fidesz kerül hatalomra, ilyen irányban fejlesztik a finanszírozást.

A Pokorni Zoltánnal való együttműködésemhez fűződik az ún. szociális ösztöndíj Győr-Moson-Sopron megyei próbaéve, amely kezdeményezésemre indult meg. Bursa Hungarica néven országos ösztöndíjrendszer lett belőle, amely ma is él.

Oldalakon keresztül sorolhatnám fel azt a sok pozitív élményt, eseményt, amely nemcsak az első, hanem a második alelnöki ciklusom alatt is történt. Ilyen volt a Kultúrával a Nyugat Kapujában rendezvény. Várhegyi Attila államtitkár támogatásával szintén országos rendezvénné nőtte ki magát. Az ötlet alapja az a Sokoró Fesztivál volt, amelyről már beszéltem. 2000-ben, a Millennium esztendejében 10 ezer embert mozgatt meg a mi megyénkben. Országosan 400 ezren léptek színpadra a legkülönbözőbb művészeti ágakban. Tehát Bozzay László népművelő ötletéből országos mozgalom szerveződött. Öröm és büszkeség volt, hogy nem csak nekem, a megyének is, hogy az országos zárórendezvényt Budapesten a Halászbástyán köszöntőmmel és a nyúli majorettek táncával nyitottuk meg. Ezt a fesztivált, amíg alelnök voltam, két évente megszerveztük a megyében, változatlan sikerrel és érdeklődéssel.

Szívemhez közelálló volt a megyei irodalmi hét, amelyet Borbély János győri költő javaslatára a Radnóti Miklós Irodalmi Társaság rendezett meg segítségével. Ennek egyik eleme a megyében tanító irodalomtanárok egynapos konferenciája, amely mindig meditálásra készítetett, és nem egyszer úgy köszöntöttem őket, „Hej, ha én is, én is köztetek lehetnék!” Hiszen meséltem, hogy eredetileg irodalomtörténész szerettem volna lenni.

Talán az egész nyolc év alatt a legfelelősebb a Magyar Millennium esztendejében, 2000-ben a millenniumi emlékkeresztek állítása volt. Magas László keresett meg

azzal, hogy fel kellene újítani, vissza kellene állítani az útszéli keresztek. Ebből az ötletből bontottuk ki azután azt a gondolatot, hogy segítsünk a falvaknak megünnepegni ezt a nevezetes évfordulót, hogy emlékmű gyanánt egy-egy keresztet tudjanak állítani. Ezek az 5-6 méter magas keresztek ma is ott állnak a Győr-Moson-Sopron megyei falvakban és városokban, hirdetve, hogy méltó módon emlékeztünk meg Krisztus születésének 2000. és az államalapítás 1000. évfordulójáról. Választási körzetem minden településén és a megyében összesen 165 helyen avattunk keresztek a Kisalföldi Erdőgazdaság segítségével.

Már az első ciklus végén, a 2002. évi önkormányzati választások előtt nyugdíjam felhasználásával létesítettem egy alapot a nyugdíjas szervezetek támogatására.

– *Álljunk meg egy kérdésre a választásoknál. Hogyan zajlott le a megyében?*

– Ismét önálló listán indult az MDF, illetve a kisvárosi listát a KDNP-vel közösen állítottuk fel. Számítottam a jó eredményre, hiszen az előző négy évben nagyon sok esemény fűződött rajtam keresztül az MDF nevéhez. Összesen hatan kerülünk be, és az 1998-as szisztémának megfelelő listaállítás eredményeként ketten voltunk MDF tagok, Szabó Miklóssal, a kisvárosi lista vezetőjével, és frakciónk tagja volt még négy a környezetében elismert polgármester. Az önkormányzat megalakulását, a tisztségek elosztását kemény viták előzték meg. A Fidesz Ivanics Ferit szerette volna továbbra is a közgyűlés elnökének, mi azonban Szakács Imre mellett tettük le a voksunkat, így azóta is ő vezeti a megyei önkormányzatot. A már említett MDF-es barátomat, Szabó Miklóst ekkor „fedeztem fel”. Ő velem együtt alelnöki státuszt kapott. Az ő alelnökké való megválasztása azért volt fontos, hogy a megye közéletében rendszeresen megjelenő politikusunknak át tudjam adni az MDF megyei elnöki tisztségét, ami hamarosan meg is történt.

Ebben a négy évben továbbra is hozzám tartozott a közművelődés, a Bartók Béla Megyei Művelődési Központ és a megyei könyvtár. A BBMMK közhasznú társasággá alakult, a megyei könyvtár pedig könyvtárbusz-pályázaton volt sikeres. Sajnos ez utóbbi nem valósult meg, mert közbejött 2006, utána nem volt lehetőségem ezt szorgalmazni. Javaslatomra ebben a ciklusban alakult mezőgazdasági bizottság, és megkezdődött a megyében működő polgárőr-ségek támogatása is.

– *Térjünk vissza a nyugdíj alapra. Hogyan működött?*

– 2001-ben lettem hatvanéves. A következő évtől kezdődően nyugdíjas lettem. Akkor képviselő is voltam, megyei alelnök is, ezért úgy döntöttem, hogy a nyugdíjamat nem veszem fel, hanem ezt a pénzt befizetem egy nyugdíj alapba, gyűjtök hozzá még pénzt, és az összegyűlt összeget pályázati úton kulturális rendezvények céljaira szétosztjuk.

Sokan azt gondolták, hogy az alap létesítése és a pénzosztás a nyugdíjas kluboknak kampányfogás volt. Természetesen nem ez volt a szándékom. Továbbra is a Nemzeti Alapítvány elkülönített számlájára átutaltam havi nyugdíjamat, és kiegészítettem saját forrásból és szponzorok támogatásából. A rendszer nagyon jól működött. Az én feladatam a pályázati keret összegyűjtése volt. A pályázatokat három nyugdíjas vezető bírálta el. Első alkalommal néhány nyugdíjasszervezet a megyei önkormányzatnak köszönzte meg a pályázaton nyert pénzt, pedig azt az alaptól kapták. Ezért aztán – mert ennyire önzetlen azért nem vagyok – nagyapámról elneveztem ezt a szerveződést Medgyasszay Vince Nyugdíjas Alapnak, ebből azután tudták, hogy kitől származik a támogatás. Ugyanakkor elmondtam a kedvezményezett nyugdíjasoknak, hogy ennek az alapnak a támogató ereje csak addig marad meg, amíg két fizetésem van. Ez így is lett, négy év alatt ötmillió-négyszáz ezer forintot tettem ebbe az alapba, és évente közel száz nyugdíjasklub kapott különféle összegű támogatást.

Meg kell, mondjam, nagyon szerettek érte a nyugdíjas klubok. Különösen megható volt számomra, amikor a sokorópátkai nyugdíjasok felkeresték a névadó nagyapám nyughelyét Balatonkenesén. Miután alelnöki tisztem 2006-ban megszűnt, az alap sem működik.

Talán az általam kezdeményezett sok-sok esemény, rendezvény közül érdemes még kiemelni a győrszemerei Március 15-e lányfoci-kupát és a fiúk részére kiírt Szigetköz Kupát, amelyet Győrzámoly rendez meg azóta is minden évben.

– *Biztos voltak kudarcaid is, melyek a legfájóbbak?*

– Volt egy álmom, hogy minden magyar gyermek tanuljon meg lovagolni. Ezen belül kapjon hangsúlyt az ún. terápiás lovagoltatás. Szerettem volna elérni, hogy a lovasoktatás bekerüljön az iskolai tanrendbe, hasonlóan az úszásoktatáshoz, a lovasterápia pedig kiemelt állami támogatással terjedjen el. Ez utóbbi elősegítése érdekében a megyénkben egy szakmai csapat is összeállt, egyesület jött létre, én magam Olaszországból két Bardigiano-csikót hoztattam, amelyek különösen alkalmasak a gyógylovagoltatásra. Sajnos sem az iskolai, sem a terápiás program nem valósult meg. Úgy fogalmazhatnék, „tetszhalott” állapotban van. Nem adtam fel, egy emberbarát polgári kormány alatt újra nekifeszülök az ügynek, s remélem, megvalósul.

– *Közben folyamatosan országgyűlési képviselő is voltál 1998-tól. Hogyan lehetett a két pozíciót összeegyeztetni?*

– A magam helyzetét felidézve elmondhatom, hogy nekem nem okozott gondot a kettős munkavégzés, sőt kiegészítette egymást a két munkaterület, hiszen sok országos témában tudtak segíteni a megyei tisztviselők is. Természetesen a napi 10-12 órás munkavégzés mellett szükség volt arra az országos szakértői bázisra, amellyel az akkori MDF rendelkezett. Frisch Oszkár vezetésével működött ez a jó csapat, amely nagyban megkönnyítette a szakpolitikai munkámat.

– *A kormánykoalíció tagjai voltatok. Kormánypárti képviselőként igényelték-e az említett szakértői bázissal alátámasztott szakmai felkészültségedet?*

– Is-is. Erről a négy évről külön hosszú fejezetet lehetne írni. Egyszer talán megteszem, most csak annyit, hogy a '97-es, termőfölddel kapcsolatos népszavazási kezdeményezés után azt vártam volna saját kormányomtól, hogy egyértelmű törvénykezéssel biztosítja, hogy a magyar termőföld soha ne kerülhessen külföldi tulajdonosok kezébe. Ez nem történt meg, nem rajtam múlt, sok belső harcot folytattam kormányommal, amiből egy-egy szelet jutott csak a nyilvánosság elé. Talán annyit még röviden, hogy nem tudtam elérni, hogy törvény írja elő azt, hogy csak az úgynevezett helyben lakó mezőgazdasági főfoglalkozású emberek vásárolhassanak és/vagy bérelhessenek termőföldet. Továbbá, hogy a Nemzeti Földalap egy olyan jogintézmény legyen, mint például a Magyar Nemzeti Bank, amely a mindenkori kormánytól nagyfokú függetlenségben védi a termőföld vonatkozásában a nemzeti érdekeinket. Erről most ennyit, „a többi néma csönd”.

Millenniumi emlékkereszt állítása Sikátor községben, 2000

2002

– *A 2002-es választási év. Hogyan készültél az újabb megmérettetésre?*

– Ezen a választáson az MDF és a Fidesz közös listát állított, közös jelöltjeink voltak. A mi részünkről Hende Csaba tárgyalt, s szerintem előnyös megállapodást kötött. Ennek a megállapodásnak az eredményeképpen huszonnégy MDF-es képviselő jutott be a parlamentbe. Mi hetven-nyolcvan százalékban teljesítettük jelöltjeink bejuttatását. Ha a Fidesz is így teljesített volna, akkor kétharmados győzelmet aratunk. Ehelyett mi történt? A szocialisták nyertek. Ezen a választáson már az első körben nyertem, nem volt szükség a második fordulóra. Ekkor a Kisgazdapárt már nem jelentett kockázati tényezőt, alig egy százaléknyt teljesítettek. Eltűntek a politikai színtérről.

A 2002-es választások kampányát a Fidesz irányította. A plakátokat, a szórólapokat is ők nyomtatták. Volt olyan szórólap is, amelyben találni kellett nyolc-tíz olyan választópolgárt a körzetemben, aki jókat tud mondani rólam. Ezt marhaságnak tartottam, ezért ezt nem küldtem ki. Erre aztán Áder azt mondta, hogy aki maga csinálja a kampányt, az fizesse is maga! Így aztán a zsebembe is kellett nyúlnom, a szórólapok így egyéni, testre szabott postaládába dobott küldemények voltak, s talán ennek is volt köszönhető az, hogy már az első körben győztem. Pozsgay Balázs volt a szocialista ellenfelem, aki a Belügyminisztériumban lett államtitkár, és valóban sokat segített nekem a továbbiakban. Amit a négy év alatt el tudtam érni a körzetben, azt szinte kivétel nélkül az ő segítségével sikerült elérnem. Mert ellenzéki képviselőként rendkívül nehéz fontos eredményeket elérni, olyanokat, amelyek a körzet érdekeit szolgálják.

„Először érzékenyültem el pártpolitikai okokból”

Búcsú az MDF-től

Ez a parlamenti ciklus egyébként is bővelkedett viharos eseményekben. 2004-ben bekövetkezett az MDF-ben az a frakciószakadás, amely még inkább megnehezítette a ki-egyensúlyozott munkát. Pedig addig az ellenzéki agrárpolitikát az MDF képviselte a parlamentben. Naprakészek voltunk és jól tájékozottak, mert a rutin mellett jó háttér-csapatot tudtunk kiépíteni, melynek vezetője a már említett Frisch Oszkár volt. Ekkor, a Kisgazdapárt kiesése után a sors tálcán kínálta az MDF-nek, hogy valóban a vidék pártja legyen. Mondtam is tréfásan egyszer Dávid Ibolyának, hogy legyen a vidék nagyasszonya. Erre meglehetősen elutasítóan azt mondta, hogy ő nem akar a vidék nagyasszonya lenni. Megszereztük a kormányzati szakanyagokat is, és nem egyszer a kormány közeli MOSZ összeállításainak felhasználásával bíráltuk a kormányt. Az Agrár-gazdasági Kutatóintézetben készült anyagban kimutatták például, hogy az uniós csatlakozás után a baromfi- és a sertéságazat tönkre fog menni. Ezt a prognózist is én tudtam elmondani először a Parlamentben. Nemcsak kritizáltunk, hanem meg is mondtuk, hogy véleményünk szerint mit kellene cselekedni, kibontakozási programot is ajánlottunk tehát. Ebben az időszakban rendkívül intenzív agrárpolitizálást folytattam, mert volt hozzá jelzőrendszer, szakértői háttér. Nagyon sok értékes tanácsot kaptam a terméktanácsoktól, például tejügyekben. A sertés tanácsosokkal való beszélgetés során kiderült, hogy miként lehetne nemzeti támogatást adni az Európai Unión belül.

– *És akkor jött Herényi!*

– Igen, sajnos megtörténtek az MDF-en belül azok az események, amik megtörténtek. Mikor Herényi Károly kijelentette ország-világ előtt, hogy ő tudja, hogy amit ő csinált az erkölcstelen és törvénytelen, és ezt nem cáfolta

senki, sőt az országos választmány jóváhagyta Herényi döntését, akkor arra jöttem rá, hogy egy olyan pártnak vagyok a tagja, amelyik erkölcstelen, törvénytelen eljárásokat alkalmaz, ha a szükség úgy kívánja. Mert a célszerűség sohasem indokolhatja az erkölcstelenséget, a cél nem szentesítheti az eszközt. Ennek ellenére én még akkor nem hagytam ott az MDF-et, a frakcióból is utolsóként léptem ki a nemkívánatos személyek, a másként gondolkodók közül. Mikor már világosan látszott számomra, hogy ebből a patthelyzetből, a nyolc kontra nyolc frakciótag szembenállásából nem lehet egységet kovácsolni, amikor Lezsákot és Balogh Lászlót kizárták, akkor érett meg bennem a döntés. A konfliktus azzal zárult, hogy Szili Katalin közreműködésével a szocialista párt az ügyrendi bizottságban Herényiéknek adott igazat, és ennek következtében nyolcan egységesen kiléptek. Én tőlük függetlenül külön felálltam a Parlamentben, de nem tudtam végigmondani azt, amit elhatározásomról, kilépési szándékomról mondani akartam. Először érzékenyültem el pártpolitikai okokból. Kiléptem a frakcióból, s független képviselő lettem. Megalakult a Nemzeti Fórum, s ezt azért tartottam fontosnak, mert így egységesen képviselt értéket ez a kizárt, kiebrudalt csapat és az egy mindenkiért, mindenki egyért elv alapján tárgyaljunk a további sorsunkól. Ez így is történt. Orbán Viktor mindenkit föl vállalt. A Nemzeti Fórum tagjai, képviselőjelöltjei közül csak ketten nem jutottak be a Parlamentbe 2006-ban. Ugyanakkor úgy láttam, hogy a Nemzeti Fórumban nincs elég erő, amelynek következtében politikai tényező lehetne. Tiszteletre méltó Lezsák Sándor óriási erőfeszítése, országjárása, melynek eredményeképpen minden megyében létrejött a Nemzeti Fórum. Győr-Moson-Sopron megyében is természetesen. De a mi megyénk MDF-esei nem jöttek át. Vagy kiléptek az MDF-ből vagy bent maradtak, de nem igazoltak át más csapatba. Ennek következtében nem láttam annak lehetőségét, hogy fel

tudjuk tölteni a megalakult jó mag köré szervezve az új csapatot. Esetleg talán az önkormányzati választásokra megerősödhet ez a társaság – gondoltam. Mert a mi megyénkben ennek „haladó hagyományai” voltak. A magam eddigi teljesítménye és egy jól összerázódott csapat talán eredményes lehet. Azután úgy alakult, hogy a Nemzeti Fórum megyei elnöki tisztéről is lemondtam.

– *Térjünk vissza az MDF-hez.*

– A bajok az MDF-ben Veránkán, ezen a kis dunai szigeten, egy kihelyezett frakcióülésem kezdődtek, kezdtek elmérgesedni. S ennek akaratlanul magam is részese lettem. De ezt megelőzte a tévékurátorok – Fidesszel szembenemő – kinevezése, amely kérdésben én azt az álláspontot képviseltem, hogy már csak a párt önállóságának megvédése érdekében is, nem szabad engednünk a „nagy testvér” zsarolásának. Így történt, hogy a Fidesz sértődöttségéből nem jelölt kurátorokat az MTV kuratóriumába, az MDF viszont élt jelölési jogával, és négy kurátort juttatott be ebbe a testületbe, köztük téged is. Már ezt sem szavazták meg többen a mi frakciónkból, de ebben a kérdésben még nem volt jelentős az ellentét köztünk. Hanem amikor a televízió elnökének megválasztásakor a mi kurátoraink együtt szavaztak a szocialistákkal és az SZDSZ-szel, és az előző esti megállapodást felrúgva megválasztották elnöknek Ragáts Imrét, elszabadult a pokol.

– *És itt a csapos közbeszól. A ti döntésetek értelmében ennek a négyfős MDF-es kurátori csapatnak tagja voltam, sőt a közalapítvány kuratóriumának alelnöke is. A választás során – nyolc tagú volt a testület – patthelyzet alakult ki, ezért időt kértem, és egy külön teremben négyen megvitattuk a kialakult helyzetet. Ennek a tanakodásnak része volt az is, hogy telefonon hívtam Herényi Károly frakcióvezetőt, hogy tanácsát kérjem, hogyan cselekedjünk. Háromszor hívtam, háromszor nem vette föl a telefont, de közben Peták István is telefonált, ő Gémesi Györgyöt, az MDF médiá-*

ért felelő alelnökét hívta. Gémesi fölvette a telefont, és azt mondta István kérdésére, hogy szavazzunk úgy, hogy legyen elnöke a televíziónak. Ezért szavaztuk meg a közbeszéd szerint pedig a maga anyagi hasznára ténykedő – még a Fidesz-kuratórium által – megbízott elnökként tevékenykedő Ragáts Imrét.

– A tévéelnök kinevezése körüli eseménynek következtében az MDF éppen aktuális fekete báránya Gémesi György alelnök lett.

Gyuri nyíltan is föl vállalta, hogy ő adta azt a tanácsot nektek, hogy Ragátsot válasszátok, de ezt Dávid Ibolya kíméletlenül kihasználta. Ekkor vettem észre, hogy Gyurit ő nem ellenfelének, ellenségének tekinti. Ez volt tehát az MDF vezérkarában az első robbanás. Utána jött Veránka.

– *Veránkát megelőzően volt egy ménfőcsanaki találkozó...*

– Az elnökségben a helyzet szinte elviselhetetlen volt. Gémesi Gyuri felhívott, hogy találkoznunk kellene Ménfőcsanakon. Lezsák Sándor, Viniczai László, Gémesi György és jómagam készítettünk egy írásbeli megállapodást, amely az elnökség belső békéjének megvalósítását szolgálta volna. Ez ideig-óráig eredményezett is valamiféle látszabékét. S ezután következett Veránka.

Az egyik parlamenti ülésen Font Sanyi azt mondja nekem, hogy te, Laci, a Lezsák téged akar megválasztatni az MDF elnökének! Meglepődtem, nem mondtam igent, de százszázalékosan nem mondtam nemet sem. Már Veránkán voltunk, amikor még beszéltem Lezsák Sándorral, de nem egyeztünk meg semmiben. Lezsák Sándor elemzést tartott az MDF helyzetéről, és ennek végén Dávid Ibolyához fordult: – Elnök asszony – mondta –, ha ez a helyzet őszig nem változik, akkor le kell vonni a tanulságokat, le kell mondanod, és akkor egy más elnököt kell választani. Például Medgyasszay Lászlót, aki alkalmas erre a feladatra. Dávid Ibolya rám nézett, meglepetés volt a szemében. Szólás-

ra jelentkeztem és kijelentettem, hogy eszem ágában sincs az MDF elnökének lenni. Egyébként nem tudom, hogy mi volt Lezsák igazi szándéka, hiszen így kell eljárni, ha valakiből nem akarunk elnököt csinálni. A mai napig nem tudom, hogy mindez miért történt. Mert sohasem akartam elnök lenni. Ettől kezdve nagyon nehéz volt az MDF frakciójának egységét megtartani.

Lezsák Sándor és Dávid Ibolya között Veránka után teljesen megromlott a kapcsolat, pedig Lezsák Sándor korábban ugyancsak nagyon tisztességes módon nem tett semmit – sem szóban, sem cselekedetben – Dávid Ibolya elnök asszony ellen. Sem nyilvánosság előtt, sem szűkebb körben.

– *Ebben a helyzetben ki mellé álltál?*

– Az MDF mellé, az MDF-ért, ahogy a Csurka-ügy és egyéb ügyek esetén is. Ugyanakkor Dávid Ibolyától kezdtem eltávolodni, amikor az autópálya-építésre utaló 30-70 százalékos kampányát elkezdte. Azt tudomásul vettem, hogy az MDF távolságot tart a Fidessel szemben, mert meg akarja őrizni arcát, önállóságát. Tudomásul vettem, de azt nem tartottam helyesnek, hogy a hangnem eldurvult, s olyan vádaskodásokkal álltunk elő, amelyeknek valóság-tartalmáról még az elnök asszony sem volt meggyőződve. Részt vettem az uniós kampányban is, de mivel a mi kampányunk egyre inkább a Fidesz ellen irányult, s amikor a választmányi ülések zömmel a Fidesz gyalázásával teltek el, betelt a pohár. Dávid Ibolyát egy neoliberális tanácsadó csoport vette körül, s csak az ő véleményükre hallgatott, az elnökség tagjaiéra egyre kevésbé. 2004. május 14-én írtam egy levelet Dávid Ibolyának, s azzal a megjegyzéssel adtam át neki, hogy csak a kampány végén hozhatjuk nyilvánosságra annak tartalmát. Azért döntöttem így, mert nyilvánvalóvá akartam tenni, hogy nem az uniós választás eredménye befolyásolt abban a döntésemben, hogy lemondok az elnökségi tagságomról, hanem azért, mert nem

érték egyet az MDF új stílusával, amelyet ekkor már zömmel a Political Capital befolyásolt.

– *S mi lett a levél sorsa?*

– Az uniós választásokat követő elnökségi ülés előtt egy négy szemközti beszélgetésen kértem Dávid Ibolyát, hogy a korábban neki írt levelemet olvassuk fel az elnökség előtt. Ibolya azt válaszolta, hogy tépjük össze a levelet, hiszen győztünk, közös erőfeszítéssel elértük, amit akartunk, a Fórum képviselőjelöltje bejutott az Európai Unió képviselő-testületébe. – Egy feltétellel – mondtam neki –, ha béke lesz. Ha valódi és feltétel nélküli béke. – Nem! – csattant föl határozottan. – Ettől kezdve nincsenek külön utak! – mondta, és még azt is érzékeltette, hogy a választás megnyerésének fő érdeme az övé. – Jó, akkor bontsuk föl a borítékot! Így is történt, bementünk az elnökségi ülésre, Ibolya felolvasta levelemet, amely az elnökségi tagságomról szóló lemondásomat tartalmazta. Rögtön el is mentem, de a sajtótájékoztatóra összegyűlt újságíróknak távozásom okáról egy szót sem szóltam. Viszont Dávid Ibolya elmondta lemondásom tényét is, így aztán akaratlanul nagy hangsúlyt kapott döntésem.

– *Ezután alakult meg a Lakitelek Munkacsoport...*

– Igen, de én akkor még nem csatlakoztam. Sajnos megindult az a folyamat, amely a kizárásokhoz vezetett. Egyre inkább előtérbe került az MDF önálló indulása a következő országgyűlési választásokon. Egyre nagyobb volt az aggodalom sokunkban – főleg a frakcióban –, hogy önálló indulás esetén nem érjük el az öt százalékot, nem jutunk be a parlamentbe, az MDF el fog tűnni. Ezt sugallták a közvélemény-kutatások is. Az MDF választott testületeiben viszont egyértelmű volt a hangulat, az abban részt vevő úgynevezett „mezei MDF-esek” egyértelműen az önállóság mellett foglaltak állást. Ennek következménye lett az is, hogy a képviselők és a választmány között is megromlott a kapcsolat, amit elsősorban az elnök asszony

gerjesztett. Magam azon az állásponton voltam, hogy azt a Fideszt, amellyel együtt kell működnünk, ne támadjuk. Emberi sorsokról volt szó, éppen ezért nem volt túl sport-szerű a címkézés: akik a Fidesz-szövetséget akarják, azok „megélhetési politikusok”. Most visszanezve fölteszem a kérdést: hová vezetett ez a következetes függetlenségi harc? Elvesztettük – főleg vidéken – legjobb embereinket a helyi és megyei választásokon. Az egyéniségeket. 2002-ben 24 képviselőnk volt a Parlamentben, nyolc megyében önálló frakcióink voltak, volt olyan megye, ahol alelnököt is adott a párt.

– *Közben megtörtént a kibékülés az 1996-ban kivált néppártiakkal...*

– Ők akkor jöttek vissza, amikor mi már elmentünk. Visszajövetelük is visszájára sült el. Hangos zeneszóra vonultak be az országos gyűlésre azok, akik annak idején cserbenhagytak bennünket. Ezt az összebékülést úgy kellett volna megoldani, hogy ha vissza akarnak jönni, jelentkezzenek a lakóhelyük szerinti MDF-szervezetnél, s ott kérjék felvételüket. Ismét. Nekem barátaim mentek el a MDNP megalakulásakor és mégis azt mondtam, hogy aki vissza akar jönni, az jöjjön, de nem úgy, hogy közös elnökséget csinálunk, magyarán a visszaérkezők az MDF vezérkarába érkeznek meg szakadárságuk után. Ebben az időben sok szervezet meg is szűnt, illetőleg sok szervezet tagsága kicserélődött.

– *Az MDF-frakcióban ti többségben voltatok, amikor az még teljes létszámú volt. Mégis ti húztátok a rövidebbet, kijátszottak benneteket. Nem érzed, hogy balekok voltatok?*

– Inkább még mindig naivak és tisztességesek akartunk maradni. Ekkorra már nagyon belefáradtam ebbe a belső háborúskodásba, ennek ellenére nem akartam a frakciót és az MDF-et otthagyni. Mikor az első kizárások után maradtunk tizenhatan úgy, hogy 8-8 volt az arány, én voltam a mérleg nyelve. Összehoztunk egy megbeszélést, amelyen

ott volt Gémesi György, Szabó Miklós, Hock Zoltán és ezen a megbeszélésen az a javaslat született, hogy a legjobb az lenne, ha Herényi Karcsi lemondana, s helyébe Gémesi György lépne.

– *Tudomásom szerint a megegyezési javaslatot Dávid Ibolya söpörte le...*

– Közben folyamatban volt az etikai vizsgálat Lezsák Sándor és Balogh László ellen. Arra gondoltam, hogy ha nem sikerül a megbékélést létrehozni, akkor nincs értelme a maradásnak. Ezt a döntést erősítette, hogy az országos választmány jóváhagyta Herényi erkölcstelen és törvénytelen döntését. Ekkor álltam fel és, ahogy már mondtam, leírtam magamnak egy ötperces rövid beszédet, de nem tudtam végigmondani a Parlamentben, mert elcsuklott a hangom és leültem.

– *Végül is ki volt a felelős az MDF újabb „szalámizálásáért”?*

– Ha nagyon őszinte akarok lenni, úgy gondolom mindannyian. Azok is, akik megkezdték a „szalámizást”, és mi is, akik hagytuk ezt, de ismert, „fejétől bűdösödik a hal”. Ibolya először a megyei elnököket állította szembe a frakcióval, ezt követően pedig az országos választmányt. Mindez Veránka után történt – folyamatosan. Ebben nagy segítségére volt Boross Péter, aki régi királycsináló az MDF-ben. Az MDF belső közvéleményét könnyű volt abban az ínséges időben úgy alakítani, hogy a képviselők legyenek a fekete bárányok. Mondván, hogy árulják az MDF-et és a Fidesz keblére borulnak, mert csak így látják biztonságban képviselői helyüket. Ez nagyon méltatlan és gyalázatos vád volt azokkal szemben, akik az MDF megalakulása óta ott voltak az első vonalakban.

– *Úgy tűnik föl most a kettőnk beszélgetéséből, hogy az MDF vehemens módon támadta a Fideszt, és a fiatal demokraták, szegények, csak védekeztek. Pedig jó néhányan éppen a Fidesztől féltették az MDF-et, mondván, hogy az*

egykori „kis gömböc” fölfalja a saját oldalán elérhető pártokat. Elsőként a kereszténydemokratákat, aztán a kisgazdákat, a MIÉP-et, majd pedig a soron következő MDF-et.

– Ehhez azt tehetem hozzá, hogy csak azt a pártot lehet „megenni”, fölfalni, amelyik hagyja magát, amelyik belülről ellentétektől szabdalt. Amelynek szinte feloldhatatlan belső gondjai vannak. Én végig az MDF önállóságának a híve voltam, de csak a Fidesszel szövetségben. Egyébként ezzel tartoztunk a fiatal demokratáknak, hiszen 1998-ban az országos választások során ők mentettek meg bennünket. Mert listán csak 2,8 százalékot értünk el, és csak közös jelöltjeink révén jutottunk be a parlamentbe és alakítottunk önálló frakciót. A Fidesz segítségével. Mikor erről beszéltünk elnökasszonnyal, akkor azt mondtam neki, hogy én tudomásul veszem a veszélyt, hogy a fiatal demokraták „integrálni” akarnak minket, és nem szabad ezt engedni. Tenni kell ellene, de nem feltétlenül úgy, hogy lépten-nyomon konfrontálódunk és gyalázzuk a velünk egy oldalon lévő pártot, hanem úgy, ahogyan mi ezt Győr-Moson-Sopron megyében tettük az önkormányzati választásokon. 1998-ban volt bátorságunk önálló listát indítani akkor, amikor országosan 1%-os volt a népszerűségi mutatónk. És olyan helyi kampányt folytattunk, amelynek eredményeként 8,5%-ot értünk el. És a mi példánkat követve 2002-ben már nyolc megyében indult önállóan az MDF, és hét megyében tudtunk is önálló frakciót alakítani. Ha az országos listán közösen indulunk a Fidesszel a legutóbbi választásokon, lehet, hogy most negyven képviselője van a magyar demokratáknak a Parlamentben, és a megyei önkormányzati testületekben meg tudtuk volna tartani, sőt növelni tudtuk volna képviselőink számát. Személyes felelősséget érzek amiatt, hogy e mellett a modell mellett nem tudtam elég hatékonyan érvelni sem a választmányi, sem pedig az MDF országos ülésein. Dávid Ibolyák döntése, mely szerint a párt önállóan indul a parlamenti megméret-

tetésen veszélyeztette a parlamenti bejutást, ugyanakkor veszélyeztette az akkor pozícióban lévő országgyűlési és önkormányzati képviselők és polgármesterek politikai jövőjét is. A mai napig bosszant, hogy nem tudtam harcosabban kiállni az MDF belső közvéleményét befolyásoló választmányi és országos ülésein a jobboldali pártok együttműködése mellett.

– *Nem naivitás, hogy egyenrangú együttműködést képzeltél a Fidesszel?*

– Nem. Ezt az állításomat egy személyes tapasztalatom támasztja alá. Ha jól emlékszem, 2004 februárjában, azon a napon, amikor Medgyessy miniszterelnök fogadott, találkoztam Orbán Viktorral is. Egy nap két miniszterelnökkel. A beszélgetést Lezsák Sándor szervezte meg, hozta össze. Agrárpolitikáról, vidékpolitikáról beszélgettünk. Nem telt bele fél óra és Orbán Viktor elfogadta javaslatomat, miszerint hozzunk létre közösen egy „mezőgazdasági és vidékfejlesztési irodát”, esetleg intézetet. A cél a közös fellépés megteremtése volt, agrár- és vidékpolitikai ügyekben. Ha jól emlékszem, úgy beszéltek meg, hogy az uniós választások után konkretizáljuk az elképzelést, de addig is feltétel az ellenségeskedés megszüntetése. Orbán Viktor egyértelműen felajánlotta, hogy az iroda vezetése, a munka irányítása az MDF-é lesz. Az igazsághoz tartozik, hogy ehhez a beszélgetéshez és szóbeli megállapodáshoz, semmiféle testületi felhatalmazásom nem volt. Az már az én gyarlóságom, hogy ezt a beszélgetést egy az egyben nem vittem az MDF országos választmánya elé. Dávid Ibolyával és az elnökséggel beszéltem róla, de végig az a rossz érzésem volt, hogy azt gondolják, „a magam pecsenyéjét sütögetem”, pedig én azt szerettem volna, hogy az MDF kapjon egy olyan teret, amiről már beszéltem: a vidék képviselőt, aminek következtében – amint már említettem, Dávid Ibolya a vidék nagyszonya lehetett volna. Az általam javasolt és az Orbán által elfogadott közös irodából, intézet-

ből nem lett semmi, de ez nem Orbán Viktoron, a Fideszen múltott. (Emlékeztetőül, ahogy 1994–95-ben sem a Fideszen múltott a hármas polgári szövetség.)

– *Általános az a vélekedés, hogy az az ember, aki sokáig mások gyámkodását elfogadja, ha hagyja, hogy helyette mások cselekedjenek, gondolkodjanak, az testileg-lelkileg elsorvad, egy idő után ellehetetlenül. Vonatkozik ez a pártokra is természetesen.*

– Az Orbán Viktorral való találkozásom is arról győzött meg, hogy korrekt együttműködéssel el lehet kerülni a gyámkodást. De ettől eltekintve is, sosem éreztem, hogy fölöttem mint megyei és országos MDF-es politikus fölött, bárki gyámkodna. Mert a mi esetünkben – a te metaforádat használva – a „végtagok” izmosodtak, hiszen alul, megyei szinten eredményesen működhetett volna a párt. És felső szinten is eredményesen képviseltük a pártot. Ha agrárkérdések kerültek szóba a parlamentben, akkor a mi véleményünk volt a mérvadó. Font Sándoré és az enyém. De több szelete is volt a nagypolitikának, ahol az ellenzéki véleményt eredményesen az MDF jelenítette meg. Ilyen terület volt Gémesi György jóvoltából az önkormányzati világ is. A helyi kezdeményezésekről nem is beszélek. Egy párt akkor lehet népszerű, ha erős, vagy pedig olyan réteget tud megszólítani, amelyik fontos társadalmi méretekből is. 2002-től az MDF a „vidék pártja” lehetett volna.

– *Az MDF – legalábbis a később bent maradtak és az őket megszólaltató sajtó szerint – folyamatosan a túlélésért harcolt – a Fidesszel szemben.*

– Lehet, hogy sokan így érezték. De ennek a harcnak a módszere volt elfogadhatatlan. A túlélés érdekében alku-kat kell kötnie egy kis pártnak. Ez nem az eszmék feladását jelenti, sokkal inkább a lehetőségek kivárását. Dávid Ibolya politikája középpontjába a kétfrontos harcot állította. Például arról beszélt, hogy az MDF a mérleg nyelve kell, hogy legyen. Hogyan?! Az MDF balra is kibillenhet?

Falufórumon Lezsák Sándorral. Ménfőcsanak, 1998

Számomra már a feltételezés is sértő volt. Egyébként mi nem harcolni akartunk, hanem parlamenti munkával és a fent említett ügyek képviselésével szeretnénk volna megjele-
níteni az MDF önállóságát.

2006

*„Politikai hibát követtem el...”
2006 után a megyében*

– *Itt vagyunk a jelenlegi választási ciklusban...*

– A 2006-os esztendő. Egyéni választókerületben tavasz-
szal első körben nyertem meg a parlamenti választást a
KDNP–Fidesz–Nemzeti Fórum jelöltjeként. A felkészülés
időszakában súlyos politikai hibát követtem el. Azt kértem
a Fidesz vezetőitől, hogy tegyék befutó helyre Kara Ákost,
aki az egész kampányt irányította. Azzal érveltem, hogy ő
lesz az utódom ezen a választási helyen – ha egyszer visz-
sza kívánok vonulni. – Elöttem az utódom! – mutattam be

a választási győzelem utáni örömnünnepen. Arra gondoltam, hogy listás befutóként ő megérdemli, hogy bejusson a Parlamentbe, hiszen sokat is dolgozott a választások során, meg aztán apránként meg kell szoknia az országos politikai légkört, szereplést. – Szó sem lehet erről! – kaptam meg a választ, amikor előhozakodtam ezzel a kéréssel. Ezután tudtomon és megkérdezésem nélkül – mivel Áder János valamiért nem vállalta a listavezetői pozíciót –, engem tettek a megyei Fidesz–KDNP-lista élére. Az előbb elmondott előzmények miatt – kitarva Kara Ákos mellett – ezt pedig én nem vállaltam el. Ez politikai hiba volt. Mert egy engem is támogató párt országos vezetőjének döntését illik elfogadni.

A másik politikai hiba volt, hogy a megyei Fidesszel való részletes megállapodás nélkül az őszi önkormányzati választáson önálló Nemzeti Fórum-listát állítottunk a megyében. A fogyatékkal élők megyei szervezetének és az Életet az Éveknek nyugdíjas egyesület megyei szervezetének támogatásával. Megjegyzem, ez a döntés a Fidesz megyei vezetésének, személy szerint Szakács Imrének a szóbeli egyetértésével, szinte kívánságával történt. Az előző két választás tapasztalata ugyanis az volt, hogy a Fidesz a megyében nem tudott volna többséget adni egyedül a közgyűlésben, kellettünk hozzá mi, az akkori MDF. Ezt a szerepet töltötte volna be most a Nemzeti Fórum listája. Abban reménykedtem, hogy a listánkról legalább hárman bejutunk a megyei közgyűlésbe, amivel biztosítani tudjuk a jobboldali többséget. Több ezer emberrel kapcsolatban voltam a megyében. Az elmúlt időben képviselőként és megyei alelnökként egyének és szervezetek érdekében tudtam eredményesen fellépni, nem volt indokolatlan tehát bizakodásom, hogy ezen az önkormányzati választáson ez kamatozni fog. Önbizalmat adott az is, hogy tavasszal már első körben megnyertem a mandátumot.

– *És akkor szeptemberben jött a baleseted...*

– Augusztus végén ünnepeltem hatvanötödik születésnapomat. Életemben kétszer éreztem azt, mint akkor: a világ gyönyörű! Először fiatal házaspárban, amikor már anyagilag kezdtünk rendben lenni, s megszületett a harmadik fiunk. Az öröm, a büszkeség mennyekbe repített. És akkor váratlanul meghalt az öt éves Jancsi, a másodszülött. A Paradicsomból a pokolba zuhantam akkor.

S most is, 2006-ban mi történt? Más időszakban, életkorban, más körülmények között ismétlődött meg egy hasonló életézés. Hatvanötödik születésnapomon az egész család köszöntött, nagy meglepetést és örömet okozva ezzel számomra. Éreztem, hogy szeretnek azok, akik iránt én is hasonlóan érzek. Futott a szekér. Képviselő voltam. A KDNP-be behívtak, hogy legyek frakciójuk tagja. Örültem ennek, mert kis frakcióban sokkal eredményesebben lehet ügyeket képviselni. Sokfelé hívtak agrárügyekben, választókerületemben és azon kívül is szinte minden rendezvényen hivatalos vendég lehettem. Szeptember 9-én Kisfaludon jártam, ahonnan a délutáni órákban indultam a 83. főúton visszafelé. Amikor elhagytam Kónyt, megelőztem egy autót, feltűnt egy motoros előttem. Mikor közelebb értem hozzá, meg akartam előzni őt is. És akkor váratlanul, minden előzmény nélkül elém kanyarodott, nem tudtam elkerülni az ütközést. Fölvágódott a szélvédőre. Ötven év körüli munkásember volt.

Szörnyű érzés volt találkozni a hozzátartozóival, a feleségével, megmondani, hogy képtelen voltam elkerülni az ütközést. A rendőrök szerint lehetetlen is volt. A családi összetartás nagyon erős nálunk, a legidősebb fiam fél óra múlva ott volt, megpróbált segíteni, mert állítólag sokkot kaptam. Szemtanúk is voltak, mögöttem is jött egy autó és szemből is, ők is egyértelműen ezt a tényt tanúsították, hogy ebben a balesetben az áldozat volt a hibás. De ez a baleset jogi része. Ugyanakkor meghalt egy ember, akinek

a halálában akaratlanul szerepet játszottam. És ez nagyon megviselt.

– *Közben jött a választás...*

– Az önkormányzati választások előtt három héttel történt mindez. Nem volt lelkierőm végigvinni azt a kampányt, amit elterveztünk. Például tízezer személyre szóló levelet akartunk kiküldeni polgárörökhöz, nyugdíjasokhoz, akikhez valamilyen kapcsolat kötött nyolc év alatt. Ebben a helyzetben ez lehetetlenné vált. Végül négy százalék fölött teljesítettünk, ami ahhoz volt csak elég, hogy én bejutottam a megyei önkormányzatba a Nemzeti Fórum színeiben. Ez az eredmény azonban – tekintettel arra, hogy a nagyobbik ellenzéki pártnak nem volt szüksége a voksokra – nem volt elegendő arra, hogy fontos pozíció, például megyei alelnökség, betöltésére jogosított volna. Mert a politikában az nem számít, hogy te mi jót, hasznosat tettél korábban akár ugyanazon a politikai oldal színeiben. Csak az számít, hogy szükség van-e a voksodra. Az én esemben nem volt szükség, mert ki tudtak váltani fiatal, büszke erővel. Ezért volt politikai hiba részletes, előzetes írásbeli megállapodás nélkül külön indulni.

Még annyit az önkormányzati választásokról, hogy emlékezetes marad számomra az első ún. vezetői értekezlet. Számomra ez volt az utolsó. Szakács Imre, Firtl Mátyás és Kara Ákos vettek részt, rajtam kívül. Itt olyat tettem, amit politikai pályafutásom alatt még soha: kértem. Kértem tudniillik egy társadalmi alelnöki tisztséget, hogy további politikai, képviselői munkámhoz megmaradjon az a bázis, amit egy alelnöki pozíció biztosít. Megfelelkeztem arról, amit Pozsgay Imre úgy fogalmazott meg, hogy „a hála nem politikai kategória”. Sosem hánytorgattam fel azt, ha valakinek segítettem, de az rosszul eset, hogy akit az elnöki székbe segítettem 2002-ben, kérésemet rövid úton elutasította. És akik mellett előzőleg kiálltam, ezt szó nélkül hagyták. Nagyon megalázó szituáció volt és ezt magamnak

köszönhettem, mert kértem. Mentségemül szolgáljon akkori lelkiállapotom.

„Nyugodt lelkiismerettel...”

Összegzés helyett

– *A valós és vélt mulasztások után vegyük számba azokat az eredményeket is – hogy még véletlenül se essél az álszerénység bűnébe –, amelyekre büszkén, a jól végzett munka örömeivel gondolsz vissza!*

– Legbüszkébb arra vagyok, hogy nyugodt lelkiismerettel tudom vállalni két évtizednyi politikusi múltamat, még akkor is, ha a mára felgyűlt tapasztalataim alapján néhány dolgot másképpen tennék. Úgy érzem, becsületes maradtam, és elmondhatom, hogy amikor tehettem volna, sem éltem vissza a hatalommal. Voltak persze kísértések, de azokat vagy észre sem vettem, vagy pedig rendre elhárítottam. Politikai tevékenységem csúcса kétségkívül az államtitkárság másfél éve volt, mert akkor döntéshozó helyzetben voltam konkrét, jó ügyek megvalósításában. A falugazdász-hálózat és a géptámogatási rendszer kiépítésére gondolok mint legfontosabb eredményre. A géptámogatási rendszert a következő kormány megszüntette, de a falugazdász-hálózat a mai napig sikerrel működik. Büszke vagyok a Nemzeti Alapítvány ötletére is, jól érzéssel tölt el a Bursa Hungarica elnevezésű ösztöndíjrendszer kezdeményezése és beindítása, amely a rászoruló diákok önkormányzati támogatását szolgálja. Jóleső érzéssel gondolok vissza a Kultúrával a Nyugat Kapujában rendezvénysorozatra, amely csak a megyében tízezer embert mozgatót meg és az egyéb megvalósult megyei kulturális rendezvényekre.

A termőfölddel kapcsolatos küzdelmeimet – a kudarcok ellenére – sem kell szégyellenem. Az 1997-es népszavazási kezdeményezés volt ennek a harcnak a csúcса-

pontja, amely akció megakadályozta az akkori szocialista kormány azon törekvését, hogy a társaságok földtulajdonszerzését lehetővé téve beengedje a hazai földpiacra a külföldi tőkét. Hogy a „helyben lakó” fogalom szerepel a földtörvényben, abban is van részem, de az tény, hogy a jelenlegi szabályozás 2011²⁹ után nem védi meg a külföldi tőkefőlénytől földjeinket. Az a küzdelem, melyet többedmagammal vívtunk a magyar termőföld védelmében, még nem fejeződött be, van még erőm a folytatáshoz. A másik fontos cél, amely a mezőgazdaság területén fontos lenne megvalósítani, az a szövetkezés. A magángazdák szövetkezése. Hozzátehetném a korábbi rossz tapasztalat miatt, hogy erőszakmentes szövetkezése, de az erőszak mégis jelen van: ha nem szövetkeznek a magángazdák, végképp elvesznek, lehetetlenné válnak a piacon.

– *Az sem csekély teljesítmény részedről, hogy a demokratikus parlament megalakulása, 1990 óta megszakítás nélkül tagja vagy az országgyűlésnek. Kevesen vagyok ilyenek.*

– Az, hogy én még mindig képviselő vagyok, nem biztos, hogy csak az én érdemem. Szoktam mondogatni, hogy sok nálam alkalmasabb képviselő esett ki a parlamentből. Amint korosodom, egyre inkább bibliás emberré válok, és fogadom el azt a régi igazságot, hogy minden emberrel van valami szándéka Istennek. Ezenkívül profánabb módon azt is mondhatom, hogy jókor voltam jó helyen vagy jókor képviseltem jó ügyeket. Minden választásnál történetek szerencsés momentumok. 1990-ben az MDF és Antall József népszerűsége röpitette föl a párt képviselőjelöltjeit. Tudtam élni a lehetőséggel, hiszen az első ciklusban ismertségre tettem szert, sajtószóvivő, majd államtitkár vol-

29 A 2003-as EU-csatlakozási szerződésekben - Málta, Ciprus és Szlovénia kivételével – az új tagállamok a külföldiek földtulajdon-szerzésének korlátozását kérték. Külföldiek így Magyarországon 2011-ig nem vásárolhatnak földet.

tam, a Csengey Dénessel közösen létrehozott Nemzeti Alapítvány is nagy visszhangot keltett. Ezek a tények juttattak 1994-ben a pártlista előkelő, bejutó helyére. Az egyik polgármester kritikáját megfogadtam – hogy ott kell lenni lehetőség szerint mindig a körzetben –, valóban sok időt töltöttem el „enyéim között”. Ennek az intenzív jelenlétnek tulajdonítom, hogy a következő megméretések során már – ha győzött a pártom, ha nem – megnyertem az egyéni körzeti választásokat. Pedig nem folytattam politikai kampányt egyik alkalommal sem, mert azt mondtam, hogy kampány az egész négy év, és a négy év alatt a körzetben elvégzett aprómunka. Természetesen emellett az országos politikában is meg-megjelentem. Ilyen volt az államtitkárságom, ezt megelőzően a sajtószóvivőségem korszaka, aztán a termőfölddel kapcsolatos népszavazás, majd 2002–2004-ig, az ellenzék agrárpolitikáját legtöbbször én képviseltem. – Láttuk ám a doktor urat a televízióban! – fogadtak nem egyszer otthon a választóközteremben. Falunapokon, rendezvényeken szinte mindig jelen vagyok, ha nem mennék el, hiányolnának is.

– *Milyen megoldandó feladatokat várnak még rád?*

– Legfontosabb feladatombnak tartom a választási körzetem problémáinak megoldását. Helyi ügy is, mert körzetem is érintett, a fogyatékkal élők foglalkoztatásának megoldása vagy a „minden gyerek tanuljon meg lovagolni” program. Nem szakterületem ugyan, de az elmúlt években mindig harcoltam érte: a falusi iskolák életben tartását az ország jövője, megmaradása szempontjából is fontos, kiemelt támogatásra érdemesnek tartom. A vidék érdekeit mindig előtérbe helyező politikusként vallom, hogy legalább az alsó tagozatnak minden településen meg kell maradnia. Az oktatás-nevelés kérdése az, amelytől okos ország sohasem sajnálhatja a pénzt, mert az biztosan jó befektetés. Már akkor is végiggondoltam ezt, mikor az MDF-en belül lét-

rehoztuk a falutagozatot. Minden olyan tényező, ügy, elképzelés, terv életbevágóan fontos, amely a vidék életképességét erősíti és megállítja az évek óta tetten érhető falurombolást.

– *Találkoztál-e ilyen konkrét tervekkel?*

– 1998-ban kezdtem el foglalkozni az alternatív energiák bevezetésének, alkalmazásának lehetőségével. Szél-, bio-, geotermikus és egyéb energiaforrások alkalmazására gondolok itt. A legutóbbi idők gázkrízise, a keleti gáztól való szinte kizárólagos függésünk erősített meg abban a felismerésben, hogy jobban ki kell használnunk a meglévő adottságainkat e téren is. Az alternatív energiák használatba vétele vidékpolitikát is jelentene egyúttal, hiszen a különböző kisebb energiaforrásokra telepített erőművek helyben alkalmazható munkaerőt igényelnek. A vidéki népességmegtartó erő is növekedhet ezáltal. Az ország nyugati csücskében lakom, és így elmondhatom, hogy szinte szabad szemmel átlátok a határ túlsó oldalára is. És ott nem csak a harmonikus, kiegyensúlyozott gazdasági fejlődést, a kulturált társadalmi együttlétet, az ottani települések rendezettségét, de a falvak szélén forgó szélkerekeket is látom. Miért nem lehet nálunk is ezt az egymásban bízó, egymásért tevékenykedő közéletet kialakítani: Miért van az, hogy nálunk például egy-egy szélkerék felállításához annyi utánjárás, hivatali packázás járul, hogy elveszi az emberek kedvét a kezdeményezéstől. Az ésszerűség határain belül maradó etanol előállítására üzemanyag céljából, biztos piacot jelenthet a gabonatermesztőknek. Ez azt jelenti, hogy csak annyi gabonát használunk fel e célból, amennyi még nem veszélyezteti az élelmiszerellátást. Az ún. biodízelt nem hatalmas üzemekben kellene előállítani, hanem úgy, mint Lengyelországban, családi méretű üzemekben. Ahelyett hogy szélesítenénk lehetőségeinket, e téren is inkább az akadékoskodás, a

rossz törvények fenntartása a jellemző ma Magyarországon. A napenergia felhasználóit is támogatni kellene, mert a sokszínűséget jelentik ők is az energia-előállítók és -felhasználók sorában. Mert a sokszínűség megvéd a kiszolgáltatottságtól.

A vidék népességmegtartó erejének egyik kulcskérdése a munkahelyek kialakítása. Minden alternatív energiával kapcsolatos tevékenység, gyártó- és szerelőkapacitás, erőmű munkahelyet is jelent. Miért nem támogatjuk hát ezt a nyilvánvalóan fontos, nemzetstratégiaileg is megkerülhetetlen ügyet? Mert mindenhol ott vannak az energialobbik, amelyek ellenérdekeltek a konkurencia létrehozásában. Ezért lenne fontos az alternatív energia előállítását és alkalmazását szorgalmazó civil szövetségek megerősödése. Ez a jövő útja – vagy szerényebben fogalmazva, egyik járható ösvénye – mindenképpen. Mindig újabb és újabb megoldásra váró feladatok jönnek szembe velünk.

A termőföld megóvása, a falugazdász-hálózat létrehozása, a géptámogatási rendszer kialakítása után most ezek a feladatok is rendkívül fontosak. És ha a Jóisten, és a választópolgárok közös akarata úgy kívánja, az eljövendőben a korábbiak mellett ezen problémák megoldása áll gondolkodásom és tevékenységem középpontjában. Nem elkezdni, hanem folytatni akarom tehát azt, amit szinte az Országházba való belépésem óta elkezdtem. Kellő tapasztalatom, jártasságom van már a parlamenti csatamezőn ahhoz, hogy jó eséllyel szálljak harcba e kérdések megoldásáért.

– *És nem csak jártasság kell mindehhez, kell kapcsolatrendszer is, ami szintén nem jön magától, máról holnapra.*

– Erről jó érzéssel mondom el nem egyszer, hogy ha akár a legkiválóbb embereket is megkerestem – tudósokat, professzorokat, gyakorló szakembereket –, mindig készségesen rendelkezésre álltak. Ennek persze van egy titka. Mindig jó ügyben kerestem meg őket. Fiatalabb politiku-

soknak is elmondom mintegy okulásul. Nagyon fontos jó ügyekért mindent elkövetni, de „belehalni” nem szabad. Kötelessége minden közügyet vállaló embernek a lehetősége határáig harcolni. Annyi rossz emberi tulajdonság, békétlenség, rosszindulat, gonoszság, butaság, bizalommal való visszaélés közepette nagyon nehéz fegyelmezetten megtenni.

– *Ennyi ambíció mellett hogy fogod viselni, ha mégis abba kell hagyni a politizálást?*

– Erős az elhatározásom, hogy ha valamilyen oknál fogva abba kell hagynom a politizálást, radikális életformaváltást fogok végrehajtani. Attól kezdve nem szólok bele a közügyekbe, elolvasom olvasatlan könyveimet, többet tördöm a családdal, bepótolom azokat a mulasztásokat, melyeket velük szemben elkövettem. Elmegyek – most már turistaként – olyan helyekre, amelyek közéleti rohanásaim miatt kimaradtak az életemből. Mindig szerettem a természetet, s mindig készültem is arra, hogy túrákra induljak, de ez megrekedt az elhatározás szintjén. Végigjárnam azokat a múzeumokat, amelyek mellett eddig csak elmentem, s közösségi munkát csak az egyházon belül vállallok majd.

– *Ahogyán téged ismerlek – immáron két évtizede –, ezek a remélt kedvteléseid még váratnak magukra.*

– Igen, jó az emberismereted. Hiszen ahogy beszéltünk róla, nagyon sok gond vár még megoldásra, és folyamatosan újabb és újabb ügyek jönnek velem szemben és találhatnak rám. Sokszor kapok biztatást választókerületem polgármestereitől, polgáraitól a további munkára, az újbóli indulásra. Az ügyek, a biztatás és az önbecsülesem is azt diktálja, hogy folytassam a közel húsz éve megkezdett képviselői munkát. S hogy mikor lesz elég a parlamentből? Hogy mikor hagyom abba önszántamból a napi politizálást? Erre félig tréfásan, félig komolyan azt szoktam mondani, hogy akkor fejezem be politikai pályafutásomat, ha majd én leszek a korelnök a Tisztelt Házban.

– 1956 végén nekivágtál a világnak. Disszidáltál, ahogyan ezt a nekilódulást akkor nevezték. Gondolkodtál-e már azon, hogy mi lett volna veled, ha kint maradsz, ha le tudod küzdeni, akkor a honvágyadat?

– Nem lettem volna boldog ember. Túlságosan erős volt bennem a család iránti kötődés, a hozzám közel állók és a hazám iránti szeretet ahhoz, hogy ennek hátat tudtam volna fordítani. Biztosan továbbtanultam volna, erre abban az időben Nyugat-Európában jó lehetőségek voltak. Anyagilag minden valószínűség szerint boldogultam volna, hiszen otthon belém oltottak a szorgalmat, a takarékoságot, amelyek egy kis szerencsével és a megszerzett diplomával párosulva minden valószínűség szerint elegendőek lettek volna ahhoz, hogy én is nyugat-európai anyagi színvonalon éljek. Egy dologban viszont biztos vagyok: hogy nyugdíjas koromban hazajöttem volna. És még abban is, hogy a gyerekeim magyarul is beszéltek volna. Ha erre a kamaszkori kalandra gondolok, elmondhatom, hogy nagyon örülök így utólag is hogy elmentem, mert megismertem a honvágy, a hazához kötődés érzését, de annak talán még inkább örülök, hogy volt bátorságom hazajönni. Mert elmondhatom összegzős-ként, hogy eddigi életem sikeres volt, bár két nagy dráma történt életemben. Kisfiunk halála és az a baleset, amelyről ma is nehéz beszélnem. Ezeket is segítette túlélni a szűkebb és tágabb család szerető támogatása. Felelősséggel beszélgettünk erről nem régen. Együtt tudtunk maradni, van három egymást is szerető, remek fiunk, anyagi biztonságunkra sem lehet panaszunk. Minden okom megvan arra, hogy nyugalommal, szerény bizakodással várjam a következő éveket, amennyi még adatik nekem.

Mi ne győznénk...

Orbán Viktor és Semjén Zsolt pártelnökökkel, 2009

*Beszédek, cikkek,
írások*

ÚJ HONALAPÍTÁS ELŐTT ÁLLUNK

Rosszkedvűek és türelmetlenek vagyunk. Nem tudunk örülni politikai szabadságunknak, mert a gazdasági romlás nem áll meg, és „lentről” nézve látszólag nem változott semmi. A veszteséges gyár igazgatója leválasztja a gazdaságosan termelő üzemből és osztrák-magyar vegyesvállalatot alapít, ahol ismét ő a főnök; a volt MSZMP egykori megyei értekezletének levezető elnöke – mint jó szakember – nemzetközi kiállítást nyit meg; a pártállam végnapjaiban még gyorsan, törvényesen, milliókat zsebre vágó vezetők vállalkozókként lelkesen az új nemzeti középréteg, az új magyar burzsoázia tagjai közé sorakoznak. A helyi hatalom bár bizonytalan és lojálisnak mutatkozik, mégiscsak a régi rend szolgálója volt és még a helyén van. Az ügyeskedők, az örök pártonkívüliek, a hatalom körül legyeskedők gyorsan megtagadják régi barátaikat, és kaméleon módjára igyekeznek jól helyezkedni – persze nem feltűnően, mert még kívárnak, ki tudja, ki lesz a végső győztes? Azután ott vannak az érdemtelenül szerzett magas nyugdíjak, az átlagembert (és átlagfizetésűeket) bosszantó és ingerlő prémiumok, a kiugróan magas jövedelműek! Hol marad az igazságtéves, mikor kezdődik az elszámoltatás, mikor rendelik el a vezetők újrapiályáztatását? És még szó sem esett az ÁVH-ról, az 56 utáni besúgókról, vérbírákról és verőlegényekről - erről az egész népellenes büntettről!

Miért írok ezekről a gondokról éppen én, akinek a választási kampány során azt vetették a szememre, hogy nem vagyok elég kemény, és aki ennek ellenére, vagy éppen ezért, azt írtam a „Hegyalja” című újság áprilisi számában, hogy „nem vagyok hajlandó vad indulatokat szító politika részesévé válni».

Ezt ma is így érzem és vallom, de úgy gondolom, hogy beszélni kell ezekről a dolgokról. Nemcsak futó utcai találkozások alkalmával, áremeléskor a bolti kasszánál, vagy fizetésfelvétel után szitkozódva egy fröccs mellett, nemcsak málnale-

adáskor, keserűen a napszámra alig elég átvételi ár miatt – beszélni kell róla higgadtan, komolyan, a nyilvánosság előtt is.

Egyetlen felelős párt, így az MDF sem ígért soha gyors, kedvező változásokat a gazdaságban, életszínvonalban. Lassan egy éve Csurka Istvántól hallottam először megfogalmazni: „Szent István-i mű, egy új honalapítás áll előttünk.» Sokan ezt írói túlzásnak tartották, pedig ez így igaz, és ez nem megy könnyen, egyáltalán nem. Most pedig mindenki azonnal akar mindent. Negyven év elfojtott keserősége szabadon feltörhet, sok csalódáson növekedett elégedetlenségünknek és türelmetlenségünknek szabadon hangot adhatunk. Nem les ránk besűgás és börtön, ha az új kormányt, parlamentet, azaz az új hatalmat szidjuk és ócsároljuk. „Ezek sem különbek...” – hallom és ennek hál' Isten, nincs következménye, nem jön éjjel a „meseautó”.

De van itt egy nagy veszély. Gondolt-e már arra valaki, aki beállt az ellenkórusba, hogy az elégedetlenség szítása, a zűrzavar fokozása, kétségkívül meglévő nehézségeink eltúlzása kinek az érdeke? Talán éppen nem azok szeretnék-e a társadalom teljes szétesését, akiknek az elszámoltatása kicsit késik? Késik, mert megköti kezünket az európai jogállamiság követelménye, mert nem akarjuk lendülettel vagy kapkodással, ártatlanokat is sújtva végrehajtani, mert nem akarunk „boszorkányüldözést”, hanem jól megfontolt törvények és rendeletek szerinti igazságtevést, rendszerváltoztatást. Kinek az érdeke bujtogatni a megfáradt és hiteveszett magyart, falun és városon? Ki akarja, hogy az átmenet, a rendszerváltozás-változtatás átmeneti időszaka hosszú évekre elhúzódjon, mert addig halászhat a zavarosban. Talán a kormányzásból kiszorult és a hatalmat gátlástalanul áhító politikai érdekszövetségek? Az új kormány az elvárható, a demokráciában szokásos száz nap türelmi idő helyett lényegében egy napot sem kapott ahhoz, hogy nyugodtan felálljon, megszervezze önmagát, leltárt csináljon az elhagyott és lezüllesztett haza-házban,

hogy azután megkezdhesse érdemi munkáját. Ez a kormány a nyakába szakadt csődtömegén kívül nem kap mást, mint bizalmatlanságot, kritikát és türelmetlenséget szinte az első perctől kezdve. A tévé, a rádió és a „szabad” sajtó – talán, hogy a függetlenségét hangsúlyozza? – legjobb esetben tartózkodással, de leginkább rosszindulatú gyanakvással figyelni az Antall-csapat első lépéseit.

Kinek az érdeke, kik és miért akarják a közvéleményt ellenünk hangolni? Kik és milyen erők szeretnék a nép bizalmából született kormány hitelét lejáratni, mielőtt még képességeit megmutathatta volna? Amikor rosszkedvűen és türelmetlenül várjuk sorsunk jobbra fordulását, amikor jogosan elégedetlenek vagyunk életszínvonalunkkal és gondjainktól terhesen reménytelennek látjuk a jövőt, tegyük fel magunknak a kérdést: kinek az érdeke, hogy a keserves-békés átmenet gyilkos-békétlenné váljon, hogy az országban felfordulás legyen és esetleg egy régi-új rendpárt, egy régi-új diktatúra hálójába kerüljünk!

Több mint fél éve, hogy azt írtam egy helyen: „El kell foglaljunk a hétköznapiakat” – hát ezt kell most tennünk. A hétköznapi elfoglalása egyenlő mindennapi életünk saját akaratum szerinti irányításával, életmódunk és életkörülményeink okos javításával. Erre olyan mértékben lesz lehetőségünk, amilyen mértékben a csődtömeget el tudjuk lapátolni az útból. Tudom, hogy a „szövegből” már mindenkinek elege van, látszólag nem történik semmi jó, ezért hát rosszkedvűek és türelmetlenek vagyunk. De ebben a rossz közérzet-állapotban is meg kell érteni, ésszel felfogni, hogy nincs más választásunk: meg kell szenvednünk, ki kell izadnunk az új világot, paraszti nyugalommal és szívóssággal végre kell hajtani a változtatásokat - de ehhez idő, bizalom és hit szükséges – elsősorban önmagunkban.

dr. Medgyasszay László

országgyűlési képviselő (MDF)

(Kisalföld, 1990. július 6.)

SZIGETHY ATTILÁRÓL

*1991. március 20.
Napirend előtti felszólalás*

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Ház! Egy igaz emberről szeretnék néhány szót szólni, aki élete szolgálatával és hűségéből fakadó tragikus halálával méltóvá vált arra, hogy a magyar Országgyűlés megemlékezzék róla. Szigethy Attilának, forradalmunk kiemelkedő politikusának, Nyugat-Magyarország, a Dunántúl forradalmi vezetőjének, a Dunántúli Nemzeti Tanács elnökének összezúzott tetemére hosszas keresés után egy elhagyott rabtemetőben, Sopronkőhidán leltek rá, ahova nyolc kivégzett mártírtársával együtt a megtorló hatalom elrejtette. Csak most, mártírhalála után 34 évre jött el az ideje, hogy a magyarság, Dunántúl és Nyugat-Magyarország népe végső búcsút vegyen forradalma vezetőjétől, a kiváló férfiútól, politikustól.

Szigethy Attila 1912-ben született Kapuvárott. Fiatalon kisvárosi tisztviselő, ipartestületi titkár, járásbírói írnok, később jegyző. A Rábaköz fővárosaként emlegetett Kapuvárott nap mint nap szembesül a nyomorúsággal, a falusi szegénységgel. A 30-as évek második felétől közel kerül a népi írókhoz és mozgalmukhoz. A háború végén bátran szembefordul a nyilasokkal. Származása és népi elkötelezettsége okán 1945 tavaszán a Nemzeti Parasztpártban kezd politizálni. A Parasztpárt kapuvári szervezetének a titkára. 1947-ben pedig Sopron megye parasztpárti vezetője lett. 1947-ben választási listán országgyűlési képviselő, majd 1949-ben, 1953-ban ismét képviselővé választják. 1953-tól haláláig nyílt és őszinte híve Nagy Imrének és Nagy Imre politikájának.

Szigethy Attila a rákosista időkben is megőrizte emberi és politikai hitelét, népszerű volt és maradt a megye értelmisége és egyszerű népe előtt. Ezért amikor 1956. október 25-én

Győrt is elérte a forradalom, a forradalmi tanács természetes módon választotta vezetőjéül. Elnöke lett az 1956. október 26-án megalapított Győri Ideiglenes Nemzeti Tanácsnak.

A lázas forradalmi napokban Szigethy Attila a Győr-Sopron Megyei Nemzeti Tanács, majd a Forradalmi Dunántúli Nemzeti Tanács elnökeként mindent megtett a rohanó események kézben tartására, a győri orosz beavatkozás, a véres harcok elkerülésére. Bölcs vezetőként, reálpolitikusként szervezte és vezette társaival a forradalmas Nyugat-Magyarország új életét.

Később a Kádár-kormány megpróbálja maga mellé állítani, ám a szélsőségektől mentes, a legnemesebb hazafias és forradalmi eszmék fűtötte férfi elutasítja a kollaborálást. Fokozatosan kezdődik ellene a hajtóvadászat, és mivel nem akar külföldre menekülni, egyre szorul körülötte a hurok. 1957. május elején letartóztatták. A május 10-ei országgyűlésen megfosztják képviselői mandátumától, ugyanakkor Kádár meghirdeti a Szigethy-féle dunántúli ellenkormány képtelen vádját, mintegy szabad folyást engedve a Dunántúlon és Győrött – az ellenforradalom második fővárosában – is a megtorlásnak, a lihegő bosszúnak a forradalom résztvevői ellen. E nemtelen bosszúhadjárat áldozata lesz hű forradalmár és hazafi társaival együtt Szigethy Attila is.

Összezúzott tetemét 34 évi jeltelen síri lét után, 1991. március 24-én, délután, 15 órakor helyezik örök nyugalomra szülővárosában, Kapuvárott, a város által adományozott díszsírhelyen. A temetésen az Országgyűlést Vörös Vince alelnök úr képviseli.

Legyen ez a nap végső megnyugvás a holtnak, de töltsé el nyugtalan önvizsgálat és lelkiismeretfurdalás ma is élő üldözöit, gyilkosait! A magyar nép megőrzi hű fiát emlékezetében. *(Általános taps.)*

A TERMŐFÖLDTULAJDON VÉDELMEBEN

1997. szeptember 9.

*Felszólalás A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény
módosításának vitájában*

Elnök Úr! Tisztelt Ház! 1997 számomra úgy vonul be a XX. századvégi fiatal magyar demokrácia történetébe, mint a termőföldről szóló ezeréves pör folytatásának esztendeje. Még be sem fejeződött a gazdasági rendszerváltozás egyik legnehezebb és legtöbb indulatot kiváltó tulajdonrendezése, a termőföldtulajdon-rendezés, még hiányos a telekkönyvi nyilvántartás, máris újabb zűrzavar, erőszakos kormányzati beavatkozás, viták, iszaphirkózás nehezíti e téren a tisztánlátást és a további szerves fejlődést.

A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény módosítására benyújtott T/4749. számú törvényjavaslat 12 paragrafusból áll, de a legnagyobb vitát az 1. § váltotta és váltja ki. Mai felszólalásomban a számomra biztosított időkeretben magam is elsősorban erről a kérdéstről fejtem ki a Magyar Demokrata Fórum véleményét, amely természetesen sokban összecseng az eddig elhangzott ellenzéki álláspontokkal.

Ez az 1. § a hatályos földtörvény 6. §-ának módosítását javasolja. Lényege, hogy a hatályos törvényben meghatározott, egyébként vitatható körű jogi személyeken kívül további belföldi jogi személy és jogi személynek nem tekinthető egyéb szervezetek számára is lehetővé kívánja tenni a föld tulajdonjogának megszerzését. A hatályos földtörvény a termőföld tulajdonjogának megszerzését korlátozza. Egyrészt úgy, hogy a belföldi természetes személyek számára is csak korlátozott mértéket enged meg – ezen is vitatkozhatunk, hogy ez a mérték kicsi vagy nagy –, más-

részt a belföldi személyek, jogi személyek nagy körét, valamint a külföldi természetes és jogi személyeket kizárja a tulajdonszerzésből.

Azzal kapcsolatban, hogy jelenleg miért lenne káros általában a jogi személyek, de különösen a külföldiek bármilyen formában történő földtulajdonszerzése, nagyon sok érvet hallottunk már ma is, és nagyon sok érvet lehet még felsorolni.

Én szeretném felidézni ezen érvek igazolásául az Alkotmánybíróság 35/1994. (VI. hó 24.) számú határozatából a következő megállapításokat: „A földtulajdon sajátos természete és vagyoni jellemzői, nevezetesen a föld véges jószág volta – a föld ugyanis mint természeti tárgy korlátozott mértékben áll rendelkezésre és nem szaporítható, mással nem helyettesíthető –, nélkülözhetetlensége, megújulóképesége, különösen különleges kockázatérzékenysége és alacsony nyereséghezama a földtulajdon különös szociális kötöttségét testesíti meg. Ezek a körülmények indokolhatják a tulajdonosi jogokkal szemben a közérdek érvényesítését. A külföldi földárakat és tőkeerőt tekintve a külföldiekkel szemben szigorúbb védelem tárgyilagos megítélés szerint ésszerűen indokolt. A szinte teljes kizárás ésszerű indokoltságának megszűnési ideje előre nem határozható meg pontosan. A belföldi jogi személy és jogi személyiség nélküli más szervezet kizárása a termőföldre vonatkozó tulajdonjogszerzésből a szerzési tilalmak kijátszásának megelőzését szolgálja. A jogi személyek és a jogi személyiség nélküli más szervezeten keresztül ugyanis a belföldi magánszemély a birtokmaximumot, a külföldi magánszemély és jogi személy pedig a szerzési tilalmat tudná megkerülni.” Eddig szól az idézet.

Úgy gondolom, hogy az elmúlt három évben sajnos nem történt a mezőgazdaságban olyan pozitív irányú elmozdulás, fejlődés, amely az idézett alkotmánybíróági döntés, illetve érvelés időszerűségét megkérdőjelezhetné.

Mivel a törvényes lehetőségek a nullával egyenlők, a külföldiek, amint már erről hallottunk, úgynevezett zsebszerződésekkel szerezték meg és szerzik meg napjainkban is a földet. E zsebszerződések lényege, hogy a felek a törvényi előírások ellenére adásvételi és annak legalizálására használati szerződést is kötnek. Ezekben a szerződésekben – bízva, sajnos, egyre reményteljesebben a mai naptól rájuk nézve kedvező törvényi változásokban – elővásárlási és a többi jogokat kötnek. Természetesen az a tény, hogy ezek a jogilag semmis szerződések jelenleg nem jegyezhetőek be semmilyen formában a telekkönyvbe, önmagában nem megnyugtató. Az így megszerzett és a külföldiek által használt földterületek a Dunántúlon, például Győr-Moson-Sopron megyében, már ma is sok helyen komoly hátrányt jelentenek a helyi magángazdáknak és szövetkezeteknek.

Ennek az utóbbi években felerősödött folyamatnak kellene gátat vetni, visszaszorítani, ahelyett hogy nagykaput nyitnánk a további külföldi termőföldtulajdon-szerzésnek.

A külföldi tőke startkészültségéről árulkodik az a Somogy megyében földtulajdonosoknak küldött felhívás – ország-világ láthatja –, amely szerint egy keszthelyi székhelyű kft. 5000 forintot kínál aranykoronánként például Somogyapáti, Somogyviszló, Csertő község földtulajdonosainak. Bár a céget magyar állampolgár jegyzi, a felügyelőbizottság tagjai osztrák állampolgárok. Azt hiszem, ez mindent elárul. De idézhetném a Süddeutsche Zeitung április 20-ai számában megjelent hirdetést is, abból egy passzust például, ahol 325 hektár, vadászatra és lótarásra ideális magyar termőföldet kínálnak megvásárlásra a lap olvasóinak. De Torgyán József is említette, utalhatnék az angliai legfrissebb hirdetésre, amely mind azt mutatja, hogy a startnál elhelyezkedők csak a startpisztoly eldördülésére várnak.

Ezek után nem csoda, hogy az állampolgárok nagy egyetértéssel és támogatással fogadták azt a népszavazási

kezdeményezést, amelyet három paraszterdek-képviselő és négy ellenzéki parlamenti párt indított útjára. A 72 százalékos parlamenti többséggel rendelkező kormánykoalícióval szemben nincs más lehetőségünk, mint szembeállítani egy több mint 72 százalékos társadalmi többséget annak érdekében, hogy a külföldiek termőföldtulajdon-szerzésének teljes körét, minden formáját megakadályozzuk. Hiszen az akadályozás mint cél mindenkinek célja, csak a lényeg, amiről beszéltünk, az a különbség közöttünk, hogy mi valóban őszintén is gondoljuk ezt. Ezt a társadalmi akaratot, amely kitapintható, nem lehet okosnak és ravasznak tűnő kormányzati ellenlépéssel lesöpörni.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Nem kívántam eredetileg beszélni arról a gyakran elhangzó vádról, amelyet miniszter úr úgy fogalmazott meg – legalábbis a sajtóból így értesültem –, hogy 1994-ig milyen sok termőföld került külföldi tulajdonba, és számoljon el az MDF 50 ezer hektárról.

1. 50 ezer hektár a megművelt termőföldnek – ami több mint 6 millió hektár – nem éri el az 1 százalékát. Ez mondjuk, már maga jelzi, hogy miről van szó.

2. Kik ezek a külföldiek, akik a kárpótlással földtulajdont szereztek? Mert az egy dolog, hogy valóban volt – bár engedélyezési eljárással megterhelve – lehetőség külföldiek földtulajdonszerzésére '94-ig. De maga Kis Zoltán államtitkár úr nyilatkozta épp egy újságban, hogy ennek nem volt jelentősége, mert nem volt földpiac. Mire a földpiac beindult, megszületett a tiltó törvény. Azt pedig, hogy kárpótlással úgynevezett külföldiek kezébe került termőföld, ezt vállaljuk. Kérem, én nem hiszem, hogy az etnikai alapon történt tisztogatás áldozatai és utódaik ne kaphattak volna földet. Nem vagyok Torgyán József, Medgyaszay László vagyok, de ezek tények. A holokauszttal áldozatainak Izrael államban élő utódai potom hétezer aranykoronát kaptak. Hát ez probléma? Az elüldözött svábok utódai problémák? Vagy a nem tudom, nem akarom felsorol-

ni, hány országban élő, az ÁVO-sokból pufajkásokká átvedlettektől féltő állampolgárok, akik '56-ban elmentek, s utódaik visszajöttek a szülőföldre földért – ez probléma? Ezek ellen keltünk hangulatot? Ezzel vádoljuk az előző kormányt, személy szerint sokszor engem is? Kérem, ezt vállaljuk! Azt gondolom, tisztességes dolog volt a Magyarországról az elmúlt hatvan év diktatúrái által bármilyen módon elüldözött és emigrációba kényszerült embereknek a földkárptól való bevonása.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Én személy szerint mindig híve voltam a különféle problémák megoldása, az ellentétes érdekek feloldása érdekében tárgyalóasztalhoz ülni. Az egymás melletti elbeszélés, az iszapbirkózás, a zavarkeltés helyett a kormány belátásától függ a közmegegyezés lehetősége. Ez a megegyezés azt jelenti, hogy a kormány és parlamenti többsége felfüggeszti - legalább felfüggeszti, ha nem vonja is vissza, ami természetesen számunkra a legjobb megoldás lenne - a jelen törvényjavaslat tárgyalását a népszavazásig. És népszavazásra természetesen véleményem szerint azt a kérdést kell feltenni, amit a négy ellenzéki párt és a három paraszterdek-képviselőt feltett, és amire az aláírásokat gyűjtjük.

Természetesen ezt a kérdést akkor lehet feltenni, ha a szükséges számú aláírás összegyűlt. Kérem, afelől ne legyen senkinek kétsége, hogy a szükséges szám elérése csak idő kérdése, és ez rövid idő lesz.

Végül megkockázatom, hogy felszólalásom zárógondolata talán lekicsinylő vagy gúnyos mosolyt csaljon az úgynevezett racionálisan gondolkodó, érzelmentesen politizáló képviselőtársaim arcára. A külföldiek magyar termőföldtulajdon-szerzése elleni tiltakozásnak az egyes emberekben nem csak racionális okai vannak. Nem kell szégyellnünk érzelmi kötődésünket a szülőföldhöz!

A Győr-Moson-Sopron megyei családi napilap, a Kisalföld augusztus 25-ei számában olvastam egy riportot, ame-

lyet a megyei önkormányzat „Szülőföldünk” pályázatán kiemelt díjazásban részesült Stoller Istvánnal készítették. A nyugdíjas agrárszakember pályaművéről a riport végén a következőket mondja: „Ennyit tudtam szerény tehetségem szerint összegyűjteni és átadni emlékezésül. Azért, hogy sose feledjük: ne engedjen senki egy talpalatnyi földet elherdálni, idegen kézre juttatni. Szent nekünk ez a föld, hiszen anyánk térde nyomát viseli, eleink keserves munkájukkal, könnyel, izzadsággal áztatták, szerezték; örökre a miénk.” Ezt Stoller István nyugdíjas agrárszakember mondta.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

A ZSEBSZERZŐDÉS: BÜNSZÖVETSÉG

Suba alatt, a törvényt kijátszva sok százezerhektárnyi termőföld kerülhet ténylegesen külföldiek kezébe Magyarországon. Meg lehet és meg is kell akadályozni azt, hogy a zsebszerződésekből valódi, „törvényesített adásvételek” váljanak.

Minden törvény, a földtörvény is annyit ér, amennyit betartanak belőle. S jaj annak a törvénynek – és országnak –, amely szélesre tárja a kiskapukat a zavarosban halászók, ez esetben földspekulánsok előtt, legyenek azok hazaiak vagy külhoniak. A csábítás nagy. Az elmúlt években a kárpótlások révén igen sok ember jutott tulajdonhoz, köztük olyanok is, akik már egy-két nemzedék óta elszakadtak a földtől; életmódjuk, foglalkozásuk, lakhelyük folytán a földműveléshez semmi közük. Tény az is, hogy a hazai termőföldárak 5-40-szer alacsonyabbak, mint az Európai Unió tagállamaiban. Csatlakozásunk után a föld ára nálunk is rögtön nagyságrendekkel fog emelkedni.

Dr. Medgyasszay László országgyűlési képviselőt (képünkön) arról kérdeztem, mekkora lehet a zsebszerződésekkel „lefedett” terület Magyarországon?

– Győr, Sopron, Zala, Vas, Baranya és Somogy megyében a termőföld 10-20 százalékára kötöttek zsebszerződéseket. Ezek becslült adatok. Az ország nyugati fele az, ami vonzó a külföldiek szemében. Ez persze nem jelenti, hogy másutt nincsenek ilyen próbálkozások.

– *És mi tehetetlenek vagyunk ezzel szemben?*

– Szó sincs róla! Minden ország, az uniós országok a legfőképpen, számos igen szigorú megkötéssel és eredményesen védik termőföldjeiket a spekulatív célú felvásárlásoktól. De alaposan megnehezítik a tagországok még egymás között is a termőföldvásárlást, amennyiben például iskolai végzettséghez, helyben lakáshoz kötik. Az Unión be-

lül nincs egységes földtörvény. Ahány ország, annyiféleképpen szabályozza és – tegyük hozzá – nehezíti meg a termőföld vásárlását.

– *A magyar jogszabályok 1991 óta nem engedik meg a külföldiek termőföldtulajdon-szerzését.*

– Nálunk a kárpótoltak egy része például nagyon idős korban jutott termőföldre. Ha maga már művelni nem tudja, s bérbe adja a földjét, a csekély bérleti díjnál sokkal vonzóbb lehet az egyszeri nagyobb összeg, amely álszerződéssel, zsebszerződéssel kerül az új tulajdonos birtokába. A kínálat főleg innen jön, hiszen az évek terhe alatt megfáradt ember már nem gondolkodik távlatokban.

– *Hol van a kiskapu a magyar földtörvényben?*

– Olyan egyértelmű kiskapu, amelyik termőföldtulajdon legális szerzésére nyitna lehetőséget külföldiek számára - nincs a magyar földtörvényben. Egyetlen megfontolandó lehet ezen a téren: a tanya és a hozzá tartozó 6000 négyzetméternyi termőföld megvétele. Erre jogosult lehet a külföldi is. Ugyanakkor mód nyílik a külterületi, egykor „zártkerti” ingatlanok megszerzésére, elsősorban Vas és Zala megyékben. Ez szintén legális ügylet, de mégis kiskapu a törvény szándékával szemben.

Akárhogyan magyarázzuk is, a zsebszerződés voltaképpen bünszövetség, törvénytelen és így érvénytelen szerződés. Jogkövetkezményeként a bíróság úgy nyilvánítja az ilyen szerződéseket semmissé, hogy elrendeli az eredeti állapot visszaállítását. A zsebszerződő, zavarosban halászó egyén vagy csoport úgynevezett fedő jogi intézményt vagy fedő szerződést köt a föld tulajdonosával. Például igen gyakori, hogy különféle társaságokat alakítanak, haszonbérleti szerződést kötnek a tulajdonossal, amelyben különféle előjogokat kötnek ki.

Néha kiköti a hazai vagy a külföldi fél az elővásárlást, hogy tulajdonossá válhasson, mihelyt a magyar földtörvény az ő javára megváltozik. Vagy haszonélvezeti jogot

köt ki „társasága” részére. A magyar jogrendben életfogytiglan tartó özvegyi haszonélvezeti jog, esetleg házastársi haszonélvezeti jog érvényesülhet. A PTK nem is teszi lehetővé azt, hogy valamely társulat haszonélvezeti jogot kössön ki, mert ez a jog a kedvezményezett élete végéig tart. Az ellentmondás: egy társulat életének mikor van vége?... Vagy „csalfa” örökösödési szerződést kötnek. Egészen új módszer az ilyen törvénytelen ügyletekben a kézi zálogjog bevezetése. Kézi zálogjogot ingatlanra 1997 óta lehet bejegyezni.

– *Mit jelent a gyakorlatban az adott esetben a jelzálog és a kézi zálog?*

– A jelzáloggal megterhelt földterület azt jelenti, hogy az illető terület ezzel forgalomképtelenné válik. A tulajdonos továbbra is használja, műveli a földjét, csak éppen nem adhatja el addig, amíg jelzálog terheli. A kézi zálog azt jelenti, hogy annak kedvezményezettje birtokba veszi a kézi zálog tárgyát – jelen esetben a földet. Baranyában és Zalában terjedt el a kézi zálog gyakorlata. A zsebszerződéssel eladott földre az új tulajdonos bejegyezteti a kézi zálogjogot. Ez annyit jelent, hogy az eladó egy egyszerű jogi csúrcsavarás folytán teljesen lemond a föld használatáról. Ezt külön szerződésben se kell rögzíteni. Az új tulajdonos egyszerűen birtokba veszi a földet, és erre kikötnek 20, 30 vagy 50 évet. Mind a kézi zálogjog, mind a haszonélvezeti jog társaságokra ruházása a joggal való durva visszaélés.

– *Egyszóval a kiskapu nem is olyan kicsi a magyar földtörvényben... És mi a helyzet a földhasználat nyomon követésével?*

– Az uniós szabályozás szintén nekünk kedvez, mivel uniós támogatások a földhasználat pontos nyilvántartása nélkül nem hívhatók le. Az egy hektárnál nagyobb földterület pontos nyomon követéséről van szó. Ez azonban még nem elég a zsebszerződések kivédéséhez. Olyan törvénymódosítást kell hoznunk, amely egyértelművé teszi,

hogy itt, Magyarországon egy-egy közigazgatási egységen belül a földműveléssel életvitelszerűen foglalkozók vehesenek, illetve használhassanak termőföldet. A ménfőcsanak lakos ne vásárolhasson Mátészalkán földet. Továbbá, hogy termőföld tulajdonjogát csak a törvényes úton letelepedett és életvitelszerűen földműveléssel foglalkozó személyek szerezhessék meg. Ez a magyar jogrendben egészen újszerű korlátozás. Nem csupán a tulajdonszerzéssel, hanem a földhasználattal kapcsolatban is ugyanilyen megszorításokat szükséges életbe léptetni.

– *Ennek melyek lesznek a várható következményei?*

– Egyrészt a tulajdonszerzést eleve természetes belföldi személyhez kötjük, ugyanakkor a haszonbérletet is szűkítjük. Jóllehet a pénztőke lázasan keresi helyét az ingatlanpiacon, az elsődleges cél a falu eltartó képességének növelése, a birtokkoncentráció növelése. Látszólag tehát a tőkebefektető ellen szól a korlátozás, valójában az olyan tőkebefektetés ellen, amely a helyieket, helyben lakókat szorítja ki. Tőkebefektetésre kétségkívül szükség van a mezőgazdaságban, azonban nem közömbös, milyen a formája és milyen a forrása.

– *A termőföldtulajdon-szerzéssel kapcsolatos halasztási (derogációs) kérelmünk riadalmat váltott ki már eddig is uniós körökben. Tekintet nélkül arra, hogy például a lengyelek nem 10, hanem 18 évig szeretnék korlátozni csatlakozásuk után a külföldiek termőföldtulajdon-szerzését. Mégis úgy fest, zsarolhatók vagyunk az Unió részéről földügyben... Igen gyakran elhangzó érv az is, hogy Nyugaton nem a föld tulajdonlására, hanem arra helyezik a hangsúlyt, hogy ki és hogyan műveli meg a földet. A bérlet és a földtörvény kapcsolatáról mi a véleménye képviselő úrnak?*

– Nálunk 10 év a bérleti idő. Azért nem több, mert a magyar agrárrendszer még ma is nagy átalakuláson megy keresztül. Egy 15 vagy 20 évre megkötött bérlet rendkívül megnehezítené a szerkezet átalakulását. Ugyanakkor élő

probléma ez, amelyet a Nemzeti Földalapon keresztül lehetne kezelni, esetleg a Nemzeti Földalap hozzájárulásával lehetne hosszabb szerződést kötni. Elképzelhető a vállalkozói haszonbérlet fogalmának bevezetése is. Akár olyan alapon is – védve a bérlőt – hogy a bérleti szerződést csak akkor lehessen felbontani, ha a földtulajdonos saját maga vagy a leszármazottja akar gazdálkodni. A szarvasmarhatelepek tömegtakarmány-igénye például igen nagy, és fenntartásuk csak tartós termőföld-háttérrel képzelhető el.

– *Milyen irányban halad Ön szerint ma Magyarországon a birtokkoncentráció?*

– A birtokaprózódással együtt - mint ellentétel - tapasztalható a tulajdon koncentrációja. A földterület 50 százalékát nagyüzemek művelik meg, de nem ritkák az 50–100–300 hektáros magángazdaságok. Élesen kezd elkülönülni az árutermelő gazdaság a kedvtelési, ún. hobbi-, illetve a kisegítő kényszergazdaságtól. A törvény azt akarja elősegíteni, hogy a helyben gazdálkodó család növelhesse a birtokát, akár haszonbérlet, akár földszerzés útján.

– *Milyennek látja a földnyilvántartás állapotát képviselő úr?*

– Óriási munka hárul a földhivatalokra. Az egyes megyékben nagyon eltérő a helyzet. Gondolom, két-három év alatt sikerül behoznunk a lemaradást. A végső határidő az uniós csatlakozás. Megkockáztatom, hogy a földnyilvántartásának a legjobb helye a jegyzőknél lenne.

– *Túléljük az Unió rosszallását földügyben?*

– Éppen az uniós országok szolgáltatják a jó példát nekünk arra, hogyan lehet jó és szigorúan betartott törvényekkel megóvni hazánk földjét.

– *Köszönöm a tájékoztatást!*

(Az Európai Unió Agrárgazdasága, 1999. IV. évf. 10. szám;
az interjút készítette Tamás Enikő)

MEGYEI SZOCIÁLIS ÖSZTÖNDÍJ ALAP LÉTREHOZÁSÁRÓL

*1999. november 29.
Napirend előtti felszólalás*

Elnök Úr! Tisztelt Ház! Az eddigiektől eltérően egy kissé békésebb ügyet szeretnék a Ház elé terjeszteni, és felhívni erre a figyelmét.

Azt hiszem, azzal nem mondok semmi újat, ha azt állítom, hogy ma Magyarországon nagyon sok olyan család él, amelyik gyermekeit nagy nehézség és nagy áldozat árán tudja felsőfokú intézményben taníttatni. Talán akkor sem járok messze az igazságtól, ha azt mondom, hogy van olyan tehetséges fiatal, aki érettségi után meg sem próbálja a továbbtanulást, anyagi okok miatt. A tandíj eltörlése fontos és lényeges lépés volt, de azt mindannyian tudtuk, hogy bár lényegesen könnyít a terheken, az elmondott súlyos problémát teljes mértékben nem tudja orvosolni.

Ezen tények ismeretében mint a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés egyik alelnöke ez év nyarán egy felmérést készítettem a megyében. Azt a kérdést tettem fel a települési polgármestereknek, illetve rajtuk keresztül az önkormányzatoknak, hogy részt vennének-e egy olyan ösztöndíjrendszer kialakításában, amely a rászorult, anyagilag valóban hátrányos helyzetben lévő fiataloknak adna rendszeres segítséget felsőfokú tanulmányaik ideje alatt.

Meglepetésemre és örömömmre több polgármester értesített, hogy az Oktatási Minisztérium hasonló célú felmérést kezdeményezett, a két levelet, a minisztériumét és a miénket néhány nap eltéréssel kapták meg. Felvettem a kapcsolatot Pokorni Zoltán miniszter úrral, és egy újfajta támogatási forma kialakítása érdekében a továbbiakban

egy azonos, közös gondolkodás alapján végeztük az előkészítő munkálatokat Győr-Moson-Sopron megyében.

Tisztelt Képviselőtársaim! Örömmel tájékoztathatom önöket és az ország nyilvánosságát arról, hogy a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés legutóbbi ülésén határozatba foglalta, hogy részt vesz egy háromszintű ösztöndíjrendszer kialakításában. A rendszer lényege, hogy a települési önkormányzat, a megyei önkormányzat és az Oktatási Minisztérium meghatározott arányban és mértékben ösztöndíjat folyósít a szegénység küszöbére sodródott családok felsőfokú intézményekben tanuló gyermekei részére.

A rendszerben a tízezer lakos alatti települések vehetnek részt, ugyanis az anyagi lehetőségeink ezt teszik lehetővé, és felméréseink szerint itt van a legnagyobb szükség a segítségre. A rászorultságot meghatározott szempontok szerint a helyi települési önkormányzat bírálja el. Véleményünk szerint ugyanis a helyi ilyen irányú döntés látszik a legmegbízhatóbbnak és a legigazságosabbnak, hiszen a településen belül ismerhető és tudható leginkább a szociális rászorultság.

Tisztelt Ház! Az Oktatási Minisztériummal való együttműködés eredményeként remélhetem, hogy ezen új ösztöndíjrendszer Győr-Moson-Sopron megyében kísérleti programként jövő év februárjában elindulhat, és megyénkben mintegy 160–170 fiatalnak nyújt rendszeres segítséget.

Szeretném még elmondani önöknek, hogy bár mint a Magyar Demokrata Fórum által delegált közgyűlési alelnök voltam a kezdeményező és előterjesztő, a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés egyhangúlag hozta meg határozatát. Ezt azért tartottam fontosnak elmondani, mert a közvéleményben többé-kevésbé – de inkább többé – az a kép él, hogy a politikusok azzal foglalkoznak csupán, hogy egymás torkát harapdálják.

Ez a példa, úgy gondolom, bizonyítja, hogy vannak olyan ügyek és dolgok, amikor a döntéshozatalnál nem számít a pártállás. Ezért engedjék meg, hogy a Magyar Demokrata Fő-

rum és a magam nevében ezen helyről, az Országgyűlésből is kifejezzem köszönetemet és elismerésemet a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés valamennyi tagjának.

Megelégedésünkre szolgálhat az is, hogy az Oktatási Minisztérium ezen új ösztöndíjrendszert kissé eltérő, két-szintű formában, országosan kívánja a jövő iskolai tanévben megvalósítani. Tudom, hogy az ország számos gondjára nincs globális, gyors és egyszerű megoldás, de lényeges, hogy az üres beszéd helyett minden reális eszközzel törekedjünk problémáink megoldására.

Győr-Moson-Sopron megyében nemcsak a kistelepülések iskoláinak fennmaradását és működtetését tartjuk fontosnak, hanem azt is, hogy egy tehetség se kallódjon el, főleg ne anyagi okok miatt. Ezért, ha nem is gondoljuk, hogy döntésünkkel megváltottuk a világot, úgy érezzük, hogy a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat a lehetőségeihez mérten cselekszik és tesz egy fontos ügy érdekében.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

A Bursa Hungarica ösztöndíj kezdetei – megállapodás aláírása Judász Judittal, a Nemzeti Alapítvány alelnökével és Pokorni Zoltán oktatási miniszterrel, 1999

EMLÉKEZÉS VARGA BÉLÁRA

Szeretettel köszöntök mindenkit, aki most összegyűlt itt Varga Bélára emlékezni.

Én olyan szerencsésnek mondhatom magam, hogy személyesen láthattam és hallhattam őt még 1990-ben. Ekkor nyitotta meg Varga Béla a szabadon választott Országgyűlés alakuló ülését. Ő utoljára 1947-ben állt a Nemzetgyűlés elnökeként az Országházban, az utolsó demokratikus parlament elnökeként. Utána jött a kommunista diktatúra, és menekülnie kellett. A Gondviselésnek köszönhetően ő még életében tapasztalhatta meg, hogy a szeretet és kitartás diadalmaskodik a gonoszság és a gyűlölet felett erőszak nélkül. Az egykori üldözött nem megtörve, hanem méltósággal, megrendülve és hálát adva állt ott.

Ez az élmény meghatározó volt az életemben. Én is megrendülve néztem, ahogy felment az emelvényre. Ritkán adódik ilyen pillanat az ember életében: szinte látható volt, ahogy a magyar történelem fél évszázadának minden szenvedése, öröme és történése ott vibrál a levegőben. Egyébként is megilletődve ültem a történelmi falak között, mint országgyűlési képviselő, de Varga Bélát hallgatva és látva éreztem, ahogy nehezedik rám a felelősség a hazám iránt. Az érzés máig él bennem, de a szavakra nem emlékeztem. Akkor mondott beszédét most újra elolvastva is érezhető minden szónak a súlya. Egyszerű szavakkal és világosan foglalta össze a magyarság helyzetét és a jövő feladatait:

„...a magyar nemzet is bebizonyította, hogy azok, akik arról beszéltek, miszerint a huszadik században, a világhatalmak korában a kis nemzetek elvesztették létjogosultságukat, végzetesen hibáztak, mert a kis, de összetartó népek korát éljük. Másrésztől mélyen kell beidegződnie a magyar tudatba annak, hogy hibáinkért most egyedül vagyunk és leszünk felelősek. Az emberi szabadság nem kö-

rülmény, hanem feladat. A bilincsek lehullásával együtt jár a magunkra, magunk által szabott emberi kötelesség. Nehezebb olykor szabadnak, mint rabnak lenni...”

„...Kevesen vagyunk. Nem a vérében, hanem a lelkében és szellemében értékes a magyar. Éppen most, amikor a nagy és talán a legnehezebb feladat a magyar szellem, a magyar nyelv, a magyar civilizáció, a magyar kultúra megmentése, védelme, támogatása és ápolása, a magyar állam határain kívül élő, oly sokszor meggyötört milliónyi magyar élete és jövője során. Idegződjön be minden magyar fejébe és szívébe, hogy mi Európához tartozunk, mert a mi nyugatunk nemcsak földrajzi helyzetünk, hanem hagyományaink és gondolati világunk miatt Európa...”

Varga Béla az elsők között vitte hírét a nácik haláltáborainak, mentette a lengyel és a francia menekülteket a II. világháborúban, és hírét vitte a Vörös Hadsereg kegyetlenségeinek, menekülteként Amerikában is hazájáért dolgozott, szervezte az emigrációt. Munkáját elismerte a lengyel állam, az Egyesült Államok, Franciaország becsületrendet adományozott neki. Az ő személye köti össze számunkra a magyar történelem évtizedeit. Azért foglaltam ezt így össze, hogy érezzük: ez a kiváló ember itt született közöttünk, Börcsön, innen indult, és mindig büszke volt származására. Legyen példa mindenki számára az ő élete.

Gondolataimat azzal zárom, amivel Varga Béla útjára indította az új Magyar Köztársaságot:

„...Nemzedékek mennek, nemzedékek jönnek, ami maradandó, az, amit az igazságszerető magyar szellem és a becsületes magyar emberszeretet megtett, megvédett és megőrzött...”

(Elhangzott a Varga Béla Emléknapon Börcsön, 2003. február 23.)

MEZŐGAZDASÁGUNK A KOPPENHÁGAI CSATAVESZTÉS UTÁN

2003. április 15.

Felzólalások az országgyűlési vitanapon

Elnök Úr! Tisztelt Ház! Kedves Televíziónézők és Rádióhallgatók! Mindenekelőtt szeretném megköszönni a Fidesz–Magyar Polgári Pártnak, illetve képviselőinek, akik aláírták a kezdeményezést, és segítettek abban, hogy a Magyar Demokrata Fórum kezdeményezése vitanapként valósuljon meg, hiszen tudjuk, a Hárszabály szerint csak megfelelő számú aláírással tudtuk ezt kezdeményezni. Köszönöm szépen.

Azon, hogy ezt a vitanapot kezdeményeztük, aki ismeri a Magyar Demokrata Fórum természetrajzát, az nem csodálkozik. Szerintünk a mezőgazdaság mindig is, de különösen most, az uniós csatlakozás idején kicsit sorskérdés. Súlyos ez a szó, hogy sorskérdés, de ha belegondolunk abba, hogy a mezőgazdaság milyen jelentőségű a nemzetgazdaságban, a vidék lakosságmegtartó képességében, akkor valóban sorskérdésnek kell tekintenünk azt, hogy milyen lesz az ebből élők sorsa az Unión belül.

Figyelemfelkeltésnek szántuk a kezdeményezést, és közös gondolkodásra hívtuk a pártokat, a közvéleményt. Nagyon örülök annak, hogy Glattfelder Béla, a Fidesz vezérszónoka és a szabad demokraták vezérszónokai, Kis Zoltán és Szent-Iványi István is túlnyomó többségben nem a múlttal foglalkoztak, hanem megértették a konstruktív hívó szót. Amire Szent-Iványi képviselő úr visszatekintett, az jogos volt és tanulságos. Nagyon remélem, hogy a kormány és a Szocialista Párt nemcsak szavakban törekszik

konszenzusra, hanem indokolatlan visszamutogatások helyett a közös gondolkodást fogják elősegíteni; ez a közös célunk, ez volt a célunk.

Az, hogy az időzítés pont a referendum utánra került, nem volt véletlen. Ennek megvannak a Hárszabály szerinti lehetőségei, és úgy gondoltuk, éppen a referendum után indokolt a mezőgazdaságról a parlamentben elsőként beszélni. Nagy ügyeink vannak, és nemcsak a mezőgazdaság jelent gondot a csatlakozás során, nagyon sok egyéb megoldandó probléma is van és lesz is, de nagyon jó – és örülök, hogy ezt mindenki megerősítette –, hogy az első ilyen jellegű vitanap, ami, remélem, higgadt lesz, a mezőgazdaságról szól. Azt is hozzá kell tennem, a Magyar Demokrata Fórum egyetlen politikusa sem mondta soha, hogy mi a zsebünkben hordjuk a bölcsek kövét, de ha problémát látunk, azt fel kell vetni.

Most már kissé a humor kategóriájába tartozik az a polémia, hogy most csatavesztés vagy mi – hogy a cím miért ilyen. Örülök, hogy ezt a címet adtuk, mert mindenki felfigyelt rá. Kicsit blikkfangos a cím, de elgondolkoztatta a politikusokat és a közszereplőket is. Nem hiszem, hogy úgy kellene megközelíteni, hogy ha csatavesztés, akkor háború – kérem, küzdelem! A szavakon lehet lovagolni, lehet azokon változtatni, de nagyon szomorú lennék, ha a csatlakozás után a magyar képviselőlet Brüsszelben nem küzdene az érdekeinkért.

Ezt lehet küzdelemnek, harcnak mondani, de hogy a csatavesztés szót tettük bele, ez nem a kudarcot igyekezett jelezni, hanem azt, hogy a győzelem előttünk áll, és azzal a közös gondolkodással, ami kezd kibontakozni, ha van ész, erő és akarat, akkor valóban győztese lehet az agrárágazat többsége a csatlakozásnak.

Tisztelt Ház! Már Salamon király is tudta, a Bibliából idézek: az ország haszna mindenekfelett a mezőgazdaságot kedvelő király. A mi hatalmi berendezkedésünkre al-

kalmazva ezt a bölcs mondatot, így mondhatnánk: az ország haszna mindenekfelett a mezőgazdaságot kedvelő miniszterelnök, akinek a hatalma, döntési lehetősége, tudjuk, elég nagy.

Itt eszembe jutott, hogy egy héttel ezelőtt, születésnapja alkalmával nagyon sokan tisztelettel emlékeztek meg Antall Józsefről, olyanok is, akik egy időben, annak idején másként vélekedtek. Azt nem tudhatom, hogy ha Antall József vezeti a koppenhágai delegációt, mi az eredmény, ez fikció lehetne csak. De azt tudom, hogy személyében olyan miniszterelnököt tisztelhetünk, aki nemcsak kedvelte a vidéket, hanem tenni próbált, akart, és tetteivel is bizonyította, hogy a mezőgazdaság, a vidék, a vidéki emberek élete a számára nagyon fontos. Amikor a gazdasági összeomlás bekövetkezett – hiszen azt mindig el szoktuk felejtetni, mindig emlékeztetem önmagammat is és mindenkit, aki ebben az országban él, hogy a rendszerváltozás azért történt, mert egy gazdasági világrendszer összeomlott, tehát gazdasági csődbe kerültünk –, a romeltakarítás első egy-két éve után, amikor '93-ban kicsit levegőt kaptunk, emlékezzenek, kedves képviselőtársaim, az érintettek legalábbis emlékeznek még ma is, ha járom a vidéket: jégkár, aszály, húsembargó, alma, és sorolhatnám a válságtüneteket, illetve eseményeket, amelyeket Antall József miniszterelnök úr mindig pozitívan kezelte, és ha odamentem hozzá, mindig külön támogatást adott. Az ő támogatása indította el tulajdonképpen azt a '94-ben megvalósult két akciónkat, a falugazdász-hálózatot és a tőkejuttatást, tehát a szellemi és az anyagi segítséget a gazdálkodóknak.

Ne haragudjanak, hogy kitértem erre, de nagyon fontosnak tartom, hogy vegyünk példát azokról az emberekről, akiket most már mindannyian tisztelünk, hogy hogyan kell a mezőgazdasághoz viszonyulnia Magyarországnak mindenkor miniszterelnökének. Hiszen a kezében nagyon komoly döntési lehetőség van, amikor a kormányon belül

például a földművelésügyi tárca vezetője éppen harcot vív, nem háborút, küzdelmet vív az agrárgazdaság érdekeiért. Nagyon jól tudjuk, ezt Kis Zoltán államtitkár úr is tudja, hogy egy kormányon belül is meg kell vívni a csatáinkat, amikor egy szféráért, egy ágazatért küzdünk.

Tisztelt Ház! Mindazonáltal el kell ismernünk, hogy minden erőfeszítésünk ellenére – most '90-94-re utalok –, a mezőgazdasági termelés gyakorlata rendkívül nehezen találta meg a helyét a rendszerváltozáskor újraformálódó gazdasági-társadalmi közegben. Az első ciklusban megszerzett földek mellé az új gazdák, régi-új gazdák számára felszerelést, tőkét és szakmai segítséget, ahogy említettem, csak '94 elején tudtunk nyújtani azzal a bizonyos géptámogatással és a falugazdász-hálózatok megszervezésével.

A második ciklus – engedjenek meg egy ellenzékítől ennyi kis vitriolt –, egy bágyadt nagyüzem-konzolidációs gyakorlat mellett, kitűzött fejlődési irány nélkül, igazi hosszú távú struktúrát nem eredményezett. Emlékszem, amikor '94-ben azt kellett mondanom, hogy a kormány programjával 90 százalékban egyetérttek. És emlékszem, amikor '96-ban azt kellett kérdeznem Orosz Sándortól – most nincs itt –, hogy hol a program megvalósítása. '94-ben, ha a kormány programját elolvassuk újra, az egy elfogadható program volt. Csak nem valósult meg belőle jóformán semmi, bakfitty.

No, utána jött a polgári kormány, és el kell ismernünk, hogy az első három esztendeje az illúzióvesztésen kívül bizony nem sokat hozott a gazdáknak. A valódi struktúraváltás, egy úgynevezett eurokonform, sokfunkciós mezőgazdaság kialakulásának és főleg feltőkésítésének az esélye a ciklus utolsó évében látszott a családi gazdaságok vonatkozásában, amelynek a törekvése sajnos az új kormánynál nem talált támogatásra, és bizony azok a pozitív megkülönböztetések – és most nem akarok elkezdni vitatkozni, hogy az esélyegyenlőség mit jelent az agrárszektorban a

kicsik és nagyok között, és miért kell a kicsiket, a kezdőket pozitívan támogatni – megszűntek sajnos.

Összegezve azt mondhatjuk, hogy ennek a hazai mezőgazdaság történetében példa nélkül álló, rendkívül hosszú és negatív előjelű folyamatnak, amelyet én már '85-től kezdek eredeztetni, az az eredménye, hogy a mezőgazdaság mint termelő ágazat a rendszerváltás egyértelmű vesztese. És nagyon kell törekednünk arra, hogy az uniós csatlakozásnak is ne a vesztese legyen.

Milyen helyzetet alakított ki az elmúlt 12 év? Ez nem önkritika, ez egy ténymegállapítás, benne van a 12 év minden keserve, gondja. Rendezetlen, vagy legalábbis még mindig átalakulás előtt áll az ágazat termelő struktúrája, beleértve a földtulajdon, földbirtok-politika, haszonbérlet problémakörét, amelyekből jó néhány a magyar agrárjövőt alapjaiban fenyegető helyzetet eredményezhet.

Hihetetlen mértékű az ismeretkülönbség az ágazat azonos szintű szereplői között. És különösen, ezt mindannyian tudjuk, dermesztő szinte a csatlakozásra való felkészülés idején az ezzel kapcsolatos ismeretanyag nagy hiánya. Megváltozott és nagyon súlyos probléma a magyar feldolgozó- és élelmiszeripar szerkezeti struktúrája és tulajdonosi szerkezete is, ebből kifolyólag a termelők hátrányára megváltozott érdekségi és kapcsolati rendszere.

A forgalmazói igény néhány év alatt diktátummá változott, a növekvő mértékben külföldi érdekltségű áruházláncok saját hazájukban szinte ismeretlen keménységgel lépnek fel termelőinkkel és a honi érdekltségű feldolgozókkal szemben. A magyar mezőgazdasági termelő kiszolgáltatott helyzetében egyelőre legtöbbször nem ad helyes választ a nagy számú kihívásra. A beszerzésben, értékesítésben, műszaki-technikai ellátásban, a mezőgazdasági bürokráciában és a várhatóan tovább növekvő adminisztrációjában a gazdák nagy többsége magára utalt.

Az együttműködés hiánya azonban mára újabb csapást is jelenthet, a piacvesztést. És ami nagyon fontos, és erről már szó volt, az EU-kompatibilis intézményrendszer kialakítása még csak a kezdeteknél tart. Sorolhatnók még az elmúlt évekből eredeztethető problémákat, de még egyet hadd emeljek ki: a fiatal pályakezdő gazdálkodók nem tolnak a föld túsására és a mezőgazdasági művelés folytatására. Elgondolkodtató, hogy a vidéki életforma, a gazdálkodás életformája nem vonzó a fiatalok számára. S ez az ismert okok miatt nem is olyan csodálatos.

Tehát az ágazatot uraló tőkehiány, az ismeretanyag hiánya, a feldolgozó- és élelmiszer-ipari, kereskedői struktúra állapota, a termelői szövetkezésekre irányuló felkészületlenség komoly gondokat jelenthet a csatlakozás előszobájában. Ugyanakkor a magyar agrárgazdaságnak számottevő előnyei és erősségei is vannak. Az idő spórolása érdekében ebből csak egyet-kettőt ragadnék ki.

Az ország agrárgazdasága a hagyományokból és ökológiai adottságokból adódóan sokoldalú, tehát rugalmas, változókéony, alkalmazkodóképes. Az ágazatban többségében versenyképes növény- és állatfajták állnak rendelkezésre, széles választéka van a termelési eljárásoknak, és ami nagyon fontos, a mezőgazdasági környezetterhelés a fejlett nyugat-európai országokhoz képest alacsony, emiatt a fejlesztésnek sok irányú és tág tere nyílhat a fenntartható fejlődés garanciájával; s mindig meg szoktam említeni a magyar agrárértelmiség, a szakemberek kiváló, európai szintű képességét.

Mindazonáltal az elmúlt hetekben úgy éreztem, hogy az Európai Unió olyan csodaszerhez kezd hasonlítani, tetten érhető számos propagandaanyagban, amelynek az emlegetése is elég ahhoz, hogy bajaink megszűnjenek, a beteg meggyógyuljon. A gond az, hogy ezt az optimizmust nem kísérte eddig megfelelő, alapos előkészület, függetlenül attól, hogy ez most az elmúlt négy évre vagy az elmúlt egy

évre vonatkozik. Az elmúlt egy évben sem történtek meg azok, mint ami elvárható lett volna.

A referendumot megelőző kampány sokszor így állította be az Uniót, és akik próbáltunk más hangot megütni, azok kicsit elutasításra találtak. Pedig szembe kell nézni azzal, hogy a csatlakozásnak is lesznek vesztesei. Ezt senki nem vitatja. És szerintem a döntéshozóknak elsősorban ővelük kell foglalkozni, nem a nyertesekkel. Ezzel mi nem vitatjuk azt, hogy a mezőgazdaság egésze nyertese lehet – a lehet szón van a hangsúly –, ha ehhez ész, erő, akarat és a főníciaiak által kitalált fizetőeszköz rendelkezésre áll.

Amikor a lemaradás és a gondok veszélyére a parlamentben felhívtam a figyelmet az elmúlt hetekben – mert a Magyar Demokrata Fórum számára nem volt kétséges a referendum igenje, mi azzal foglalkozunk hetek óta, hogy hogyan csatlakozzunk, milyen problémákat látunk –, nagyon sajnálom, hogy a miniszter úr egyszer szinte Janus-arcúsággal vádolt, nem így fejezte ki magát, de ez volt a lényege; másszor az államtitkár úr, csodálkoztam, hogy hogyan söpörte le az én higgadt felvetéseimet. Remélem, hogy most, a sikeres referendum után a kormány is higgadtan és nyugodtabban hallgatja meg észrevételeinket, és nem utolsósorban őszintén néz szembe az általunk felvetett problémákkal. Mi a megoldásra is próbálunk javaslatot tenni, remélem, hogy ezek a javaslatok nem találnak süket fülekre most már, mindenesetre a szakembereink segítségét, az MDF együttműködését felajánljuk. Csak, tisztelt miniszter úr, amikor konszenzusról tetszik beszélni, és a múltat tetszik emlegetni, akkor az a kérésem, hogy a múltat is korrekten elemezzük. Van most már annyi visszatekintésünk a 12 évre, hogy meg kell vizsgálnunk: az adott politikai körülmények, adott politikai, parlamenti erőviszonyok között, az adott alkotmányos helyzetben, az adott gazdasági körülmények között mi, hogyan és miért történt úgy, ahogy történt. Soha nem tagadtam, hogy lehetett volna jobb is, lehe-

tett volna más is a változás, de ezt tudtuk tenni. A lényeg az, hogy nem követtünk el olyan bűnt, mert minden kormány, ahogy mondta Boross Péter, arra van kárhoztatva, hogy bűnöket követ el, mert naponta döntések előtt áll. Döntések közben lehetnek hibás döntések is. Csak az a kérdés, hogy ez a bűn bocsánatos vagy nem. Amin lehet javítani, az bocsánatos. Nem hiszem, hogy olyan bűnt követtünk volna el az országgal és a mezőgazdasággal szemben; és utaltak itt a lelkiismeretemre, tisztelt miniszter úr, mert rám nézett. Nyugodt lelkiismerettel állíthatom, hogy nem követtünk el olyat, amit ne lehetne kijavítani, és ahogy a gazdasági helyzet alakul, azt jobbra tenni.

Azt pedig egyenesen furcsállom, hogy sokszor azok oktatnak ki ezekről a dolgokról, akik 1985-től, amikor a romlás megkezdődött a mezőgazdaságban, ott voltak, asszisztáltak, és nem tudtak semmit tenni a romlás ellen. Mert én benne éltem, ott voltam, tudom, hogy hány téesz ment tönkre, csak akkor nem csődeljárás volt, hanem szanálás. Ahol én dolgoztam, az a szövetkezet '84-ben még kiváló volt, én is kiváló dolgozó voltam, '89-ben pedig már szanáltuk, szanálni kellett a szövetkezetet. Nem azért, mert ott dolgoztam, bocsánat, hanem azért, mert melléküzemágak szűntek meg. Akik az agráriumban dolgoztak, tudják, hogy milyen hanyatlás indult meg '85-től. Tehát aki kioktat, erre is legyen szíves visszafigyelni majd, hogy akkor mit tett ő.

Az elmondott problémákat, azt hiszem, nemcsak felsorolni kell, hanem néhány megoldási javaslatot is kell adni. Csak megismétlem, amit elmondtam az elmúlt hetekben itt a parlamentben. A költségvetés állapota nem olyan, hogy a tökélytűtést grátisz meg tudná tenni a mezőgazdaság szereplőinek. Sokszor emlegetem azt a hitelkonstrukciót, amit már úgy várnék, hogy egyszer látnám, hogy egy komoly kamattámogatással, állami garanciával, jól kidolgozott, akár tájegységekre lebontott lehetőségek kidolgozásával a kormány meghirdetné. Tegnap egy beszélgetésen voltam a

tévében, és ott Benedek Fülöp államtitkár úr mondta, hogy a 23 milliárd elfogyott már a géptámogatásra. Óriási a vállalkozó kedv, az optimizmus még mindig, minden probléma ellenére a mezőgazdaságban, de kevés ez a pénz, mondta Glattfelder Béla is, úgy emlékszem. Kérem, tessék hozzájárulni a hitellehetőséghez! A bankok örömmel adják a hitelt, ha van állami garancia, 15–20 évre. Miniszter úr, nem kell aggódni a következő kormányoknál, hogy áthárítjuk, tetszett mondani, amikor felszólaltam. Vállaljuk ezt mi, csak 2006 után tudjuk vállalni; most is vállalnánk, de majd amikor a következőnél ott leszünk, mi vállaljuk azt, hogy húsz évre tetszett adni hitelt a gazdáknak, emiatt nem kell aggódni.

Az intézményrendszerrel már szoltam; ezt a témát inkább meghagyom Font Sándor barátomnak, mert az idő nagyon halad, és azt ígértem, hogy 15 perc alatt befejezem. Egy nagyon fontos kérdéstről, a földről azonban muszáj beszélnem, mert akkor nem is lennék Medgyasszay László, ha ebben a vezérszónoklatban a termőföld sorsáért nem aggódnék.

Miért aggódom? Azt mindenki tudja, 1996–97 óta többször kifejtettem és elmondtam: a törekvésünk az, hogy a termőföld tulajdona és használata az úgynevezett helyben lakók kezébe kerüljön, persze mindig az adott helyzetből kiindulva; ami most van, az van, ettől kezdve törekedjünk arra - ez nem egyezik azzal a szlogenel, hogy a föld azé, aki megműveli, pedig igaz. Annak kellene lenni, de hát a szlogen célja ma más, mint ezelőtt negyven vagy ötven éve, gyerekkoromban, de mindenképpen ez a törekvésünk. Ezért kezdeményeztünk népszavazást, ezért terjesztettünk be hárompárti törvényjavaslatot '99-ben, ezért a Nemzeti Földalap önálló indítványát 2000-ben beterveztetem. Mindezek a tények bizonyítják azt, hogy az MDF-nek ez volt a törekvése, és ne tessék azt mondani, hogy miért nem csináltuk meg ezt '90 és '94 között! Az akkori viszo-

nyok között ezt nem tudtuk megtenni. Egyszerűen nem tudtuk akkor ezt így megtenni, ahogyan kikristályosodott az idők folyamán, hogy ezt meg lehet és meg kell tenni.

Igen ám, de ezt a kizárólagos tulajdonszerzési jogot az EU mai szabályozása már nem teszi lehetővé a termőföld vonatkozásában. Az én nemzetközi jogászaim szerint legalábbis ez nem lehetséges ma, hogy a derogáció megszűnte után elérjük azt, hogy a föld tulajdonszerzésére és a használatára az úgynevezett helyben lakók kizárólagos jogát állapítsuk meg. Hogy ki a helyben lakó, az egy másik kérdés, szakmai kérdés. Hál' istennek a hatéves küzdelmem után a politika és a jog is elfogadta a helyben lakó fogalmát, de a helyben lakó fogalmának meghatározásával, azt hiszem, nincs is nagy vitánk egymás között. De van egy lehetőség, és nagyon örülök annak – most megint a kormányra hivatkozom –, hogy a tegnapi beszélgetésben Benedek Fülöp államtitkár úr elmondta, hogy ő is tanulmányozza az európai gyakorlatot, és nagy örömmel hallottam tőle vissza azt, amit már tudunk régóta, hogy minden európai ország védi a termőföldet a társországokkal szemben. Nem hiszem tehát, hogy nagy szavakat mondok, ha azt mondom, hogy akkor leszünk igazán európaiak, ha az európaiakhoz méltó módon mi is védjük a termőföldünket a saját gazdálkodóink és saját állampolgáraink javára.

Van viszont egy lehetőség, és ezt is már többször elmondtam, de szeretném itt megint hangsúlyosan elmondani. Ahogy a családi gazdaság mint jogi kategória megfogalmazásra került, és ez ma is él, ugyanígy minden mezőgazdálkodási formációt meg kellene jogi kategóriaként fogalmazni, tehát megszabni, hogy mit értünk üzem alatt. Ha az üzem fogalmát megszabtuk mint új fogalmat, ez nem egyenlő a betéti társasággal, a termelőszövetkezettel, gazdasági társasággal, ez egy új fogalom (*Az elnök a csengő megkocogtatásával jelzi az idő leteltét.*), amelyet ha meghatározunk, akkor az üzem forgalmazásának a szabályait

tudjuk már úgy alakítani, ahogy az a magyar érdekeknek megfelel.

Tisztelt Ház! Lehet, hogy erről még kétpercesben fogok beszélni. Köszönöm türelmüket.

+

Elnök Úr! Tisztelt Ház! Hát hogy csatavesztés volt-e Koppenhágában vagy sem, arról pró és kontra sok érv hangzott itt el. Én a címet vállalom, sőt örülök neki, hogy ez a címe, mert legalább egy kis polémia ekörül is kialakult. De azt hiszem, ez most már indifferens, hogy győzelem volt-e vagy vereség. Az élet ilyen, hol győzünk, hol veszünk, és az élet megy tovább. Van de facto tény, egy szerződés, elfogadtuk, a cselekvés tehát terápia és diagnózis is. A terápia a fontos, a cselekvés.

Nagyon remélem, hogy ez a vitanap tényleg nem volt felesleges, még akkor sem, ha csak kevesen vettünk ezen részt, mert talán elértük azt a célt, hogy rádöbentettük a kormányt a felelősségére, felhívtuk a közvélemény figyelmét a mezőgazdaság gondjaira és jelentőségére Magyarországon.

Nagyon szeretném, ha ez a vitanap nyitánya lenne most már a konkrét felkészülésnek, a mezőgazdaság felkészítésének a csatlakozásig és az után. De azt hiszem, ez a nyitány meg a további cselekvéssorozat csak akkor lesz eredményes, ha ezt őszintén szembenézve a tényekkel, reálisan elemezve a tényeket, együttgondolkodással próbáljuk megoldani.

Szeretném megismételni, hogy mi az a négy legfontosabb pillér, legfontosabb teendő, amit a Magyar Demokrata Fórum szerint – a vitában elhangzottakat is figyelembe véve – fontos megemlíteni. Szerintünk ezen a négy területen kell leginkább eleget tenni, de természetesen a kormány cselekvési lehetőségén és akaratán múlik, hogy

eleget tegyünk ennek a négy fontos követelményrendszernek.

Az első az intézményrendszer, amelynek két pillére van, egyrészt az EU-s kifizetésekhez szükséges intézményrendszer kiépítése és adminisztratív segítségnyújtás a gazdáknak, a másik pedig maga a gazdák intézményrendszere, ami lehet integráció, a gazdák együttműködésének legkülönbözőbb formái és rendszerei. Itt megint csak azt kell mondjam – de nem most mondom először, mondtam én ezt négy, öt meg nyolc éve is –, hogy hatékonyabb és komolyabb állami segítséggel kell ezt létrehozni, úgy humán, mint anyagi segítséggel. Nagyon sok fiatal szakember áll rendelkezésre ahhoz, hogy ezt elősegítse.

A második nagy pillér az adottságaink kihasználása. Itt szó esett hungarikumokról, ökogazdálkodásról, az ökogazdálkodás fejlesztéséről. Jó lenne, ha az a 11 milliárd meglenne ebben az évben, amiről egy levél tanúsága szerint a miniszter úr is szeretett volna rendelkezni, vagy legalábbis szerette volna elintézni, csak nem sikerült. Egyetértek azzal, hogy az ökogazdálkodás és a környezetgazdálkodás területén – erről is esett szó – nagyon sok lehetőségünk van, de szintén átgondoltan, akár tájegységekre lebontva, s általában a magyar élelmiszerek marketingmunkájával kapcsolatban is nagyon komoly teendőink vannak – kedves közvélemény, fogyasszunk elsősorban magyar élelmiszert!

A harmadik nagy stock az azonnali tőkejuttatás, egy nagyon átgondolt, de magas kamattámogatású, állami garanciával ellátott, hosszú lejáratú hitelkonstrukcióval összekötve. Ezt azért tartjuk fontosnak újra és újra megismételni, mert erre a fajta nemzeti segítségnyújtásra a csatlakozás után nem lesz lehetőség, hiszen tudjuk, hogy ez közvetlen termelési támogatás, áttételesen, és ezt az EU ismereteink szerint nem fogja engedélyezni. Ezt most kell megtenni, erről beszéltem a felszólalásomban is, ami egy beruházási boomot jelentene a mezőgazdaságban.

Végül, de nem utolsósorban ide tartozik a termőföld kérdése. Már tíz éve vitatkozunk a termőföld sorsán. Abban mindannyian egyetértünk – s mindig a használatát is nézni kell –, hogy azok tulajdonába kerüljön, akik ott és abból élnek, legyenek azok gazdálkodók, gazdálkodó szervezetek tagjai vagy akár gazdálkodó szervezetek.

Mit értek azon, hogy az üzem fogalmának meghatározása és szabályozása? Az üzem – egyszerűsítve – magában foglalja a termőföldet és az eszközrendszert, valamint természetesen a humán erőforrást is. Ha ezt – úgy, ahogy a családi gazdaságok jogilag megfogalmazásra kerültek – kiterjesztjük minden gazdálkodási formára, és ennek az üzemnek mint fogalomnak, mint jogi kategóriának, mint egy új típusú gazdálkodási formának a forgalmazását szabályozzuk a nemzeti érdekeinknek megfelelően, akkor ezt EU-konform módon megtehetjük. Erre Európában nagyon sok helyen van példa. Ez egy nagyon komoly jogi munka, mert nagyon sok leágazása van. Egyszerű így elmondani magát az elképzelést, de magát a jogi formulát megfogalmazni már kicsit nehezebb.

Készek vagyunk az együttműködésre, tisztelt kormány, de azt ne várják tőlünk, hogy az ellenzéki jogainkat és kötelességeinket ne gyakoroljuk. Azt szoktam mondani, hogy én megígértem ötven község falusi emberének, hogy nem fogom be pörös számat. De nem fogtam be akkor sem, amikor kormányon voltunk. De mindig a tudásnak igyekszem panaszt tenni, és nagyon remélem, hogy ez a század pártfogón tekint majd a mezőgazdaságra, és nagyon remélem, hogy majd rám gondol, szántván, a paraszt.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

KOSSUTH LAJOS SZOBRÁNAK AVATÁSA GYŐRÚJBARÁTON

Szeretettel köszöntök mindenkit október 23-án, a nemzeti ünnepünkön és Kossuth Lajos szobrának avatásán. Mindig megtisztelő számomra, ha egy közösség meghív, hogy részt vegyek az ünnepségén. A mostani esemény pedig különösen megtisztelő számomra.

Azért különösen megtisztelő, mert Kossuth Lajos szobrának avatására jöttünk össze.

Egy községben nem sok köztéri alkotással találkozhatunk. A tereinken, útjainkon álló emlékműveknek, szobroknak üzenetük van. Azért állíttatta oda a közösség, hogy az emlékmű, szobor – mint jelkép – mindennap jelezze, hogy mi a fontos számunkra, figyelmeztessen azokra az értékekre, amelyeket nemzedékek hosszú során keresztül őriznünk érdemes, őriznünk kell. Régről máig megmaradtak a pestiskeresztek és emlékeztetik az embereket, hogy becsüljék meg az életet. Az útkereszteződésekben fakeresztek és korpuszok figyelmeztetik az arra járókat, hogy éljenek szeretetben. A síremlékeink jelzik, hogy összefonódott sorsunk őseinkkel és utódainkkal. A Magyar Millennium alkalmából – Győrújbaráton is – emlékkeresztet állítottunk. A kereszttel emlékezünk arra, hogy ezer éve keresztény és európai államot építünk.

Kossuth Lajos emlékműve mindennap mutatni fogja a győrújbarátiak számára, hogy a magyarság állandóan képes a megújulásra. Mutatja, nemcsak arra vagyunk képesek, hogy kövessük a modern Európát, hanem arra is, hogy példát mutassunk neki. Számomra mint országgyűlési képviselő számára Kossuth Lajos a modern polgári demokrácia egyik atyja. És nem csak a modern magyar polgári demokrácia atyja. Európai és az amerikai demokraták is nagy tisztelettel néztek arra az emberre, aki az abszolu-

tizmus közepén arra a gondolatra jutott, hogy a demokrácia és a népek összefogása lehet a fejlődés útja.

Az 1848. évi forradalmak közül csak a magyar alakult egy nép szabadságharcává. Csak a magyar forradalomnak volt esélye arra, hogy 1848-ban polgári demokráciát építsen Európa közepén. Hasonlóképpen 1956-hoz, amikor is csak a magyar népnek volt annyi ereje, hogy felemelje a fejét és felegyenesedjen a kommunista diktatúra szorítása alól.

1849-ben csak a keleti zsarnok, az orosz cár és száz ezres serege tudta letörni a szabadságharcunkat. 1956-ban a „hazai” kommunisták nem tudták volna megtartani hatalmukat, ha a „keleti testvér”, a szovjet birodalom nem avatkozik be, és nem tapossa le tankjaival a forradalmat.

1848-ban a forradalmárok és a szabadságharcosok Kossuth szavára indultak harcba, megőrizni március idusának eredményeit, és kivívni Magyarország függetlenségét. 1956-ban a nép ereje harc nélkül elsöpörte a félelemre és erőszakra épült diktatúrát. Jókedvű és mosolygós tüntetőket lehetett látni a forradalom első képein. Az ÁVO-ra épülő kommunista hatalom azonban körömszakadtáig védte uralmát, idegen fegyverek segítségével. És véres háborúba, szenvedésbe vitte az országot.

1848 és 1849 az országnak a polgári demokrácia alapjait tette le. A jobbágyfelszabadítás, a szabadságjogok megteremtése és a felelős demokratikus intézmények kialakítása már azt mutatta, hogy vége van az uralkodó egyeduralmának. 1956-ban a magyar nép – a majd évtizedes elnyomás után – szó szerint néhány óra és néhány nap alatt létrehozott mindent, ami egy demokráciára jellemző. Elmúlt az emberek félelme, újságokat alapítottak, rádiók kezdtek meg működésüket, újjáalakultak a pártok, munkástanácsok vették át az irányítást a gyárakban, felállt a nemzetőrség, és még sorolhatnánk.

És végezetül számomra a legfontosabb üzenete 1848-nak és 1956-nak. 1848 forradalma és szabadságharca nélkül nem következhetett volna be a kiegyezés az osztrák birodalommal 1867-ben. Ha tetszik úgy is fogalmazhatom, hogy Kossuth nélkül nincs Deák. Hasonlóképpen 1956 forradalma – évtizedekkel korábban, de – előkészítette a rendszerváltást.

A reformkori országgyűlések, Széchenyi újíto elképzelései és kezdeményezései sok eredményt értek el. Ezek azonban nem hozták meg a kellő áttörést. Kellott a Kossuth által képviselt határozottság, ha úgy tetszik, radikalizmus. Szükségessé vált tehát egy radikális változás annak érdekében, hogy a társadalom lehetőséget kapjon a fejlődésre, hogy ország ne szegényedjék tovább, megkezdődjék az iparosítás, a földreform, a jobbágyság megszüntetése. A szabadságharcunkat leverték, de a kiegyezés során számos elképzelés megvalósult. Deák Ferencnek köszönhetően beérett a polgári Magyarország Kossuth által elűtetett magja.

Ezért is érzem szimbolikusnak, hogy idén, Deák Ferenc születésének 200. évfordulóján Kossuth Lajosnak avatjuk a szobrát. Annak a Kossuth Lajosnak, akinek hívó szava Győrújbaráton is elért az emberek szívéhez. Egy 1848. május 30-i feljegyzés tanúsága szerint több mint 280 nemzetőrt állított ki a falu. Az akkor még Nagybaráti néven említett községből 123 főt, Kisbarátiból pedig 160 főt találhatunk a régi jegyzékben.

A nemzet egységét, együtt gondolkodását, a forradalom és a szabadságharc vezetőinek érzékenységét a nép rezdüléseire, mutatja, hogy Kossuth Lajos alakja a szabadságharc után néhány évvel már legendák és népmesék szereplője lett. Kossuth Lajos halála után szinte minden település elnevezte a főutcáját Kossuth Lajosról. Szobrot azonban nem állítottak mindenhol.

Kívánom minden győrújbarátinak, hogy Kossuth Lajos szobra emlékeztesse őket arra, hogy a község és a nem-

zet mindig kész volt és képes volt, ha kellett tűrni, ha kellett összefogni, ha kellett újrakezdeni, és ha kellett újjászületni.

(Elhangzott a győrújbaráti Kossuth-szobor avatásán,
2003. október 23.)

A NEMZETI AGRÁR- ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI KEREKASZTAL MEGALAKULÁSÁKOR

Elnök Asszony! Miniszter Úr! Tisztelt Négyszögletes Kerekasztal! Tulajdonképpen utoljára szerettem volna megszólalni, hiszen mint kezdeményező szerettem volna először mindenki véleményét hallani. De mivel úgy látszik, hogy vélemény majd ezután hangzik el, akkor belevágok és elmondom, ahogy szoktam, egyenesen és őszintén az ezzel kapcsolatos álláspontunkat.

Nagyon egyetértek elnök asszonnyal, hogy valóban nemzeti ügy a föld népének ügye, és az is igaz, hogy ne azt keressük, ami szétválaszt, hanem ami összeköt bennünket. Az is hiteles öntől, amikor arról beszél, hogy a vidéki lakosság nehéz helyzetben van, és mindannyian tudjuk, hogy közös felelősségünk lehetne egyébként, ha ezt a felelősségadást önök elfogadnánk tőlünk. Természetesen a felelősség nekünk is megvan, csak ebben az esetben, ha konszenzus nem történik, kétoldalú a felelősség, más a kormány felelőssége, és más az ellenzéké.

Azzal is egyetértek, hogy a Kerekasztal neve Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Kerekasztal, hiszen valóban a vidékkel sokrétűbben kell foglalkozni. Nagyon jó lenne, ha az a vidékpolitika, amelyet az elmúlt esztendőben nagyon sokan a falurombolás szóval illettek, megváltozna, és egy faluépítő vidékpolitikának lehetnének mindannyian részei. Ami az Agrárkerekasztal indítását, tárgyalási metódusát, témáit illeti, kérem, két stratégia ütközött kezdetből fogva. Dávid Ibolya elnök asszony november 10-én a miniszterelnök úrhoz írt levelében kiemelte, hogy a sürgős, azonnali kérdések érdekében javasolja egy ilyen grémium összehívását. Azt már nem írtuk le, de gondolom, termé-

szetes, hogy ezt el kellett mondanunk, és elmondtuk a nyilvánosság előtt, hogy azért is gondoljuk azt, hogy e tisztes grémium segítségével lobbizzunk még a költségvetés idején az agrárium érdekében. Egységesen fellépve, támogatva az illetékes minisztériumot.

A miniszterelnök úr első alkalommal írt válaszlevelében kifejtette a kormány agrárstratégiáját, amely a közép- és hosszú távú stratégiáról szól. Az ő levelében még arról volt szó, hogy ennek az előkészítését a civil szervezetek és a tudomány végzi. Elvetette a mi javaslatunkat, hogy az előkészítés négypartú egyeztetéssel jöjjön létre. Elnézést, hogy elmondom ezt a folyamatot, csak szeretném az álláspontunk konklúzióját alátámasztani. Ezt az ellentmondást a miniszter úrral történt négy szemközti beszélgetés látszott feloldani, hiszen nagy boldogan álltam a nyilvánosság elé, hogy felszállt a füst, miniszter úr nem zárkózik el az azonnali kérdések megtárgyalásától, amelyeket most felsorolhatnék önöknek, mindannyian tudjuk, amiről Pásztohy András is beszélt, az ágazati válságkezelések, a nemzeti támogatások köre, lehetősége. De mindig odatettük, hogy azért fontos most, mert a költségvetési átcsoportosítás során, bármilyen abszurd, amit most mondok, és itt is merem mondani, és ez egy pénzügyérnek, egy pénzügyminiszteri várományosnak borzasztó rosszul hangzik, hogy a megszorítás mellett szerintünk ezt a sok problémát, ami felhalmozódott, csak pluszforrásokkal lehet biztosítani.

Úgy látszott, hogy ez a két stratégia összesimul, hiszen az előkészítő bizottságot és miniszter urat a legnagyobb egyetértésben készítettük elő, és amikor összeült a bizottság, nagyon reménykedtünk, hogy valóban egységes álláspont alakulhat ki. Azonban az előkészítő bizottság ülésén már a különbség látszott. Folytathatnám a történéseket, azt mondta elnök asszony, hogy a türelem kell hogy jellemezze ezt a Kerekasztalt. A Magyar Demokrata Fórum tárgyaló küldöttsége, politikusai maximális türelmet igyekeztek

tanúsítani a mai napig. A türelem bennünk most is megvan, de valaminek egyszer véget kell vetni. Véget kell vetni a mellébeszélésnek, ködösítésnek, és véget kell vetni annak, hogy húzzuk az időt azzal, hogy tárgyalunk, igen, tárgyalunk, de közben olyan ügyek jönnek, és ezt a nyilvánosság előtt jelent meg, hogy nemhogy pluszforrást kap az ágazat, hanem még elvonásra kerül.

Ettől a perctől kezdve a tizedik munkacsoport nem tudom, hogy miről fog beszélni. Tehát, öt percet mondott miniszter úr, igyekszem befejezni, álláspontunk a következő. Mi ellenzékként olyan ajánlatot tettünk a kormánynak, ami rendkívül szokatlan, hiszen opponálási lehetőségünkről mondtunk le, akár azonnali kérdésekben, akár – és ez nagyon fontos dolog – közép- és hosszú távon. Hiszen ha közép- és hosszú távon a nagyon szükséges nemzeti konszenzus politikai pártok között is kialakul, akkor az ellenzék lemond akár egy választási kampányban bizonyos opponálási lehetőségekről. Ilyenre csak akkor van általában valamiféle demokráciában példa, amikor nagy baj van egy-egy ágazatnál, és amikor valóban egy ilyen sorsfordító időszakban, mint az uniós csatlakozás, tényleg egyetértek 100 százalékosan elnök asszonnyal, nemzeti összefogásra van szükség.

Tehát a felelősségünk megvan. Az önök felelőssége, akik az Agrárkerekasztal tárgyalásait folytatni fogják, valószínű nélkülünk, hogy majd ezt a komoly témát, a közép- és hosszú távú stratégiát egy választási kampány részévé teszik-e, hiszen nem hiszem, hogy politikusok ne tudnák sokszor, hogy mi miről szól. A közép- és hosszú távú stratégia kialakítása már egy évvel ezelőtt meg kellett volna, hogy történjen, de most, ebben a pillanatban, amikor az Európai parlamenti választásokra készül az ország, nagyon félek tőle, nem állítom, csak aggodalmamat fejezem ki, hogy egyfajta kampányelemmé válhat, pró és kontra természetesen.

Azt javaslom, tekintettel arra, hogy új elemként a miniszter úr ezt tizedik bizottságba hozta, ezt nagyra értékelem, ebben a külön bizottságban kész vagyunk részt venni akkor, ha előtte írásban megkapjuk azt a konkrét intézkedési tervet, miniszter úr, amiről beszélgettünk. Mert most már itt van február 6-a, demonstrációk árnyékában élünk. Azt szeretném, ha konkrét intézkedési tervet azokról a kérdésekről, amelyekről Pásztóhy képviselő úr is beszélt, a kormány tegye az asztalra: mit, miből hogyan képez. Erről van értelme beszélni, és mint ellenzéki párt, az MDF nevében mondhatom, hogy igyekszünk ehhez a kérdéshez valóban úgy odaállni és úgy tárgyalni, hogy ebben konszenzus legyen. Addig azonban, amíg ez nem történik meg, és amíg ebben nem látunk világosan, kénytelen vagyok bejelenteni, hogy az Agrárkeresztal munkájában nem tudunk részt venni.

Abban a pillanatban visszatérünk az asztalhoz, és szívesen felajánljuk szakmai segítségünket, és igyekszünk konszenzusra törekedni, amikor azt, amit a gazdák várnak, és annyszor elmondtam, tisztelt elnök asszony és uraim, elmondtam az előkészítő bizottság ülésén is, hogy a gazdák nem azt várják, mi lesz egy vagy két év múlva. Azt várják, hogy mi történik ma és holnap. Nem tehet mást az MDF, minthogy mivel egyébként is következetesen, kezdettől fogva, az első javaslatától fogva arról beszélt, hogy a Keresztal mint ösztöndíj ezzel a kérdéssel csomagban foglalkozzon, tárgyalja meg, és uccu neki, a közép- és hosszú távú stratégiában érdekelték vagyunk, hogy kialakuljon egy konszenzus, akkor ebben szívesen részt veszünk. Ha, hangsúlyozom, ez a tizedik programnak most, az utolsó pillanatban idehozott és talán egy kis reményt keltő – ahogy mondani szoktuk, a remény hal meg utoljára, talán nem halt meg a remény, csak haldoklik. De ha ez a tizedik bizottság ezt a reményt életre kelti, akkor készek vagyunk folytatni az együttműködést. Amennyiben ez nem

történik meg, sajnós, a kormány felelősségévé kell hogy tegyünk azt, ami egyébként is felelőssége, amennyiben nem kívánja, hogy mi ebben részt vegyünk. Mi ezt tudomásul vesszük, hogy a segítő szándékunkat a kormány nem fogadta el.

Köszönöm szépen, ennyit kívántam elmondani.

+

Tisztelt Miniszter Úr! Tisztelt Tanácskozás! Egyetértek az-
zal, hogy nem lehet stratégiát építeni romokon, de a romo-
kat is úgy kell eltakarítani, hogy tudjuk, mi lesz a jövő. Eb-
ben teljesen egyetértek azokkal, akik erről beszéltek. A két
dolog összefügg. Egyetértek Horn Péter akadémikus úrral,
akihez nemcsak emberi kapcsolat fűz, hanem szakmailag
is mindig nagyon odafigyeltem, hogy mit mond. Valóban
két dologról folyik itt a szó, az azonnali kérdések és a kö-
zép- és hosszú távú stratégiák vonatkozásában a résztve-
vők körét, illetve a kompetenciákat illetően.

Azonban egy dátumsor van előttem, hogy mi történt ja-
nuár 13-a óta. Január 13-án miniszteri találkozó, teljes a bi-
zalom benne. Január 22-én előkészítő bizottság, nem áll
föl a Kerekasztal. Január 27-én miniszter úrnál tanácsko-
zás, 29-ére ígért válasz, ami nem jött meg, 28-án miniszter-
elnök úrnál találkozó, ahol ismert az eredmény. Január 29-
én válasz jön miniszter úrtól, de nem ül össze az egyezte-
tő bizottság. Február 3-án újabb levelet írunk a miniszter
úrnak a Fidesszel közösen, nem jön rá válasz, illetve a vá-
lasz most jött meg egy újabb ígérettel a külön bizottság lét-
rehozására.

Azt gondolom, hogy közben bennünk a bizalom elfo-
gyott. Éppen ezért, figyelembe véve azokat a javaslatokat,
hogy az akut kérdéseket válasszuk külön, a következő ja-
vaslatot teszem. A miniszter úr hívja össze a lehető legrö-
videbb időn belül, most szombat-vasárnap következik, te-

hát hétfőn ezt a külön bizottságot, amely kétségkívül erős kormányoldalt, érdekképviseleteket és pártokat jelent. Úgy gondolom, hogy ennek a bizottságnak lenne a feladata, amit miniszter úr mondott is, és egyetértek vele, hogy az akut kérdéskört tárgyalja meg. Hozzáteszem, szerintünk akkor érdemes, ha már konkrét cselekvési programmal jön a kormány. Mert szeretnénk, ha nem azért jönne létre a bizottság, ahogy szoktuk mondani, ha nem tudunk egy problémát megoldani, akkor létrehozunk egy bizottságot.

Amíg ez a bizottság elvégzi a munkáját, szerintem ha akarat, politikai akarat van mindkét oldalról, akkor gyorsan megtörténhet, addig szüneteltessük a plenáris ülést. Hiszen ha egy-két hétig a hivatalos munka más témákban késik, az nem fogja már a hátrányt növelni, ugyanakkor a konszenzus a Kerekasztal összetételét illetően megmaradhat.

Tehát azt javaslom és kérem miniszter urat, fontolja meg, hogy szüneteltessük a plenáris ülés munkáját. Ez nem jelenti azt, hogy felálltunk, itt hagytuk, elmentünk, hanem azt jelenti, hogy egy vagy két hét múlva, amikor a külön bizottság eredményes munkát végzett, akkor folytathatjuk azt az egyébként rendkívül fontos munkát, amely a közép- és hosszú távú stratégiát illeti.

Ezt szerettem volna elmondani, és kérem, hogy a konszenzus érdekében tessék szíves megfontolni ezt a javaslatunkat.

(Az Országház Delegációs termében
2004. február 6-án megtartott alakuló ülés jegyzőkönyvéből)

KORMÁNYPROPAGANDA ÉS VALÓSÁG

2004. május 26.

Vezérszónoki felszólalás a vitanapon

Elnök Úr! Tisztelt Ház! Arról a falurombolásról, amely Magyarországon az elmúlt két évben történt, tíz percben lehetetlen számot adni. Az önkormányzatok és kistéleplési intézmények – iskolák, óvodák, posták s a többi – helyzetének elemzésétől ezért eltekintek, és a mezőgazdaságról szólok néhány szót, arról, hogy az elmúlt évben mi történt a mezőgazdaságban. Az anyagbőség miatt a teljes felsorolást itt sem tudom elvégezni, csak a legsúlyosabb gondok-ról beszélek.

Ha időrendben tekintem át a helyzetet, az első kormányzati év úgy jellemezhető, hogy 2002 a nagy visszaugrás éve. Ugyanis kezdetben az agrárgazdaságra is rányomta bélyegét, hogy választási év volt. Soha nem tapasztalt mértékben megkezdődött a vidék és az agrárium ágazati, szakmai irányítóhelyein a személycsere. A közigazgatásban, az állami tulajdonban lévő gazdasági társaságok vezetésében, igazgatótanácsi és felügyelőbizottsági helyeken, az FVM vezetői és szakmai állományában, a felállított új intézményekben is régi-új arcok tűntek fel. A vidékfejlesztés területére is átcsapott az ilyenfajta buzgóság. A kistérségi megbízottak lecserélése is nélkülözötte a szakmai megújulás reményét, ma már tisztán látjuk, hogy inkább a pártemberek állásba helyezése volt a fő cél. Akkoriban még megdöbbenést hozott a hazai agrárium szereplői számára az is, hogy a tárca felelős politikai államtitkára néhány éven belül 500 ezer fő leépülését helyezte kilátásba a mezőgazdaság területén. Ma már tudjuk, hogy ez a Kasszandra-jóslat részben beválik.

A 2002. évi helyzet alakulásában a mezőgazdaságban a vártnál is kisebb mértékben teljesültek a választási kampányban tett ígérek. A főbb ígérek címszavakban: méltányos jövedelem, a versenyképes mezőgazdaság szervezeti és műszaki alapjainak megerősítése, növekvő termés, az EU-ba való zökkenőmentes betagozódás, kiegyenlített területi növekedés, kiemelt tájgazdálkodás, a vidéken élők hátrányának csökkentése, a falu életképességének megerősítése. Ma már minden gyerek látja, hogy ezek a folyamatok pont az ellenkező irányba haladtak, csökkent a jövedelem, nőtték a hátrányok, a falurombolás pedig – amiről olyan sokat beszéltünk az elmúlt évben – sajnos folyik és kiterjed.

Elsőnek jött a száznapos intézkedéssorozat. Az első között módosították a földtörvényt, amely más prioritásokat emelt be a tulajdonszerzés rendjébe, a családi és egyéni gazdálkodók helyett a bérlőket hozta helyzetbe. Ennek az intézkedésnek a hosszabb távra való kihatását, az EU-ba lépéssel kapcsolatos, a magyar gazdák szempontjából való előnyös vagy hátrányos voltát a kormányoldalon még máig sem elemezték alaposan. Még nem láttam olyan anyagot, amely szakmailag elemezte volna, hogy ennek milyen következményei lesznek a magyar helyzetből és a jelenlegi helyzetből kiindulva. Tisztelt államtitkár úr, arról van szó, hogy független szakértők viszont azt az aggályukat fejezik ki, hogy ez a földtörvény-módosítás hosszabb távon nem szolgálja a magyar gazdák érdekeit.

Jöttek azután a további lépések: felfüggesztették a gazdahiteleket, amelyeket a gazdálkodók földvásárlásra, telephely-létesítésre vehettek igénybe. A száznapos osztogatásból ugyan lényegében kimaradt a mezőgazdaság, ám a 2002-ben bekövetkezett rendkívül nagy aszálykár és az aszálykár okozta jövedelemkiesés pótlására adósságrendezés címén 60 milliárd forintot osztottak ki. A mezőgazdaságon végigfutó támogatás jótékony hatása tagadhatatlan,

ez kellett és fontos volt, azonban ez a kiosztás folytatta az előző évek rendjét, ami azt jelentette, hogy a kiosztott támogatás 29 százaléka jutott magántermelőknek, 71 százaléka pedig társaságok számára. Látványosan visszaszorult – ebben az évben kezdődött ez a folyamat – az egyébként Unió-konform gazdálkodói kör, a családi, kis- és közepes gazdaságok támogatása, valamint 2002-ben radikálisan csökkent – az adatokból világosan látszik – a felkészülési programokhoz is igen fontos nemzeti agrár-környezetvédelmi programra fordítható keret.

Aztán voltak agrárpiaci zavarok is. 2002-ben a kormányzatra a folyó évi zavarok elhárítása mellett az a feladat is hárult, hogy felkészítse az ágazatot az uniós csatlakozás során várható nehézségekre. Ma már megállapíthatjuk, hogy az alkalmazott stratégia – amely röviden így foglalható össze: –, az exporttámogatások csökkentése és a minőséghez kötött szokványos agrárpiaci támogatások ehhez nem voltak elegendők. 2002-re elmélyült a sertésiaci válság – tulajdonképpen összeomlott a sertésiac –, ugyanakkor 12 milliárd forint értékű sertésimport érkezett az országba. Ezzel kapcsolatban nem talákoztunk érdemi cselekvéssel.

Ezután következett 2003, a magyar mezőgazdaság fekete éve. 2003-ról csak úgy beszélhetünk, mint az elszalasztott lehetőségek évről. Pedig lehetőség lett volna hatékony intézkedéseket tenni a csatlakozást megelőző felkészülés véghajrájában. És mi történt? Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy történelmi léptékű az a hibasorozat, amelynek következménye az a helyzet, amelybe napjainkra belesodródott az ágazat. A tárgyalás során a csatlakozó országok közül az alsóházban végeztünk a megkötött egyezmény kiszámítható, modellezhető hatékonysága tekintetében. Végzetes torzulást okozhat az, hogy a majdan várható százszázalékos támogatások egy zsákutcsás, csak rövid távon fenntartható, elsősorban a növénytermesztésben a

nyersanyagtermelésre koncentráló nagybirtokrendszer, tőkés nagygazdaságok kialakulását segítik elő.

Számtalanszor leírtuk és bizonyítottuk, hogy lényeges területeken – az EU-szakértők számára is érthetetlen módon – a magyar folyamatok szembemenetelnek az Unióban meglévő és már nálunk is elvárt fejlődéssel. Ugyanis számtalan jele van annak, hogy a kormányzat a családi, valamint kis és közepes gazdaságok rovására hozza, hozta intézkedéseit.

Néhány tény 2003-ból, szintén csak címszavakban: a tejágazat folyamatos válsága a kormányzat szerződésszegése miatt; kiteljesedő sertésválság a be nem tartott és tartatott egyezséggel a gazdatüntetések után; az évszázad aszálykárának megoldása oly módon, hogy óriási mértékű eladósodás következett be az egyébként is adóssággal terhelt ágazatban; a meghirdetett támogatások idő előtti befagyasztása, néhány esetben szerződésszegéssel párosulva, például a vízgazdálkodási társulatok esetében; az intézményrendszer átalakítása körüli minősíthetetlen felelőtlenség, talán több évre kiható negatív hatásokkal; és mindezt megkoronázza az a költségvetés, amely már 2004-et teszi tönkre minimum 100 milliárd forint kicsenésével az ágazatból.

Az elérhető források megoszlása 2003-ban még jobban torzult. Például az aszálykárral kapcsolatos támogatásokról nem kaphattunk hivatalos adatot, de Magda Sándor nyilatkozata szerint a támogatás megoszlása 20–80 százalék, természetesen a nagyüzem javára. 2004 a diadaljelenetek éve! Soha nem hallott fejlesztésekről, soha nem hallott anyagi lehetőségekről szól a kormányzati kommunikáció. Valahogy úgy szól ez az egész zenekar, mint a vesztes csaták után a német hadijelentések. Ugyanakkor a kormány tudomásul kénytelen venni azt a szakmai elemzést, amely már most levezeti az eddigi veszteségeken felül további 50 ezer család padlóra kerülését, tönkre-

netelét. És ez a tudomásulvétel úgy történik a kormányban, hogy majd valamit kell tenni – átcsoportosítást, egyebeket –, de semmiféle hatékony intézkedésről nem tudunk.

Legnagyobb sajnálatunkra úgy tűnik, mintha kampányelemmé sülyedne az az ellenzéki kísérlet, amely az Agrárkerekasztal összehívását kezdeményezte. Érdemben egész egyszerűen nem volt hajlandó a kormányzat foglalkozni azokkal az anyagokkal, problémákkal, amelyeket a kerekasztal elé kívántunk terjeszteni, és természetesen ezért nem is tudtunk részt venni benne. Ezután következett a nagy tüntetессorozat. Ez azt jelenti, hogy az egész ország, a teljes gazdatársadalom mondott véleményt februárban a kormány kétévi tevékenységéről.

De aztán folynak tovább az ügyek a megszokott rendben, a gazdák hazamentek, az ígéretek nem teljesülnek, az intézményrendszer működő elemei, az FM-hivatalok és a falugazdászok továbbra is bizonytalan helyzetben vannak, és az uniós kifizetések intézményrendszere agyaglábakon áll. Vannak olyan problémák – Szabolcsban bontogatják szárnyait –, hogy a gazdák a 8 ezer forintos támogatás ügyében hibás helyre mentek, ezért újabb napokat kell majd eltölteni, újabb bankokat keresve a 8 ezer forintos támogatás lehívására.

Tisztelt Ház! Az időm letelt, az idő múlik. Az idő múlik a magyar ugaron is, a magyar ugaron, ahol sok virág nem terem. A propagandának a legfrissebb virága azonban az a szórólap, amelyet most nem hoztam ide fel, amely szórólap egyik paragrafusa arról szól – a Magyar Szocialista Munkáspárt szórólapja; Nógrád megyéből küldték nekem tegnap faxon –, hogy az Orbán-kormány öröksége folytán 25 százalékos támogatást kapott volna csak az agrárium a földalapú támogatásban, de a Medgyessy-kormány áldásos tevékenysége ezt megemelte 55 százalékra.

Kérem, ez a fajta visszatekintés – nem szoktam kemény szavakat használni – egyszerűen hazugság. Ez jellemzi a kormány első két évét.

Köszönöm szépen.

LEMONDÁSOM OKAIRÓL ÉS AZ MDF HELYZETÉRŐL

Amikor Dávid Ibolya elnök asszony június 16-án bejelentette elnökségi tagságomról való lemondásomat, megígértem, hogy az MDF tagjait tájékoztatni fogom lemondásom okairól, s hozzátettem, hogy ezt megfelelő időben, megfelelő módon fogom megtenni. Az elnök asszony által szorgalmazott és az Országos Választmány által megszavazott előrehozott tisztújítás szükségessé tette, hogy ez a megfelelő idő minél előbb legyen. Sajnos édesanyámat baleset érte és az életéért küzdő betegága mellett eltörpült számomra minden világi dolog. Figyelmeztetést kaptam a dolgok fontossági sorrendjére, ezért mondandómmal késlekedtem kissé. Ígéretem és tisztességem azonban megköveteli, hogy az átélt lelki teher ellenére – talán hatására is – a legőszintebben szóljak döntésem okairól. Egyúttal – a teljességre való törekvésre nélkül – néhány egészen rövid észrevételt is megfogalmazok az MDF helyzetéről és jövőjéről.

A módszer, amit választottam: egy írásos tájékoztatás. Ezt elküldöm valamennyi MDF-szervezet elnökének és az előző választmány tagjainak, hiszen a bizalmat a szervezetek küldötteitől, illetve előző Országos Választmány tagjaitól kaptam. Mindenek előtt előrebocsátom, nem vezet személyes ambíció, nem török az MDF elnöki tisztségére és nem vezet személyes indulat senkivel szemben sem. Ezen állításom hitelességét talán bizonyítja az elmúlt 14 év MDF-es és egyéb közéleti munkám. Bizonyítja az is, hogy az MDF-ben sosem kértem tisztséget, de ha feladatot kaptam, azt igyekeztem a lehető legjobban elvégezni (pl. sajtófőnök, államtitkár, megyei elnök stb.)

Miért mondtam le elnökségi tagságomról?

1998-ban elsőik között támogattam Dávid Ibolya elnöké való megválasztását. Azonban nagyon rég óta sok min-

denben nem érttem egyet vezetési módszerével, és egy idő óta politikai vonalvezetésével sem. Az Antall József Alapítvány körüli huzavona óta bizalmamat is elveszítette. Lemondásomat azért időzítettem május 15-re, hogy világossá tegyem, döntésem nem az EP-választás eredményétől függött, mely választás kampányából magam is jócskán kivettem a részem.

Csak a leglényegesebb eseteket említem, amelyekkel nem érttem egyet.

– Nem érttem egyet azzal, hogy Dávid Ibolya hozzájárult, hogy Kuti Csaba, az MDF Veszprém megyei elnöke az önkormányzati választások után szövetséget kössön az MSZP-frakcióval a megyei közgyűlésben. Az elnök asszony hozzájárulásáról maga Kuti Csaba nyilatkozott annak idején. Ez volt az első konkrét eset, amely alapján bal és jobb oldalról is az MDF balra való nyitásával vádolhattak bennünket.

– Nem érttem egyet azzal, hogy 2003. évi tisztújító Országos Gyűlésünk zárónyilatkozatában nem fogalmazódtak meg azok a konkrét üzenetek (különösen az EU-s csatlakozás agrárvonatkozásairól), amelyekről előzetesen Dávid Ibolyával megállapodtunk.

– Nem érttem egyet a „TV-elnök” ügy kapcsán Gémesi György feladatkörének elvonásával, és az egész belső feszültség erőből való kezelésével.

– Nem érttem egyet a veránkai frakcióülés utáni belső feszültség kezelésének módjával. Ahelyett, hogy rövid határidőn, akár néhány napon belül, a Lezsák-vélemény nyilvánosságra kerülésének következményeit elnökségi ülésen beszéltük, zártuk volna le, a megyei elnökök összehívását használta fel elnök asszony személyes pozíciójának megerősítése érdekében. Ezzel egy új, informális erőcentrumot hozott létre, amely a belső egység ellen hatott a későbbiekben.

– Nem érttem egyet azzal, hogy az egyesült államokbeli magánlátogatása után, a magyar sajtóban az Egyesült

Államok iraki beavatkozásával kapcsolatban megértően nyilatkozott, holott akkor már az MDF tiltakozott a magyar katonák kiküldése ellen.

– Nem értettem egyet azzal, hogy a megyei elnökökön keresztül befolyásolt Országos Választmányt rendszeresen szembeállította az MDF frakciójával. Különösen nyilvánvalóvá vált ez az Antall József Alapítvány körül kirobbant vita esetében, amikor éppen elnök asszony volt a botrány okozója azáltal, hogy a kurátorok jelölésének módjáról tévesen tájékoztatta az elnökséget.

– Nem értettem egyet azzal, amikor a frakciót „hullaszagúnak” minősítette az Antall József Alapítványról tárgyaló frakcióülésen. Ez jó példája volt elnök asszony azon tulajdonságának, hogy akaratát rendszerint nem konszenzussal, hanem erőből kívánja érvényesíteni.

– Nem értettem egyet azzal a kezdeményezésével, miszerint az elnökség tagjai írjanak alá egy megállapodást, hogy az elnökségben hozott többségi döntéseket a kisebbségben maradtak is egységesen képviselik az MDF különféle döntéshozó testületeiben. Magam is aláírtam ezt, bár véleményem szerint egy demokratikus pártban a kisebbség véleményéről is illik a tagságot tájékoztatni. Azzal végképp nem értettem egyet, hogy ezt a megállapodást éppen Dávid Ibo-lya nem tartotta be akkor, amikor a frakció által megválasztott kurátorokat (Antall József Alapítvány) az elnökség jóváhagyta és elnök asszony az Országos Választmány előtt nem ezt a döntést képviselte, ellenkezőleg, ellene érvelt.

– Nem értettem egyet azzal, hogy a frakció és az OV álláspontjának ismerete nélkül írta alá a MÁÉRT-en a kedvezménytörvény módosítását. Szerencsére a sokat szidott frakció elnök asszonynak ezt a politikai baklövését a parlamenti tárgyalás során korigálni tudta.

– Nem értettem egyet és nem értek egyet az ún. cent-rumpolitizálással, amely nagyon sok szimpatizánsunk és tagtársunk elvesztésével járt.

– Nem értettem egyet azzal, hogy aki az elnök asszonyt kritizálni merete, azt belső ellenzékként bélyegezték meg.

– Nem érttem egyet a kisstílű, az elnök asszony által kezdeményezett országos választmányi határozatokkal. Ilyen volt például az, amely szerint, akit a sajtó belső ellenzékként minősít, az köteles ez ellen tiltakozni. A másik hasonló esetet, a frakciótagok hűségnyilatkozatát, olyan megalázónak tartottam, hogy magam részéről alá sem írtam.

– Nem érttem egyet végül is legfőképpen azokkal a megnyilvánulásaival, amelyek lehetővé tették politikai ellenfeleinknek és vetélytársainknak, hogy az MDF-et úgy állítsák be, mint balra mozduló, bal felé nyitó pártot.

Összességében azt tapasztaltam, hogy az elnök asszony a belső problémákat nem tudja kezelni. Kompromisszumkészséget hangoztat, keresztény értékekről beszél, ugyanakkor különös indulatokat táplál azokkal szemben, akik látszólag veszélyeztetik pozícióját, vagy fontos kérdésekben nem értenek egyet vele. Személyes akarátát mindenáron érvényre juttatja még akkor is, ha ez az MDF egységét veszélyezteti.

Az ellen minden porcikám tiltakozik, hogy az MDF balra tolódjon. Lehet, hogy Dávid Ibolya nem mondta szó szerint, hogy mindkét nagy párttól egyenlő távolságra helyezi az MDF-et, de működése, megnyilatkozásai mind ezt sugallják.

Az MDF jövőjét illetően fennáll a veszély, hogy 2006-ban, az országgyűlési választások után (bár megvan a jó esélye, hogy az 5 százalékot eléri), az MDF belső helyzete és Dávid Ibolya és körének politizálása lehetetlenné teszi a koalíciós tárgyalásokat a Fidesszel. Akár azzal a Fidesszel is, amelyik maga is képes lesz majd kormányt alakítani. Az az abszurd helyzet is előállhat, hogy az MDF helyett inkább – a változékonyságra képes – SZDSZ lesz majd a koalíciós partnere a Fidesznek. Egyet kell érteni azzal a poli-

tikai elemzéssel, hogy egy jobboldali kormány alatti kényszerű ellenzékiiség a Fórum halálát jelentheti.

Nem tartom helyesnek, ha belső ügyeinkről a nyilvánosság előtt polemizálunk, különösen elítélem egy kampány idején. Ilyen ügyeket jómagam az elmúlt 14 év alatt nem „teregettem ki”. Az ellen azonban tiltakozom, hogy akik egy tisztújítás során megszólalnak a nyilvánosság előtt, azokat az MDF rombolással vádolják. Amikor az elnöki sajtótájékoztató azzal a mondattal kezdődik, hogy azoknak, akiknek ellenvéleményük van, most elgondolkodhatnak és igazodhatnak, akkor nem csoda, ha ők is a nyilvánossághoz fordulnak.

Tiltakozom az ellen a belső propaganda ellen, hogy azokat a politikusainkat, akik kritikával illetik az elnök aszszonyt, belső ellenzékké, ellenséggé, Fidesz-kollaboráns-sá, árulóvá minősítik. Minősíthetetlen rosszindulatot tükröz, amikor egyesek azt állítják, hogy aki a nyilvánosság előtt kritizálja Dávid Ibolyát, az az MDF belső egységét rombolja. Az európai parlamenti választás után az MDF belső ügyeivel kapcsolatban elsőként Dávid Ibolya szólalt meg. Ez nem meglepő, ha visszatekintünk a korábbi sajtószerepléseire, amikor ő rendszeresen és részletesen beszélt a párt belső ügyeiről.

Tiltakozom az ellen, hogy a kétségkívül meglevő tekintélyét kihasználva, egykori miniszterelnökünk, Boross Péter fölényes gúnnyal kezelje a „Lakitelek munkacsoport” törekvéseit, véleményét, és tisztességtelen, hátsó szándékot tételezzen fel az abban csoportosuló képviselőkről. Ezek a társaink az elmúlt évtizedben sokat tettek MDF-tagként az országért és az MDF-ért. Boross Péternek a sajtó előtti ilyen irányú megnyilvánulásai nem méltóak sem hozzá, sem azokhoz, akikkel szemben ezt elköveti.

Tiltakozom az ellen, hogy a „professzionális párt létrehozása” címén a véleményszabadságot korlátozzák, és egyszemélyes párttá alakuljon az MDF.

Tiltakozom az ellen, hogy Dávid Ibolya mint pártelnök a párt minden hivatalos eszközét felhasználja saját véleményének kizárólagos súlykolására. Azt egyenesen elítélem, amit a minden MDF-tagnak megírt levélben a más véleményt hangoztatókról állít („kompetenzavarban szenvedők”, „alárendelt MDF létrehozásában érdekeltek”, stb.). Ez kemény rágalmozás.

Tiltakozom az ellen, hogy olyan időre tette az elnök aszszony javaslatára az Országos Választmány a tisztújítást, amikor az egyébként is rossz állapotban lévő helyi szervezetek nem tudják átgondolni az elmúlt évek történéseit és nincs idő a megyei, területi fórumok összehívására a jelölések előtt. Nincs idő arra, hogy megjelenítsék a véleményeket és az MDF belső köreiben lefolytassák a vitákat. Ez az előrehozott választás Dávid Ibolyának és körének agresszív akciója a pozitív választási eredmény hatásának kihasználására és a Fórum irányításának és vezetésének megszerezésére.

Tudom, nem elég tiltakozni, megoldást is kell javasolni. Dávid Ibolya munkabírását, makacs, szívós érdekérvényesítését – akár pozitív tulajdonságoknak is tarthatnánk és tisztelhetnénk –, azonban ezeket a pozitív tulajdonságait úgy tűnik egyéni célokra és nem az MDF építésére használta. A belső egység fenntartására való törekvés helyett az „oszd meg és uralkodj” elvét gyakorolta több esetben, ezért szerintem nem alkalmas a párt elnökének.

Gémesi Györgyben látom azt a személyt, aki kompromisszumot tud teremteni az MDF-en belül, aki az MDF-nek önálló arculatot tud adni és képes a szövetségi politizálásra. Ő – érthető módon – a közösen végzett kampány után, már csak erkölcsi megfontolásból sem lép fel Dávid Ibolyával szemben. Amennyiben azonban a többség bizalmát megkapja, elkötelezett MDF-politikusként vállalnia kell a megmérettetést. Személyében jó elnöke lenne a Magyar Demokrata Fórumnak.

A két személy közötti választás nemcsak személyi dön-

tést jelent, hanem az MDF politikai irányának meghatározását is. Dávid Ibolya vezetésével az MDF egy centrumban lebegő, előbb-utóbb balra is vegyértéket bocsátó nagy vágyakat kergető (lásd Dávid Ibolya nyilatkozatát a köztársasági elnök kontra miniszterelnökségről) egyszemélyes párttá válik. Gémesi György vezetésével egy konkrét ügyeket felvállaló, belső összhangban dolgozó, a frakció és az Országos választmány összehangolt működését megteremtő pártként működhet. Jó esetben akár egy hatékony 10 százalékos „vidék pártja” is lehet.

Tudom, hogy az elmúlt esztendőben gyakrabban és hatékonyabban szólhattam volna az itt felsoroltakról. Mentőgemre szolgáljon, hogy Lezsák Sándor veránkai javaslata, mely szerint engem mint esetleges elnökjelöltet hozott szóba, sokat ártott nekem, részben lebénított. Elnök asszony cselekedeteinek, megnyilvánulásainak szélesebb körben – például az OV ülésein – való erőteljesebb kritikája azt a láttszatot kelthette volna, hogy komolyan veszem Lezsák javaslatát és »rástartolok« az elnöki pozícióra. Néhány kemény kritikai megszólalás az EP-kampány alatt pedig „életveszélyes” lett volna az MDF-re nézve, a kiszivárogtatás veszélye miatt.

Ezért kellett gyakran hallgatnom, amikor kiáltani kellett volna, bár véleményemet az elnök asszonynak négyszemközt vagy szűkebb körben mindig elmondtam.

Lehet, hogy levelem pusztába kiáltott szó marad, de saját emberségem, lelkiismeretem szerint cselekszem. Ahogy bevezetőmben is említettem, remélem, hogy az MDF képviselőjeként, tisztségviselőjeként végigdolgozott 14 év, ami mögöttem áll, hitelessé teszi, hogy nem személyes érdek, indulat, hanem az MDF sorsa iránt érzett aggodalom írta velem ezeket a sorokat.

Győr, 2004. július 20.

Dr. Medgyasszay László

(A Nemzeti Fórum című kiadványban
megjelent állásfoglalás rövidített változata)

TRADÍCIÓ ÉS VILÁGHÁLÓ

Tisztelt Konferencia!

Az elmúlt években, amikor felkérést kaptam a megyei könyvtár rendezvényének megnyitására, ha a parlamenti elfoglaltságom nem akadályozta, mindig vállaltam. Vállaltam hivatalból, mint a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés illetékes alelnöke, de szívesen vállaltam, mint olyan ember, aki az írott betű, a könyv és a könyvtár iránti szeretetet, tiszteletet gyerekkorától magában hordja.

A mai konferencia címéből számomra a tradíció egyértelműen a sajátom, de a világháló, és amit ez a fogalom takar, kissé idegen számomra. Bevallom férfiasan, nem szoktam közlekedni az internetes sztrádákon, és bár honlapom is elérhető, ezt leginkább munkatársaim, vagy fiaim kezelik, illetve látogatják. Éppen ezért megkértem dr. Horváth József igazgató urat, hogy segítsen nekem megvilágítani a mai konferencia jelentőségét, és Ő számomra a következőket írta le:

„Az utóbbi évek technikai fejlődése, az Internet világméretű elterjedése komoly kihívást jelent a közgyűjtemények, így a könyvtárak számára is. Az utóbbi évtizedben megkezdődött az évszázadok alatt összegyűjtött, különleges értéket képviselő gyűjtemények legértékesebb arabjainak digitalizálása. Ezáltal a többnyire egyedi értékű eredeti dokumentumok mentesülnek a gyakori használat okozta sérülések, károsodások alól; de legalább ennyire fontos, hogy az elektronikus dokumentumok a világháló segítségével távolról is elérhetővé tehetőek. Ezért éreztük találónak és indokoltnak a konferencia címválasztását, hiszen utal a közgyűjtemények fontos feladatára: a hagyományos értékek megismertetéséhez ki kell használniuk a technikai fejlődés adta lehetőségeket!” – Úgy gondolom, a mai konferencia aktualitását ennél világosabban nem is lehet megfogalmazni.

Az a meghívóból is látható, és a hozzám hasonló laikusok számára is nyilvánvaló, hogy a rendezvény előadásainak egy része elméleti jellegű, és különösen a konferencia második részében a gyakorlati eredmények bemutatására kerül sor. Reményeim szerint Önök számára hasznos lesz a mai találkozó és a témára vonatkozó ismeretek hasznosítható ötleteket, és tapasztalatokat szereztve térhetnek haza a konferenciáról.

Elismerve a digitalizálás óriási jelentőségét a könyvek vonatkozásában is magamat tagadnám meg, ha nem tennék hitet a tradíció az olvasható könyv fontosságá mellett. Az elmúlt száz év változásai azt is jelentik, hogy egyre nagyobb lett a könyv konkurenciája. Amint valami újdonság jelent meg – mai szóval élve – a kommunikációban, mindjárt elkezdtek temetni a Gutenberg-galaxist. A mozi megszületése, a rádió elterjedése, a televízió és a videó népszerűvé válása, és most legutóbb az informatika, az Internet használatának elterjedése mind komoly kihívást jelent a nyomtatott könyvnek és a könyvtárosoknak.

A kihívásra – amint ez a konferencia is mutatja, – az a válasz, hogy az informatika az olvasás, a könyv „szolgálólánya” lehet. Talán közhely, de mégis elmondom, hogy a legfontosabb, hogy a fiatalokhoz közelebb lehet hozni a tudást az informatika által. Véleményem szerint azonban lényeges különbség van a hagyományos könyv és az informatika által közvetített tudás között.

A konkurencia, a tévé, és még az internet is „készen” adja a mondanivalóját. Nem kell megmozgatni a fantáziát, a képek és más hatások kényelmesen befogadhatóvá teszik a műsort, de a műsor tematikáját sem lehet megváltoztatni. Sőt hétről hétre megadják, hogy mit láthatunk. Nem mi szerkesztjük, nem mi választjuk. Könyvből sokkal nagyobb a kínálat. Nem csak a most megjelentek közül válogathatunk, hanem sok évtized és évszázad kiadványait megtaláljuk boltokban, könyvtárakban.

A film, a tévé ráadásul „lineáris hozzáférhetőséggel” rendelkezik csak. Magyarul: nem tudunk visszalapozni, nem tudjuk abbahagyni, hogy elgondolkozzunk azon, amit olvastunk, nem mi irányítjuk a mű befogadását. A könyvet akkor vesszük kézbe és ott, ahol csak akarjuk. Ha kell, visszalapozhatunk, egy részt többször is elolvashatunk. Ha kell, becsukhatjuk és átgondolhatjuk, amit olvastunk.

Az informatika úgy lehet jó „szolgálólánya” a tudásnak, ha minél több könyvet, képet, folyóiratot, levéltári anyagot és más, jelenleg papíron elérhető információt dolgoz fel és tesz könnyen kezelhetővé, biztonságosan megőrizhetővé. Ugyanakkor az egyik legnagyobb veszély az, hogy nagyon esetleges az az információ, amit általa el tudunk érni. Bárki bármit fel tud tölteni az internetre. Semmi garancia nincs arra, hogy a legfontosabb és a legpontosabb információkat el lehet érni.

Csak egy rövid példa. Megkértem munkatársamat, hogy keressen a világhálón a „népfőiskola” és a „Ménfőcsanak” szavakra együttesen. Az eredmény elég lehangoló. A 12 találat nagy része érdektelen és címetek tartalmaz. Ménfőcsanakon ugyanis van Népfőiskola utca. Egy találatban van egy fél mondat arról, hogy a 20-as években volt itt népfőiskola. Mint azt bizonyára Önök is tudják, az elsők között alakult népfőiskola Ménfőcsanakon, amelynek létrehozása Szekeres Bónis csanaki plébános nevéhez fűződik. Ez a népfőiskola már 1919. október 24-én megtartotta első rendezvényét, s dán mintára minden szombaton és vasárnap volt foglalkozás felnőttek részére, amelyen az akkor legkorszerűbbnek számító mezőgazdasági, háztartási és egyéb ismereteket oktatták a felnőtt résztvevőknek. Egy diák nagyon rossz jegyet kapna, ha csak a világhálóról merített ismeretei alapján készített volna dolgozatot az egykori ménfőcsanaki népfőiskoláról.

Kívánom, hogy a konferencia eredményeként a világháló, a könyvtárosok, a könyvtárak tradicionális értékrendje szerint segítse tudásunk bővítését.

Köszönöm a figyelmüket!

(A konferencia megnyitóbeszédének szerkesztett változata,
elhangzott Győrött a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtárban,

2005. április 7.)

PANNONHALMI NYILATKOZAT

A magyarság évezredes Kárpát-medencei egységét a trianoni diktátum megbontotta. A kommunista uralom évtizedeiben még beszélnünk sem lehetett nyilvánosan a szétszakítottaságról. A rendszerváltás óta, az egyesülő Európa szellemében újra megnyílt a tere annak, hogy a nemzet határon átívelő egyesítésével újratereptsük nemzetünk egységét. A társadalom, a nemzeti művelődés és a gazdaság hálójának újrászövését – ezt az Európa hagyományainak és szellemiségének megfelelő, nagy körtekintést igénylő folyamatot – a 2004. december 5-i népszavazás törte meg.

A 2004. december 5-i, kettős állampolgárságról szóló népszavazás eredménye nagy csalódást okozott a mai Magyarországon kívül élő magyarok túlnyomó többségének. Csalódtak azok is, akik Magyarország mai határain belül élnek és úgy gondolják, hogy mindannyiunknak egy a sorsunk, egy a múltunk és egy a jövőnk.

Meggyőződésünk, hogy a magyarság minden tagja egy közösséghez tartozik. A magyar állam felelősséget kell, hogy érezzen és gyakoroljon mindazokért, akik a magyar nemzethez tartoznak. Ez a felelősség különösen meg kell, hogy nyilvánuljon azok iránt, akik akarataik ellenére a mai Magyarország államhatárán kívülre szorultak. Tisztelet és megbecsülés illeti őket, akik a nehéz, sokszor üldöztetésekkel terhelt kisebbségi létben megőrizték magyarságukat.

Mindezeket megfontolva, a jelen nyilatkozat aláírói által képviselt Győr-Moson-Sopron megyei települések lakói erkölcsi indítatásból tiszteletbeli polgárságot ajánlanak azon, a határon túli települések magyarjainak, amelyekkel kapcsolatban állnak.

Pannonhalma, 2005. december 4.

*Bakonyszentlászló, Börcs, Dunaszeg, Enese,
Fertőszentmiklós, Gönyű, Gyarmat, Győrasszonyfa,*

*Győr-ság, Győr-szemere, Győr-újfalú, Győr-zámoly, Kapu-vár
Koron-có, Lá-zi, Pan-non-halma, Páz-mánd-falu, Tét
Vársze-gi Asz-trik, Du-ray Mik-lós,
dr. Med-gyass-zay Lás-zló*

+

A 2004. december 5-i népszavazás évfordulójának előestéjén Győr-Moson-Sopron megyei és felvidéki települések vezetői találkoztak a Pannonhalmi Főapátságban.

Felvidékről Bátorkeszi, Dunaszerdahely, Eperjes, Érsekkéty, Felbár, Királyfiakarcsa, Kolozsnéma, Medve, Somorja és Vásárút, valamint Csáky Pál miniszterelnök-helyettes Peczár Károly kabinetfőnöke révén, a megyéből Bakonyszentlászló, Börcs, Dunaszeg, Enese, Fertőszentmiklós, Gönyű, Gyarmat, Győrasszonyfa, Győr-ság, Győr-szemere, Győr-újfalú, Győr-zámoly, Kapu-vár, Koron-có, Lá-zi, Pan-non-halma, Páz-mánd-falu és Tét települések voltak képviselve a találkozáson.

Dr. Medgyasszay László országgyűlési képviselő, a megyei közgyűlés alelnöke nevéhez fűződik a 2005 nyarán indult a kezdeményezés, amelynek lényege: enyhítendő a 2004. december 5-i népszavazás okozta csalódást, Győr-Moson-Sopron megye települései tiszteletbeli polgári címet adnak a határon túli testvértelepülésük mindazon polgárainak, akik igénylik azt. Az eredeti ötletet Hódmezővásárhely adta. Dr. Lázár János, a város polgármestere rendelkezésre bocsátotta az ezzel kapcsolatos dokumentációt. Ennek alapján több megbeszélést is történt a megye településeinek vezetőivel.

„Szent Márton monostorában gyűltünk össze, emlékezünk a régmúltra, hiszen ez a Ház több mint ezer éve őrzi a keresztény, magyar és európai szellemiségünket, amelyből mindannyian vétettünk” – Várszegi Asztrik főapát úr köszöntőjével kezdődött meg a rendezvény.

Ezt követően Duray Miklós, a Magyar Koalíció Pártjának ügyvezető alelnöke adott egy áttekintést a kettős állampolgárság kérdéséről. A trianoni diktátum előírta, hogy az elcsatolt területeken élők megkapják az új államuk polgárságát. A régi elvesztéséről nem hoz(hat)tak rendelkezést. A magyar állam polgárai pedig nem mondtak le állampolgárságukról. A népszavazás nem csak emiatt, de a jelenlegi magyar alkotmány miatt is értelmetlen volt, mivel az alkotmány nem engedi meg, hogy nemzetisége miatt megkülönböztessenek (akár pozitívan is) bárkit is. A népszavazás pozitív eredménye jelképes megerősítése lett volna a magyar nemzet összetartozásának. A népszavazás eredményének területi megoszlása azt mutatja, hogy nyugatról keletre haladva csökken a kettős állampolgársággal egyetértők aránya. Duray Miklós beszéde zárásaként kérte a résztvevőket, hogy azokért aggódjunk és azokat nyerjük meg a nemzet ügyének, akik a kettős állampolgárság ellen kampányoltak, ellene szavaztak.

Dr. Medgyasszay László is köszöntötte résztvevőket. Hangsúlyozta, hogy – ahogy a népszavazás, úgy – a mostani összejövetel, a tiszteletbeli állampolgárság felajánlása is semmi mást nem jelent, mint azt, hogy kinyilvánítjuk összetartozásunkat. Szükség van ezekre a szimbolikus tetteknek is. Nem elég csak a gazdasági, oktatási és művelődési segítség a határon túliaknak. Ha csak ennyit adunk, az olyan, mint „az eltartási szerződés szeretet nélkül”. A képviselő köszöntőjét azzal tette ünnepélyesebbé, hogy elszavalta a Szózatot.

A Pannonhalmi Nyilatkozat „él”. Tőkés László királyhágómelléki református püspök 2006. március 12-ére Nagyváradra, Unió Erdéllyel – a határok felett címmel tartott ünnepi estélyre hívta mindazon települések önkormányzatait, amelyek tiszteletbeli polgári cím adományozásával kívánják jóvátenni a 2004. december 5-i népszavazás kártételeit. Ennek megfelelően meghívást kapnak a Pan-

nonhalmi Nyilatkozatot aláíró települések is. Az aláírás óta több település is csatlakozott a kezdeményezőkhöz, a résztvevők pedig ünnepélyesen átadták a kérelmezőknek a tiszteletbeli polgárságról szóló okiratot.

Jóvátenni, amit lehet: tiszteletbeli polgárságot minden határon túli magyarnak! Pannonhalma, 2005. december 4.

OKTÓBER 23-A ABDÁN

Tisztelt Hölgyeim! Tisztelt Uraim! Kedves Abdaiak!

Köszönöm, hogy együtt ünnepezhettek Önökkel, az 1956-os forradalom 52. évfordulójának előestéjén. Szívből örülök, hogy fontosnak tartották a megemlékezést. Bár minden faluban így történne!

Nagy Imre 1989-es újratemetésekor gyilkosai és gyilkosainak jogutódai, akik közül sokan bűnbánat és büntetés nélkül ma is köztünk élnek, kénytelenek voltak elismerni, hogy 1956. október 23-án nem ellenforradalom, hanem forradalom és szabadságharc robbant ki hazánkban. Azóta szinte minden évben alkalmam van közösségben megemlékezni e fantasztikus napról, illetve az azt követő tizenkettőről.

Ugyanakkor minden ilyen alkalommal felmerül bennem a gondolat és ennek mindig is hangot adok, méltó vagyok-e arra, hogy méltassam a forradalom napjait és cselekvőit.

Hiszen belesimultam, mint oly sokan, abba a rendszerbe, amely a magyar történelemben példátlan módon törte le és bosszulta meg a nép forradalmát. Talán az lehet számomra és a hozzám hasonlók számára a mentség, hogy élni és túlélni akartunk. Olyan időket éltünk, mint 1848 után, amikor – a költő szavait használva – csak „Titkon sohajtja meg a hű kebel / Halomra dőlt oltáridat”³⁰. Pedig ünnepelni való csodálatos napokban volt részünk, akik már nyílt elmével éltünk 1956-ban. Én Pápán voltam 15 éves diák és jó anyám intelme, és féltése ellenére ott voltam minden megmozduláson, ami a kis városban történt. Először csak hírek jöttek, amiket szinte kételkedve és szívszorongva hallgattunk. Lehetséges az, hogy „föltámadott a tenger”? Lehetséges az, hogy összeomlik az ÁVH? Lehetséges a szabadság?

Igen, megtörtént a csoda. A hírek után jöttek a pesti szabad sajtó első termékei, városunkban is, mint az országban

30 Arany János: Évnepre (1850. március 15.)

mindenütt, az utcáról eltűntek a rendőrjárőrök, az orosz katonák visszavonultak a laktanyáikba, és egy este ott álltunk a főtéren és részesei voltunk a helyi csodának.

Aki nem élt a Rákosi-rendszerben, aki nem rettegett a fekete autótól, aki nem állt sorba egy liter tejért és a jegyre adott kenyérért, aki nem élte meg a beszolgáltatást, a Mindszenty-pert, az egész sötét, sátáni hatalmat, az nem tudja, hogy mit jelentett az a felszabadult érzés, amely szinte tapinthatóan áradt és betöltötte az országot, az embereket, a szíveket és a lelkeket.

Nem igaz – ahogy Kádárék hirdették később –, hogy „az ellenforradalom a nép hű fiait likvidálni akarta” (azaz az ávosokat és párttitkárokat). Néhány tragikus esetet leszámítva, ahol éppen az ÁVH provokált és lőtt a fegyvertelen tömegbe, vidéken vér nélküli forradalom zajlott. A pesti srácok által kivívott szabadság termékeny esőként hullott reánk. Önmaguktól alakultak a községekben, városokban a forradalmi tanácsok, gyárakban, üzemekben, bányákban a munkástanácsok. Hihetetlen könnyedséggel jöttek létre ezek a közigazgatási és gazdasági önkormányzatok. A virágnak sem mondja senki, hogy itt az idő, mégis, mikor megjön a tavaszi meleg és a fény, virágba borul a mező. Ilyen csodálatos virágoskert volt akkor az október végi, november eleji őszben Magyarország.

Igen, a pesti srácok vére indította el az országos megújulást. Ahogy számomra Petőfi Nemzeti dala jelenti 1848-as szabadságharc énekét, úgy az 56-os forradalom himnuszja számomra Tamási Lajos Piros a vér a pesti utcán.

*„Zászlóink föl, újjongva csapnak,
kiborulnak a széles útra,
selyem-színei kidagadnak:
ismét mienk a pesti utca!*

*Ismét mienk a bátor ének,
parancsolatlan tiszta szívvel,*

*s a fegyverek szemünkbe néznek:
kire lövetsz, belügyminiszter?"*

De hiába lövetett a belügyminiszter, a forradalom győzött. Nem igaz, ahogy később sulykolták belénk, hogy a győztes forradalmárok az 1945 előtti rendszer restaurációját akarták, nem igaz, hogy vissza kívánták adni a gyárat, bankokat, földbirtokokat. Szó sem volt rabló kapitalizmusról, csupán élhető Magyarországot akartunk.

A munkástanácsok és a forradalmi tanácsok kezében jó helyen volt, és később is jó helyen lett volna az ország. Szabadságunk záloga, a szovjet csapatok kivonulása lett volna. A megszállók ezt megígérték és bejelentették – és mi elhittük. Elhittük, mert annyira szerettük volna a megvalósulását. A családban is így voltunk vele, csupán édesanyám, a bölcs asszony mondta, hogy „csak nem képzelték, hogy ez a nagy Oroszország csak úgy lemond rólunk, és itt hagy bennünket szabadon?” Sajnos neki lett igaza.

Már készültek a munkások a munka felvételére. Mi, diákok folytattuk volna a tanulást, amikor megindultak a tankok. Megindultak Debrecenben, Szolnokon, Győrben, mindenhol, így Pápán is. A Jókai utcában laktunk. November 4-én hajnalban valami szörnyű dübörgésre ébredtünk négy óra tájban. A redőnyt felhúzva, megdöbbenve néztük a lánctalpasok vonulását. Ágyúcsövük felváltva az utca egyik, majd másik oldalát pásztázta. Bekapcsoltuk a rádiót. „Mentsétek meg lelkeinket, Európa kultúrnépei” – hangzott az utolsó szabad óráit élő rádióból³¹. De Európa

31 Így idézi Sz. Lukács Imre Nagy Imre testamentuma, a Magyar Golgota c. könyvében (Bába Kiadó, Szeged, 2006) „Világ civilizált népei! Az ezeréves Magyarország őrtornyain az utolsó lángok kezdenek eltűnni. A szovjet hadsereg megindult szétzúzni elfáradt szíveinket. Tankjaik és ágyúik egész Magyarországot elárasztják. Mentsétek meg lelkeinket! SOS, SOS, SOS! Lehetséges, hogy az utolsó budapesti szabad adónak ezek az utolsó szavai.”

és a világ hallgatott. Mint történelmünk során annyiszor, most is cserbenhagytak bennünket, ismét magára maradt a magyar. És mint 1849-ben, ismét a keleti zsarnok igazott le bennünket. Különbség mégis volt. 1849-ban nem volt nagyon politikus, aki úgy vállalta volna a hazaáruló, kollaboráns szerepet, mint Kádár János és társai.

Azután csend lett, a diktatúra csendje. Nagy Gáspár írja Október végi tiszta lángok című oratorikus versében:

*„Az ország lett
néma és halott*

*Talán halottabb is,
mint nem egy ifjú holt.”*

És jött a „szorgos-hóhér idő”. Jött a megtorlás. Jött a Tóth Ilona-per, jöttek az akasztások. Jöttek a pufajkások, körbejártak a falvakban, begyűjtötték és összeverték azokat, akik szerepet vállaltak a forradalom napjaiban. A rendőrségi fogdákból éjjelente jajgatás hallatszott. Megroppantották a gerincüket. Iszonyú félelmet ültettek az emberekbe. Talán ennek a félelemnek köszönhető a döbbenetes május 1-jei pesti tömeggyűlés 1957-ben. Amikor ennek a híre eljutott a Markó utcai fogházba, a halál árnyékában Obersovszky Gyula a következő verset írta:

*„Hát szabad ezt
Lehet*

*Egy ilyen korcs hatalom
talpa alá heveredni
Lehet*

*Lehet mondani, hogy
Éljen*

*Az áruló éljen
A hóhér*

*A hóhér éljen?
Hát szabad ezt
Lehet
Kik vagytok ti
Kik
Emberek*³²

Igen, emberek voltunk, megfélemlített és lelki gúzsba kötött emberek.

1990-ben sokan gondoltuk azt, hogy megvalósul mindaz, amiért olyan sokan meghaltak 1956-ban és talán nem volt hiábavaló a megtorlás áldozatainak szenvedése sem. Példájuk és emléküink parancsol nekünk, hogy élhető, szabad, független Magyarországot építsünk. De hol vagyunk az 56-os 12 pont megvalósításától?

Hol van a független Magyarország, ahol a „dolgozó nép okos gyülekezetében” dönthetünk sorsunkról, amikor a globális tőke szorításában élünk. A magyar katonákat ne vigyék külföldre, mondtuk 52 évvel ezelőtt, és íme, Afganisztánból hoznak haza halott magyar katonát. Hol van a semleges Magyarország? Helyette van NATO-tagság, csapnivaló saját honvédelemmel. És folytathatnám a sort. Az áhított és elnyert szabadságból szabadoság lett. De legfőképpen, hol van az a tisztaság, az a magas erkölcsiség, amely a pesti utcákon, 56-ban kitett gyűjtőládákban érintetlenül hagyta az adományforintokat? Hol van az a szolidaritás és segítőkészség, amely élelmiszer-szállítmányokat indított a falvakból Budapestre? És hol vannak a nép javát szolgáló, azért akár életüket is feláldozó ország vezetőik?

32 Kik vagytok ti - Az 1957-es Nagy Május Elseje hírére

Az a nép, amelyik elhagyja ősi szokásait, erkölcsét, Istenét és behódol a világ bálványai előtt, Jeremiás Izraeljének sorsára jut. Ezen a szép ünnepen talán nem ilyen, hanem optimista szavakat kellene mondanom. A rendszerváltozás után 56 jogos örököseinek gondoltuk magunkat. Megtehetjük? Biztos így van? Büszkék lehetünk, vagy lehajtott fejjel önvizsgálatot tartva tekinthetünk csak 56 fénylő csillagára? Válságból válságba bukdácsol az ország. Sokan tudják és mondják, és hitem szerint vallom, csak az erkölcsi megújulás segít kilábalni a mélységből.

Lehet, hogy egy új nemzedéknek kell felnőni, de ez az új nemzedék is csak akkor lesz egészséges és életrevaló, ha 1956 szelleme eljut hozzájuk, fiainkhoz és unokáinkhoz, és ebből a tiszta forrásból merítenek életvizet.

Nem csak Magyarország, Európa és a világ is rossz úton jár. És ebben a borús világban egy fantasztikus reménységárt küld számunkra Pió atya, akinek élete és halála csodákkal teli. Ezt mondta halála előtt: „Magyarország egy olyan kalitka, amelyből egyszer még egy gyönyörű madár fog kirepülni, sok szenvedés vár még rájuk, de egész Európában páratlan dicsőségben lesz részük. Irigylem a magyarokat, mert általuk nagy boldogság árad majd az emberiségre.”

Imádkozó nepáli papok 2005-ben a következőt jelentették ki: „Most vajúdik a föld és a Kárpát-medencében szüli a jövőt”. Biztató gondolatok és üzenetek. Nekünk az elfáradt, beteglelkű nemzetnek nem is lenne bátorságunk és önbizalmunk így gondolkodni. Pedig ez a legfontosabb az előttünk álló időkben. Visszanyerni önbecsülésünket, hitünket önmagunkban, szeretettel fordulni egymás iránt, erősíteni a magyar-magyar összetartozás érzését és így válni méltóvá az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékéhez. Erre kötelez bennünket Tamási Lajos versében foglalt üzenet is, amelyből végezetül ismét szeretnék idézni:

*„...Piros a vér a pesti utcán.
Eső esik és elveri,
mossa a vért, de megmaradnak
a pesti utca kövein.*

*Piros a vér a pesti utcán,
munkások – ifjak vére folyt,
– a háromszín-lobogók mellé
tegyetek ki gyászlobogót.*

*A háromszín-lobogók mellé
tegyetek három esküvést:
sírásból egynek tiszta könnyet,
s a zsarnokság gyűlöletét*

*s fogadalmat: te kicsi ország,
el ne felejtse, aki él,
hogy úgy született a szabadság,
hogy pesti utcán hullt a vér.”*

(Elhangzott Abdán, 2008. október 22.)

HETÉNY, MÁRCIUS 15.

Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!

Hölgyeim és Uraim!

Szeretettel köszöntöm Önöket szép ünnepünkön, köszönöm a meghívást!

2004. december 5. után megfogadtam, ha az anyaországon kívül élő magyarokat köszöntök, akkor az első szavam a bocsánatkérés. Teszem ezt mindaddig, amíg nem kap magyar állampolgárságot mindenki, akit megillet és azt kéri.

Most sem tehetek fogadalmam ellen, ezért megkövetem Önöket, amiért azon a számunkra szomorú napon, elárulta Önöket a nemzet többsége. Mentséget talán azok a madáchi sorok adhatnak, amelyek így hangzanak:

*„E gyáva népet meg nem átkozom,
Az nem hibás, annak természete,
Hogy a nyomor szolgává bélyegezze”.*

Ennek a szegény anyaországbeli magyar népnek a nagy része sajnos még ma is szellemi nyomorban él, Kádár népéből nehezen válik Kossuth népévé. Sokan vannak, voltak a tévelygők, a félrevezethetők, akik felültek a regnáló országvezetők, vagy helyesebben országelvesztők hamis – nem, nemzetellenes – propagandájának 2004. december 5-én.

Tisztelt ünneplő Hetényi Magyarok!

Számomra meggható, felemelő, hogy ebben az évben is ott ünnepelhetem az 1848-as forradalom és szabadságharc indító napjának, március 15-ének évfordulóját, ahol magyaroknak lenni szép, de áldozat, lehetséges, de nem könnyű.

Egy ilyen ünnepen a szónoknak két lehetősége van:

– felidézni történelmi hűséggel az eseményeket, a történelmi nagyjainkat, példaként állítva elének, méltatni a hősi tetteket, vagy

– elmondani az ünnephez fűződő, az ünnep által ébresztett aktualitásokat érintő gondolatokat.

Én ez utóbbit választottam, szokásom szerint kerestem mondandómat kifejező forrást, idézetet, olyan alkotást, amely nagyszerűségével színesíti, segíti gyarló szónoklatomat.

Az interneten tallózva rábukkantam Szabó Pál egy kiadatlan, hagyatékából előkerült 1939 körül készült írására. Bár kissé hosszabb egy szokásos idézetnél, engedjék meg, hogy az egészet felolvassam, mert nagyon nehéz lenne kiemelni belőle bármit, és mondanivalója ma is érvényes.

Szabó Pál

MAGYAR MIATYÁNK

Úristen, aki benne vagy a mennyben, földben, hegyekben és az emberekben; aki egymagádban múlt vagy, jelen vagy, jövődő vagy, víz vagy, örök létezés vagy; aki miérettünk és megáldott földedért törölted le a Kárpátok táblájáról ropant tenyereddel a szarmatákat, keltákat, avarokat, szlávokat és germánokat: végső ínségünkben kérünk, hogy segíts meg minket.

Segíts vissza minket önmagunkhoz, hogy emberek lehessünk. Segíts, hogy nyilván ki bennünk az emberség, mint a virág, hogy pompázó szélben imádkozó emberkert legyen újra Magyarország. Mert látod, Úristen, valahányszor ki mondom azt a szót, hogy Magyarország, mindannyiszor eszembe jut az Édesanyám, aki fiakat adott Neked, a földednek, és leányokat.

Mert látod, most nagyon szenved ez az ország, nagyon szenved a mi Édesanyánk, Magyarország.

Mi most nagyon sírunk, nagyon jajgatunk, nagyon pusztulunk és félünk a félelem ezer félelmével, hogy nagyon elveszünk.

Mert látod – Úristen –, hogy a halál ott ólálkodik már vizeink mélyében és hegyeink gerincében és gyermekeink megriadt szemében.

Pusztulunk, veszünk, elveszít bennünket a Jóság, pedig erre a jóságra Te tanítottál.

Te vezettél minket a Jóság felé. Te mondtad nekünk, hogy szeressük urainkat, szomszédainkat, s adjunk örök szállást a tekergőknek, a hontalanoknak.

Íme, ezek most mind-mind ellenünk törnek.

Követelik hegyeinket, vizeinket és pusztáinkat és gyermekeinket és kenyerünket és verejtékünket.

Uraink megtagadtak minket, vendégeink fojtogatnak minket, és hiába sírunk, hiába sóhajtozunk, nem dőlnek, rájuk a hegyek, a vizek sem nyúlnak ki érettük medreikből.

Kótyavetyére került itt a Hit, a Jóság, az Emberség, piacainkon, tereinken a befogadottak ágálnak a jóság jogán, elveszünk mind bizony, ha nem segítesz minket.

Csókjaink olyan meddők, terméketlenek asszonyaink száján, mint a szélbe szórt búza, kőre öntött víz, avagy a jégcsap a tüzes vasdarabon.

Te tudod Úristen, hogy mire szántál minket. Életet adsz-é, halált adsz-é; mert íme mi már nem tudunk

se élni, se halni, csak szenvedni tudunk iszonyú állati szenvedéssel.

Vagy életet adj, vagy halált adj, de ha halálra szántál, csak annyi erőt adj még a halál előtt, hogy csak egyszer, egyetlen egyszer foghassuk meg egymás kezét a fél világot lángbaborító kézfogással.

Azután megnyugszunk rendelkezéseidben.

Visszaadjuk Neked szép földedet. Édesanyánkat, Magyarországot.

De csak Neked.

Másnak senkinek.

Inkább süllyeszd el Úristen.

Hogy legyen sötét lyuk, feneketlen mélység, büdös gödör a helyén.

Hogy a hazátlanoknak, a vendégeinknek legyen hova lelógatni csalfa lábaikat a megátkozott mélységek szélén.

ÁMEN.

Tisztelt Honfitársaim!

Megkérdézhetnék, hogy jön ide, illik-e ez a drámai, döbbenetesen keserű írás 1848, a fénylő csillag évfordulójának ünnepén? Illik-e ünneplő lelkünkhöz egy olyan fohász, amely Magyarország pusztulásáról vagy megmaradásáról szól?

De hát nem ez a mi történelmünk, nem erről szólnak szabadságharcaink? A pusztulásról vagy megmaradásról?

Rákóczi , 1848–49, 1956 – leveretésükben is győztes véréldozataink! Világháborúk, diktatúrák, Trianon és Jalta – hát nem arra vagyunk kényszerítve, hogy folyamatosan, nemzedékről nemzedékre küzdjünk azért, hogy ne legyen sötét lyuk, feneketlen mélység Magyarország helyén?

És nem aktuális ma is, hogy azok, akiket befogadtunk, elvették, „követelik hegyeinket, vizeinket és pusztáinkat és gyermekeinket”, hogy felejsünk el magyarok lenni? És nem igaz ma is, hogy „Kótyavetyére került itt a Hit, a Jóság, az Emberség, piacainkon, tereinken a befogadottak ágálnak”

De mi nem adjuk fel, nem akarjuk visszaadni Magyarországot s vele a magyar nemzetet az Úristennek. 1848 is a megmaradásról szól, a megmaradást üzeni nekünk, mai magyaroknak.

„Keresztény Magyarországot akartam, mert csak annak van jövője” – mondta halálos ágyán Antall József. Pedig sokszor nehéz magyarként kereszténynek lenni. A keresztény ember tele van jósággal, szeretettel, békességgel. Hogy mondta Szabó Pál?

„Pusztulunk, veszünk, elveszít bennünket a Jóság, pedig erre a jóságra Te tanítottál.

Te vezettél minket a Jóság felé. Te mondtad nekünk, hogy szeressük urainkat, szomszédainkat, s adjunk örök szállást a tekerzőknek, a hontalanoknak.

Íme, ezek most mind-mind ellenünk törnek.”

Jézus azt tanítja, hogy ne csak felebarátainkat, de ellenségeinket is szeressük. Keserűen kell mondanom, hogy nekünk, magyaroknak ugyancsak sok szeretni valónk lenne. Mindig sok ellenséggel kellett és kell ma is megküzdeni. Pedig mi nem akarunk senkinek ellensége lenni. Mi nem akarunk, mint Petőfi, senki vérével magunknak hajnalt festeni.

Mi meg is békélnénk, meg is bocsátanánk, ha az ellenünk vétkezők is úgy akarnák.

Ha minden országban, ahol magyarok élnek, valódi demokrácia lenne, ahol az emberi és közösségi jogok kivirágozhatnak, megvalósulhatnak és kiteljesedhetnek.

Ha a magyar nyelv ellen nem prédikálna felszentelt pap, Isten állítólagos szolgája a csángó magyaroknál. Ha főpapok, Isten állítólagos szolgái, akiknek a szeretet parancsát illene követni, képviselni és terjeszteni - lehetővé tennék, hogy a kisebbségben élő magyar hívőknek magyar püspökük legyen.

Ha nem vonnák vissza a magyar köztársasági elnök gépének leszállási engedélyét.

Ha nem tüntetnének ukrán nacionalisták a vereckei magyar mementó felállításá ellen.

Ha nem gyaláznának meg hol itt, hol ott magyar emlékhelyeket.

Folytathatnám a sort.

De hiába törnek ellenünk perc-emberké, a magyar nemzet hibái, tévedései és botlásai ellenére egységes egész a Kárpát-medencében és azon túl, mert a magyar nemzet odáig tart, ahol a Himnusz hangjaira elhomályosulnak a szemek.

Antall József kijelentette, „lélekben tizenötmillió magyar miniszterelnöke akarok lenni”. Amikor erre felhördültek oly sokan, azt is mondta: „Tudomásul vesszük Trianont, de ne kívánják, hogy örüljünk is neki.” Az elhangzása óta megkerülhetetlen antalli mondat azt is jelenti, hogy az anyaország felelős minden magyarért. Úgy is mondhatjuk, és így helyes, minden magyar felelős minden magyarért.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

1848, te fénylő csillag – írja Petőfi.

A csillaghoz igazodni illik, a csillag reményt, biztatást ad, a csillag sötétségben, fény sugar. Ezen a napon, március 15-én nem a szabadságharc végére, Világosra, a porba hullásra gondoljunk, hanem a soha nem tapasztalt, hatalmas nemzeti erőfeszítésre, összefogásra, és a megújulás csodájára.

Nagy szükségünk van ezekre a képességekre, ha meg akarjuk valósítani a határainkon átívelő nemzetegyesítést. Ha nem akarjuk, hogy a magyar nemzet helyén a Szabó Pál írásában felrémlő gödör, a semmi legyen. 1848. március 15. – mint az elmúlt másfél évszázadban annyi keserves történelmi helyzetünkben – ma is a magyar feltámadást ígéretét üzeni. Az anyaország állapotán sokat kell javítanunk, úgy fizikai, anyagi, mint szellemi, erkölcsi értelemben. Rossz lelkiállapotban van a nemzet Magyarországon élő testvére. Mint Szabó Pál idejében. Hitehagyott vagy hitvesztett embertömegek, nincs becsülete az adott szónak, a hatalom egyik hazugságból a másikba esik.

Nagyon sok otthon a teendő, a küzdés, az értelem, a megvilágosodás terén is, míg elérjük, hogy a trianoni határokön kívülre szorult magyarok mindig és mindenben számíthatnak ránk.

Önök itt elvégezték azt, ami Önökre hárul a nemzet felemelkedése ügyében. Elvégezték azzal, hogy megmaradtak magyarnak, hogy túléltek Trianont, a Benes-dekrétumokat, a sok szenvedést, megaláztatást. És ma is emelt

fővel néznek szembe a szlovák nacionalisták túlkapásai-
val. Számomra, magyar közéleti ember számára, példamu-
tató az Önök hűsége.

Élmény számomra, hogy itt Önökkel ünnepelhetem
szabadságharcunk 161. évfordulóját. A megmaradás üze-
netét és feladatát viszem magammal. Megerősítenek abban
a munkában, amelyet Vörösmarty olyan szépen fogalma-
zott meg, és amely ma is nagyon időszerű:

*„Mi dolgunk a világon? küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbékért.
Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.
Ha azt kivíttuk a mély süllyedésből
S a szellemharcok tiszta súgaránál
Olyan magasra tettük, mint lebet,
Mondhatjuk, térvén őseink porához:
Köszönjük élet! áldomásodat,
Ez jó mulatság, férfi munka volt!”*

(Elhangzott Hetényben – Felvidék, 2009. március 15.)

Szűk családi körben...

...és unokákkal

TARTALOM

Előszó helyett7

Életrajzi beszélgetés

(Beszélgetőtárs Kozma Huba)9

Beszédek, cikkek, írások

Új honalapítás előtt állunk131

Szigethy Attiláról134

A termőföldtulajdon védelmében136

A zsebszerződés: bünszövetség142

Megyei Szociális Ösztöndíj Alap létrehozásáról147

Emlékezés Varga Bélára150

Mezőgazdaságunk

a koppenhágai csatavesztés után152

Kossuth Lajos szobrának avatása Győrújbaráton165

A Nemzeti Agrár-

és Vidékfejlesztési Kerekasztal megalakulásakor169

Kormánypropaganda és valóság175

Lemondásom okairól és az MDF helyzetéről181

Tradíció és világháló188

Pannonhalmi Nyilatkozat192

Október 23-a Abdán196

Hetény, március 15203

ISSN 1217-744X

ISBN 978-963-9848-25-2

Kiadja a Kereszténydemokrata Néppárt

Országgyűlési Képviselőcsoportja

Felelős kiadó: **dr. Semjén Zsolt**, frakcióvezető

Szerkesztés, tördelés: KDNP sajtószolgálat

Borító és typográfia: **Brém-Nagy Ferenc**

Nyomdai munka: Multiszolg Bt.

Felelős vezető: **Kajtor István**